

Члан 1.

Усваја се Стратешки план за социјалну политику за град Бор 2024-2029. године.

Члан 2.

План из претходног члана представља основ деловања, вршења услуга и буџетског финансирања у области социјалне политике у Бору.

Саставни део ове одлуке је Стратешки план за социјалну политику за град Бор 2024-2029. године.

Члан 3.

Ова одлука ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном листу града".

Број: 55-6/2024-I

У Бору, 20. децембра 2024. године

СКУПШТИНА ГРАДА БОРА

**ПРЕДСЕДНИК,
Драган Жикић, с.р.**

СТРАТЕШКИ ПЛАН ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ ГРАДА БОРА ЗА ПЕРИОД 2024 – 2029

Увод

У намери да обезбеди услове за уравнотежен и одрживи развој Град Бор је суочен са захтевима стратешког сагледавања проблема и потреба у свим областима друштвеног живота и рада. Област социјалне политике, посебно социјалне заштите представља суштински изазов у оваквом приступу. По економском карактеру социјална политика и сви облици услуга представљају јавну потрошњу. Па ипак када говоримо о социјалној политици у нашим условима она представља улагање у смањење социјалних проблема. Новим Законом о социјалној заштити уведен је концепт услуга социјалне заштите, које се обезбеђују у локалној заједници на тржишним основама, ангажовањем пружаоца услуге са најприхватљивијом понудом у обезбеђивању тражене услуге, за ограничени временски период. Са ограниченим капацитетима и добром економијом, град Бор мора рационално располагати постојећим и новоуспостављеним ресурсима, што је могуће само плански заснованим и програмираним приступом.

Стратешки план за социјалну политику је кључан документ, који је намењен свим институцијама и организацијама, који се баве овом проблематиком. Настао је из потребе да се достигну европски стандарди и примене позитивна искуства у овој области. Полазну основу за израду документа чини претходни Стратешки план за социјалну политику, резултати секторских анализе по областима друштвених делатности, утврђени приоритети, оперативни циљеви и међуциљеви неопходних промена.

Одговорност и заслуге за процес израде овог документа била је на Локалном савету за социјалну политику, који је израду документа завршио у периоду од априла до новембра месеца 2024. године.

Стратешки план је направљен са циљем усмеравања будућег развоја социјалне политике у граду у циљу унапређења квалитета живота у заједници. Овај документ је резултат партнерског рада релевантних институција и организација, који су заједничким радом дошли до усаглашених приоритета, оперативних циљева и кључних међуциљева, разрађених акционих планова и програма по областима приоритета. Такође, у њему су идентификовани постојећи ресурси и дефинисани су индикатори за процену успешности. Општи оквир у изради овог документа представљају национална Стратегија за смањење сиромаштва и Стратегија реформе система социјалне заштите Владе Републике Србије.

Стратешки план ће имати кључну улогу у адекватном располагању средствима која су намењена за решавање проблема у овој области.

Термини изражени у овој стратегији у граматичком мушком роду подразумевају природни мушки и женски род лица на која се односе.

Уводна реч Градоначелника

Град Бор је препознао потребу израде стратешког документа у области социјалне заштите, са циљем планског и системског приступа у решавању нагомиланих проблема у заједници.

Стратегија представља подлогу за обезбеђивање социјалног напретка и смањење сиромаштва, промовисање иновација, и унапређење свеобухватног квалитета живота грађана, поштовањем политике једнаких могућности и равноправног учешће полова у свим фазама планирања, доношења и спровођења одлука у свим областима друштвеног живота.

Признање учесницима

Изражавам захвалност члановима Радне групе и Локалном савету за социјалну политику за свесрдан рад и ангажовање на припреми и изради Стратешког документа за социјалну политику 2024-2029. Они су ентузијазмом, стручним приступом, искуством и додатно уложеним напорима сагледали потребе и предложили програмска решења будућег развоја социјалне политике у локалној заједници.

Градоначелник,

Александар Миликић

1. ВИЗИЈА

Бор је уређена заједница, економски оснажена интензивним развојем својих основних и пратећих привредних грана да може обезбеђивати запошљавање и виши стандард свих својих грађана, ојачана развијеном и ефикасном мрежом институционалних и ванинституционалних услуга социјалне заштите, са социјално одговорном локалном управом и регионално повезана, а све у циљу добробити и најбољег интереса грађана/ки, чиме ће се унапредити квалитет њиховог живота и створити амбијент једнаких могућности за све.

2. ИЗЈАВА О МИСИЈИ

Доследном применом овог и сродних стратешких докумената, ангажовањем Радне групе за израду Стратешког плана за социјалну политику града Бора, Савета за социјалну политику и Савета за запошљавање, успоставиће се квалитетан и свеобухватан систем подршке појединцу и угроженим групама ефикасним коришћењем ресурса и међусекторском сарадњом институција и организација цивилног друштва ; Континуираним унапређењем професионалне компетенције пружалаца услуга, партиципацијом корисника у процесу испитивања потреба, планирања, спровођења и транспарентношћу обезбедиће се доступност услуга свим грађанима.

3. ВРЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ

Локална заједница је суочена са изазовима и све већим захтевима на решавању проблема, која у условима ограничених средстава, недовољности сервиса подршке у заједници, недовољне неумрежености система захтева планско-аналитички приступ и дефинисање будућих мера и акција.

У процесу припреме и израде овог документа Радна група за израду Стратегије се руководила одређеним принципима, који одражавају професионалност и непристрасност и гарантују успешност у будућој примени.

3.1. ВРЕДНОСТИ на којима се заснива ова Стратегија социјалне заштите су:

Заједнички рад свих актера социјалне заштите у Бору на ефикасном пружању услуга које одговарају локалним потребама;

- **Усмереност на резултате**, односно постигнућа у оквиру дефинисаних циљева;
- **Једнаке могућности за све становнике Бора** у планирању, стварању и пружању услуга социјалне заштите;
- **Холистички приступ** – мере социјалне заштите морају се развити, а услуге пружити на целовит начин који поштује свеукупне потребе људи без различитих ограничења која произилазе из организационе природе;
- **Транспарентност и одговорност** – корисницима права и услуга у социјалној заштити мора се гарантовати транспарентност и јасно дефинисане процедуре за доношење одлука;
- **Права и услуге примерени корисницима**, приступачни, флексибилни и у складу са потребама, како би се створили услови за социјалну укљученост свих осетљивих група;
- **Солидарност и партнерство** – права и услуге у социјалној заштити чији је циљ социјална укљученост, промоција солидарности и повезаност у друштву, јачање партнерства и одговорности свих заинтересованих страна;
- **Достојанство и људска права** – права и услуге у социјалној заштити чији је циљ социјална укљученост да препознају и подржавају људско достојанство и основна људска права за све;
- **Учешће** – права и услуге у социјалној заштити чији је циљ социјална укљученост, планирају се, пружају и прате уз учешће оних којима прети сиромаштво и социјална искљученост;
- **Лични развој** – системом социјалне заштите који развијамо настојимо да смањимо људску зависност, подржимо развој самосталног деловања и ојачамо аутономију, како би се створили услови за лични напредак и развој;
- **Трајно побољшање и одрживост** свих мера социјалне заштите које доприносе социјалној укључености свих осетљивих група.

3.1.1. ПРИНЦИПИ на којима заснивамо свој рад:

- Јавност у процесу планирања – доступност информација свим заинтересованим грађанима и учешће корисника;
- Тимски рад свих носилаца делатности и услуга у систему социјалне политике - мултидисциплинарним и међусекторским приступом;
- Рационалност и свеобухватност у планирању будућих услуга – усмерених на корисника;

- Усклађеност предложених мера и решења са позитивним законским прописима, финансијским могућностима и постојећим ресурсима у заједници;
- Мерљивост ефеката предложених мера;
- Одрживост предложених решења;
- Заснованост предложених решења на потребама корисника;
- Непристрасност и објективност у доношењу одлука – независно од политичких утицаја и личних интереса;

Стратешки документ фаворизује основне вредности и достигнућа савременог друштва у коме су солидарност, равноправне могућности, поштовање достојанства и интегритета личности поједница и породице основне и незаобилазне вредности. Стратешки план социјалне политике за град Бор је у складу са међународним и националним документима

3.2. ДОКУМЕНТИ ЈАВНИХ ПОЛИТИКА И ПРАВНИ ОКВИР

У процесу планирања и дефинисања мисије, визије и циљева развоја социјалне заштите у граду Бору, оквир су чинили релевантни стратешки документи на међународном и националном нивоу као и законодавни оквир у области социјалне и дечије заштите.

Стратешки план за социјалну политику града Бора за период од 2024-2029 доноси се у складу са Законом о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018 и 111/2021- др. Закон) и чланом 20. који дефинише да локална самоуправа преко својих органа, у складу са Уставом и законом: доноси свој статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и програм развоја општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја. Статут града Бора („Службени лист града Бора“ број 3/19) у члану 28.утврђује надлежност да град преко својих органа, у складу са законом, доноси програме развоја.

-Стратешки план за социјалну политику града Бора је плански документ којим учесници у планском систему, у складу са својим надлежностима, утврђују или разрађују већ утврђенејавне политике, а у складу са Законом о планском систему ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018)и члановима 14 и 26.Закон о социјалној заштити чл. 20 („Сл. гласник РС“ 24/2011) дефинише улогу јединица локалне самоуправе у изради програма унапређења социјалне заштите који обухвата мере и активности за подстицај и развој постојећих и нових услуга социјалне заштите, а који сефинансирају из буџета јединице локалне самоуправе.

У изради Стратешког плана за социјалну политику града Бора 2024-2029, радна група се ослонила на примену Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика, као и Уредбе о методологији за израду средњорочних планова (Сл. гласник РС бр 8/2019), као и на Одлуку града Бора о јавним расправама (Сл.лист града Бора, бр. 8 од 19.03.2019 и 14/19.):

-Изради новог планског документа претходила је евалуација резултата постигнутих реализацијом мера и активности које су планиране Стратешким планом за социјалну политику града Бора 2018-2023 год..

- Формирана је радна група за израду нацрта Стратешког плана за социјалну политику града Бора 2024-2029 године Одлуком скупштине града Бора од 15.03.2024 са члановима, представника органа управе, институција у области социјалне политике, организација цивилног друштва и др.

- Прикупљени су сви релевантни подаци од овлашћених институција и јавних база података;

-Прикупљени су ставови грађана о стању и потребама у области социјалне политике спровођењем посебне анкете;

- Извршено је усаглашавање циљева и мера са хијерархијски вишим стратешким документима и документима јавне политике сродних области и остаалих области од значаја за социјалну политику;

-Организована је јавна расправа о нацрту Стратешког плана социјалне политике у периоду 19.11.-03.12.2024 године и предлози из расправе биће уграђени у коначан документ.

Од јединица локалне самоуправе се очекује планирање мера и активности за активацију радно способних корисника система социјалне заштите.

3.2.1. Локални стратешки оквир

Стратегија развоја социјалне заштите Града Бора 2024-2029 обухвата потпуније коришћење надлежности локалне самоуправе и унапређивање социјално-економског положаја друштвено-осетљивих група.

Локалном Одлуком о социјалној заштити предвиђено је развијање и унапређење социјалне заштите у свим сферама.

Стратешки план за социјалну политику града Бора за период 2024–2029.године дефинисао је петприоритетних стратешких циљева: унапређивање постојећих и развијање нових услуга социјалне заштите на локалном нивоу; развијање интегративног приступа у пружањууслуга социјалне заштите; стварање и унапређивање услова за превенцију институционализације и деинституционализација услуга социјалне заштите; подизање капацитета града Бора за социјално становање; усклађивање локалних прописа са законом и националним стратешким циљевима.

3.2.2. Национални стратешки оквир

Нацрт Стратегије социјалне заштите 2019 – 2025. У Републици Србији још увек нема важећег стратешког документа али је израђена иницијална верзија нацрта Стратегије

социјалне заштите 2019 – 2025. Општи циљ новог стратешког документа је развијање интегративне и одрживе социјалне заштите која развија услуге за очување и побољшање квалитета живота и благостања рањивих и маргинализованих група и појединаца, пружа подршку породицама у задовољавању животних потреба и ствара једнаке могућности за

самостални живот и независност појединца, подстиче социјално укључивање у заједницу и предупређује зависност од социјалних служби и на тај начин доприноси економском просперитету и одрживом развоју Републике Србије.

У недостатку кохерентног стратешког оквира на националном нивоу Влада Републике Србије реформе у области социјалне заштите усмерава путем националних извештаја о смањењу сиромаштва и социјалном укључивању. Такође у процесу европских интеграција припремљен је Програм реформи политике запошљавања социјалне политике (ЕСРП) који у значајној мери садржи мере из области социјалне заштите до 2020. године. Пред тога Програм економских реформи (ЕРП) на годишњем нивоу усаглашава мере који се односе на социјалну заштиту што је од значаја за креирање локалних политика.

-Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) усвојен је 2016. године. Главни идентификовани циљеви односно правци који се тичу социјалне политике, који истовремено представљају и изазове су: повећање обухвата и унапређење адекватности новчаних давања; активна инклузија; повећање подршке (природној) породици у ризику; наставак процеса деинституционализације и развој ванинституционалних услуга у заједници; унапређење система дуготрајне неге, унапређење квалитета услуга; јачање контролних и регулаторних механизма;

мониторинга (праћења) и евалуације (вредновања); повезивање центра за социјални рад са институцијама које обезбеђују услуге из области здравствене заштите, образовања и запошљавања, као и са полицијом, правосудним органима, организацијама цивилног друштва које заступају поједине друштвено осетљиве групе, Црвеним крстом и одговарајућим службама локалне самоуправе.

-Програм економских реформи (ЕРП) 2019–2021 - Структурна реформа 20. Унапређење адекватности, квалитета и таргетираности мера социјалне заштите: повећану адекватност новчаних давања; бољи квалитет услуга социјалне заштите; већу доступност услуга; успостављене контролне механизме у систему социјалне заштите; повећање ефикасности рада и уштеду времена центара за социјални рад; лакши приступ остваривању права и услуга; бољи обухват новчаним давањима; праведнију расподелу новчаних средстава; већу сарадњу различитих сектора.

-**Процес преговора о приступању** Србије ЕУ је кроз различита поглавља дефинисао и усмерио развој социјалне заштите. Ову област посебно обрађују поглавља 23 (правосуђе и основна права) и 19 (социјална политика и запошљавање). Европске интеграције у Србији представљају важан оквир и узете су у обзир приликом дефинисања приоритета у локалне политике социјалне заштите. Преговарачко поглавље 19 у процесу приступања ЕУ -

-**Социјална политика и запошљавање.** Најбитнији циљеви социјалне политике Европске уније јесу постизање јединственог и праведног приступа основним социјалним услугама, унапређење система социјалне заштите, висок образовни степен радне снаге, висока стопа запослености уз посебну бригу за групе које су мање присутне на тржишту рада, постизање сигурних и одрживих прихода, као и достојних услова рада за жене и мушкарце. Преговарачко поглавље 23 у процесу приступања ЕУ - Правосуђе и основна права. Важан аспект Европске уније представља заштита људских права и борба против дискриминације, који грађанима обезбеђује виши ниво заштите и лакше остваривање загарантованих права.

-**Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња 2016-2025** дефинише активности имере у циљу смањења сиромаштва и сузбијања дискриминације Рома и Ромкиња и стварање услова за унапређење социјално-економског положаја лица ромске националности. Стратешки документ покрива пет области и то: образовање, становање, запошљавање, здравље и социјалну заштиту, док се већина стратешких мера остварује на локалном нивоу.

Област социјалне заштите се наводи у петом посебном циљу Стратегије којим се тежи унапређењу приступа услугама социјалне заштите и доступности новчаних давања ради смањења сиромаштва и повећања социјалне укључености Рома и Ромкиња у локалној заједници.

Програм за заштиту жена од насиља у породици и у партнерским односима и других облика родно заснованог насиља у кроз дугорочни циљ програма је допринос успостављању нулте толеранције на насиље према женама у Стратегији развоја социјалне заштите Града Бора 2024-2029. год. Један од специфичних циљева је развијен и унапређен систем општих и специјализованих услуга заштите и подршке за жене жртве насиља.

3.2.3. Међународни правни оквир

-**Агенда 2030 (УН) - циљеви одрживог развоја за период 2015-2030. године** је крвни интернационални документ, усвојен на Самиту о одрживом развоју 25. септембра 2015. године и представља скуп циљева који се односе на будући међународни развој. Агенда је фокусирана на активности смањења сиромаштва, подизање животног стандарда грађана, унапређење здравственог и образовног система, али и заштиту животне средине, родну равноправност, смањење неједнакости и сл. Принцип да „нико не буде изостављен“ је темељ агенде 2030 и значи да ниједан циљ не треба да се остварује уколико се не остварује за све грађане и грађанке.

Европска стратегија 2020 је европска стратегија усвојена 2010. године у којој се истиче да борба против сиромаштва и искључености подразумева мултисекторски приступ који се ослања на раст и запошљавање, као и на модерну и ефикасну социјалну заштиту.

Стратегија препоручује да се иновативне мере социјалне заштите комбинују са великим бројем различитих социјалних политика, укључујући специфичне мере у областима образовања, становања, здравства и породичне заштите. Стратегија придаје велики значај изградњи и јачању партнерства између институција и организација цивилног друштва,

како би реформе биле ефикасније.

Европски стуб социјалних права је инструмент ЕУ који осигурава стандарде и координацију у области социјалних права. Савет ЕУ, Европски парламент и Европска комисија 2017. године објавили су Европски стуб социјалних права. Циљ овог инструмента је јачање правних тековина Европске уније у области социјалне заштите и обезбеђивање делотворнијих грађанских права. Чланством у ЕУ Србија ће бити у обавези да развије систем који ће бити у стању да спроведе циљеве и политике дефинисане у Европском стубу социјалних права: једнаке могућности и приступ тржишту рада; динамична тржишта рада и праведни услови рада; социјална заштита и укључивање.

4. КОНТЕКСТ

4.1. Историјски развој

Бор се као насеље први пут помиње у XVIII веку, 1844. године имао је 58 кућа са 230 становника. У близини Бора, у Злотској пећини нађени су остаци првог насеља у овом крају који датирају из времена од пре 5000 година. Године 1900. Бор је имао 146 кућа са 775 становника.

Бржи развој града настао је када је чешки инжењер Фрањо Шистек, тражећи у овом граду злато за београдског индустријалца Ђорђа Вајферта, пронашао руду бакра. Од те 1903. године, отпочела је експлоатација бакра у Борском руднику. Француски капитал је 1904. године преузео власништво Борског рудника. Француски власници били су немилосрдни у експлоатацији рудника. Упоредо са радницима и сељаци околних села тешко су живели, јер летина није могла да понесе због отровног дима који је избијао из рудничких димњака. Накнада коју су власници рудника давали сељацима као обештећење за уништenu летину била је мала. Због тога су сељаци организовали 1935. године буну која је позната у историји под називом „Влашка буна“, која је после 5 дана у крви угушена. Француски капитал је у периоду своје експлоатације од 1903.-1940. године изузимајући период првог светског рата, произвео борском руднику 544.547 тона блистер бакра.

Немци су постали власници Борског рудника 4. фебруара 1941. године и до ослобођења су извукли 66.860 тона блистер бакра. Од средине 1942. године Немци су у Бору и околини формирали 33 радна логора кроз које је прошло око 30.000 лица.

Бор је ослобођен 3. октобра 1944. године. Статус града Бор је добио маја 1947. године када је имао око 8.000 становника. Завршетком Рудника бакра у Мајданпеку и његовом интеграцијом са Борским рудником, настао је 1961. године Рударско – топионичарски басен Бор – РТБ Бор.

Шездесетих година прошлог века почиње убрзани индустријско-урбани развој. Граде се нови металуршки и индустријски капацитети, отварају нови рудници, граде станова, пруге, путеви, и други инфраструктурни објекти. Град постаје место у које долазе људи из свих крајева земље, налазе посао, формирају породице и ту остају да живе. Бор постаје образовни, здравствени и културни центар Источне Србије.

Рударско металуршки факултет, прва високошколска институција у граду почела је да ради 1. октобра 1961. године, а Институт за бакар основан је 1963. године.

У 1990. години остварена је рекордна производња: 151395 т катодног бакра (1,5% светске производње) 344655 т сумпорне киселине, 4703 кг злата. У граду живи преко 40000 становника (у општини око 50000) у око 19000 домаћинстава у 22000 станова у граду. У Рударско-топионичарском басену Бор радило је око 14000 људи.

У 2002. години остварен је друштвени производ од само 19% у односу на 1990. годину. Број запослених у РТБ-у је пао на око 5000 радника. Оваква привредна кретања одразила су се и на број становника: долази до напуштања града јер становници на виде могућност опстанка те је број становника смањен до 2022. на 40.845. Производња бакра и племенитих метала поново почиње да расте као и број запослених у рударству и металургији од када је крајем 2018. дошла светска рударска компанија ЗИЈИН МАЈНИНГ као стратешки партнер РТБ-а Бор и власник новог рудника бакра Чукару Пеку. Започео је нови обимни инвестициони циклус у рударству и металургији (нова топионица, електролиза и фабрика сумпорне киселине, као и значајна улагања у рударство) који обезбеђују услове за свеукупни даљи развој града, решавање наслеђених еколошких проблема и подизање квалитета живота целокупног становништва. Бор више није црна еколошка тачка, и економски параметри и снага града расту из године у годину, тако да је град ушао у круг најразвијенијих локалних самоуправа у Републици Србији.

4.2. Општи подаци о Бору

Град Бор се налази на крајњем истоку Србије, у близини граница са Бугарском Румунијом. Град Бор је и седиште Борског округа који, поред Бора, чине општине Кладово, Мајданпек и Неготин. Територијално припада Борском округу, заузимајући површину од 856 км² на којој живи 40.845 становника или 47,71 становника на км² (у укупној популацији Србије учествује са 0,614%, а Борског округа са 40,4%).

Град Бор се састоји од централног насеља и седишта града – градског насеља Бор и 12 села: Горњане, Танда, Лука, Кривељ, Бучје, Оштрел, Доња Бела Река, Брестовац, Слатина, Злот, Шарбановац и Метовница. У ових 12 села има 13 месних заједница.

Најзначајнији део новије историје овог краја повезан је са налазиштима руде бакра и других метала. Истовремено, отварају се нове перспективе развоја на пољу туризма, пољопривредне производње, рударења и развоја малог и средњег предузетништва.

Територија Града Бора је претежно брдско-планинског карактера, окружена планинама Дели Јован, Стол, Лисац и Црни врх (1027 м) и Велики Крш (1148 м), са деловима слива Поречке реке и Тимока.

Истичу се висови Црног врха, Стола, ловиште Дубашица, комплекс Злотских пећина (Лазарева пећина и Верњикица), са изванредним пећинским украсима, изворима минералне и лековите воде. На тој основи изграђени су бројни смештајни, рекреациони и други инфраструктурни објекти.

Међу културно-историјским вредностима посебан значај имају одређени објекти у Брестовачкој бањи удаљеној 12 км од Бора. Ту је конач кнеза Милоша из прве половине 19. века, Кнежев замак са малим базеном кружног облика и извором топле воде, дворца Александра Карађорђевића из 1856. године изграђен у романско-ренесансном стилу.

Данас пред Бором стоје значајни проблеми: диверсификација привреде, незапосленост... Истовремено, отварају се нове перспективе развоја на пољу туризма, пољопривредне производње, рударења и развоја малог и средњег предузетништва.

Према попису из 2022. године, на територији града Бора живи 28.822 становника (у укупној популацији Србије учествује са 0,43%, а Борског округа са 28,51%).

4.2.1. Демографски подаци

Табела бр. 1 Лична карта града Бор

Територија	Површина m ²	Број становника	Број насеља	Број становника у граду	Број становника у селу
Град Бор	856	40845	13	28822	12023

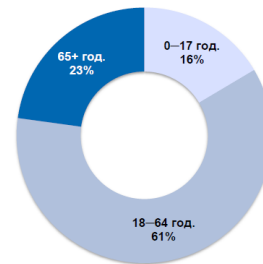
4.2.2. Становништво према старости и полу

Становништво према старосним групама и полу, 2021–2022.

	2021		2022	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	1338	1309	1268	1261
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	1553	1687	1482	1576
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	920	900	807	799
Деца старости 0–17 година	3578	3656	3344	3426
Број младих (15–29 година)	3499	3752	3007	3260
Радни контингент становништва (15–64 година)	13981	14173	12877	13244
Укупан број становника	22168	21025	20995	20094

Извор: Витална статистика, РЗС

Становништво према старосним групама, 2022.

Извор: Витална статистика, РЗС

Табела бр. 2 Старосна структура становништва Града Бор

Град Бор	Број становника	0-19	20-39	40-59	60+
укупно	40845	7542	9267	11419	12617
М	19968	3825	4915	5668	5560
Ж	20877	3717	4352	5751	7057

Извор: РЗС, обрада РЗР

Према подацима Републичког Завода за статистику, а на основу пописа од 2022. године, град има 40.845 становника, од чега су 20.995 (51,40%) жене, а 20.094 (49,19%) су мушкарци. Становници овог града у укупној популацији Србије учествују са 0,68%. Пунолетних становника је 40.227, а просечна старосна доб износи 42,3 година.

Старосна структура становништва општине Бор према подацима из пописа 2011. године испољава тенденцију уравнотежења пропорција међу великим старосним групама. Међутим, посматрајући промене у броју становника по појединим старосним групама у међупописном периоду 2002–2022., уочава се процес старења становништва, па је тако контингент становништва старости изнад 65 година у овом периоду повећало учешће у укупној популацији.

Таб.бр.3. Природни прираштај на територији Града Бор у периоду 2014–2023.

Година	Бр. рођених	Број умрлих	Природни прираштај (%)
2014	553	514	+ 107,5
2015	439	521	- 84
2016	414	654	- 63
2017	439	626	- 70
2018	307	679	- 45
2019	457	728	- 63
2020	427	807	-53
2021	491	932	-53
2022	486	703	- 69
2023	402	625	-64,3

Показатељ негативног природног кретања становништва је морталитет (умирање) као резултат деловања више фактора као што су биолошки (старост), квалитет живљења (социоекономски, материјални, д руштвени, емотивни), врста морбидитета (обољевање) и

квалитет здравствене заштите . На територији Града Бора позитиван природни прираштај, тј, већи број рођених од умрлих у последњих 10 година је забележен само 2 пута (2007 и 2014.год.)

Табела бр. 4: Укупан број становника, по насељима 2022. године

Насеље	Бр. становника (2011)	Бр. становника (2022) ^{III}	Промена (%)	Површина (km ²)	Густина насељености (2022)
<u>Бор</u>	34.160	28.822	-15,63%	47,62	605,24
<u>Брестовац</u>	2.690	2.594	-3,57%	69,11	37,53
<u>Бучје</u>	579	467	-19,34%	30,63	15,25
<u>Горњанс</u>	930	731	-21,40%	90,35	8,09
<u>Доња Бела Река</u>	741	633	-14,57%	40,67	15,56
<u>Злот</u>	3.299	2.675	-18,91%	229,87	11,64
<u>Кривељ</u>	1.052	754	-28,33%	99,21	7,60
<u>Лука</u>	537	430	-19,93%	45,00	9,56
<u>Метовница</u>	1.111	775	-30,24%	44,13	17,56
<u>Оштрел</u>	586	523	-10,75%	19,60	26,68
<u>Слатина</u>	890	774	-13,03%	38,58	20,06
<u>Танда</u>	319	263	-17,55%	40,76	6,45
<u>Шарбановац</u>	1.624	1.311	-19,27%	50,42	26,00

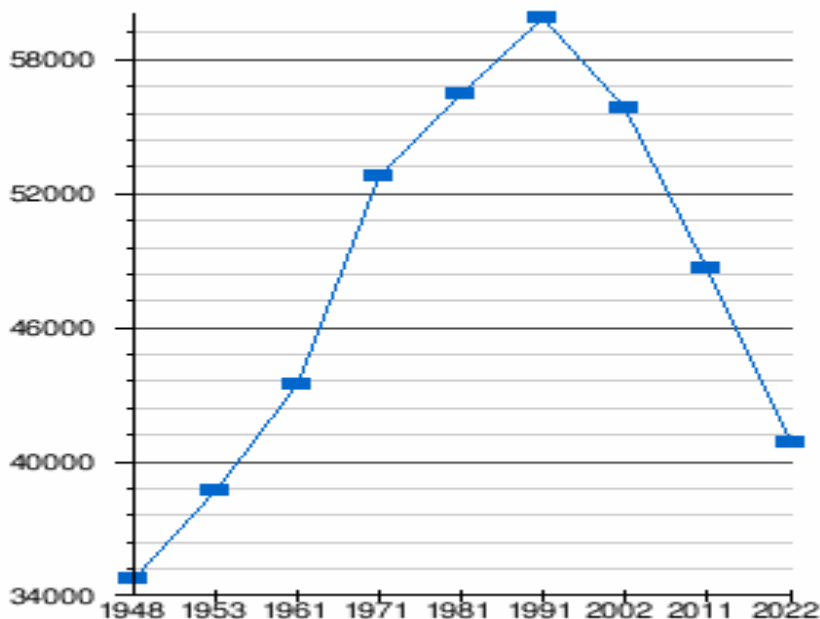
Извор: https://sr.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B4_%D0%91%D0%BE%D1%80

Табела бр. 5 : Динамика кретања становништва

Година	1948	1953	1961	1971	1981	1991	2002	2011	2022
Број становника	34.831	38.668	43.448	52.849	56.486	59.900	55.817	48.615	40.845

Извор: РЗС, обрада РЗР

Слика 1. Тренд промене броја становника на нивоу града

Историјат демографских кретања у граду и насељеним местима у саставу Града види се из приложене табеле и графикана који представљају преглед података из пописа становника од 1948.године закључно са последњим пописом становника 2022. године.

Приметно је да је на нивоу града у периоду од 1948 до 1991 године број становника знатно увећан. Ово је период убрзане индустријализације и развоја који је довео до концентрисања већег броја становника и значајног ширења града. Након тога у последњих двадесетак година број становника је у паду. Број становника по попису из 2011. године је 48.615 а

процењен број становника у 2016. години је још мањи и износи 46.379 становника док је по попису становништва из 2022. године тај број смањен на 40.845 становника.

За разлику од читавог града, у периоду од 1948 до 1991 године, у неким насељеним местима имамо релативно константан број становника док код неких имамо благи и умерени пад, осим код Брестовца где је приметан пораст броја становника. До 2022. године, пад становника је и даље приметан у свим насељеним местима која гравитирају граду.

Основно обележје демографских кретања града Бора јесте низак природни прираштај. Ситуација је на граници која упозорава да се на овом подручју морају предузети одговарајуће друштвене мере и акције. У посматраном периоду 2002-2022. стопа природног прираштаја, бележи негативан тренд. Негативна стопа природног прираштаја у дужем временском периоду указује на проблем депопулације, односно “беле куге”.

Табела бр. 6. Становништво према националној припадности попис 2022.

Националност	Укупно
Град Бор	40845
Срби	29322
Албанци	87
Бошњаци	13
Бугари	76
Власи	4483

Горанци	4
Југословени	98
Мађари	12
Македонци	216
Муслимани	19
Немци	10
Роми	1440
Румуни	365
Руси	13
Русини	/
Словаци	6
Словенци	38
Украјинци	3
Хрвати	42
Црногорци	30
Остали	278
Нису се изјаснили	1431
Регион.	16
Непознато	2852

Извор:

<https://popis2022.stat.gov.rs/sr-Latn/5-vestisaopstenja/news-events/20230428-konacnirezpopisa>

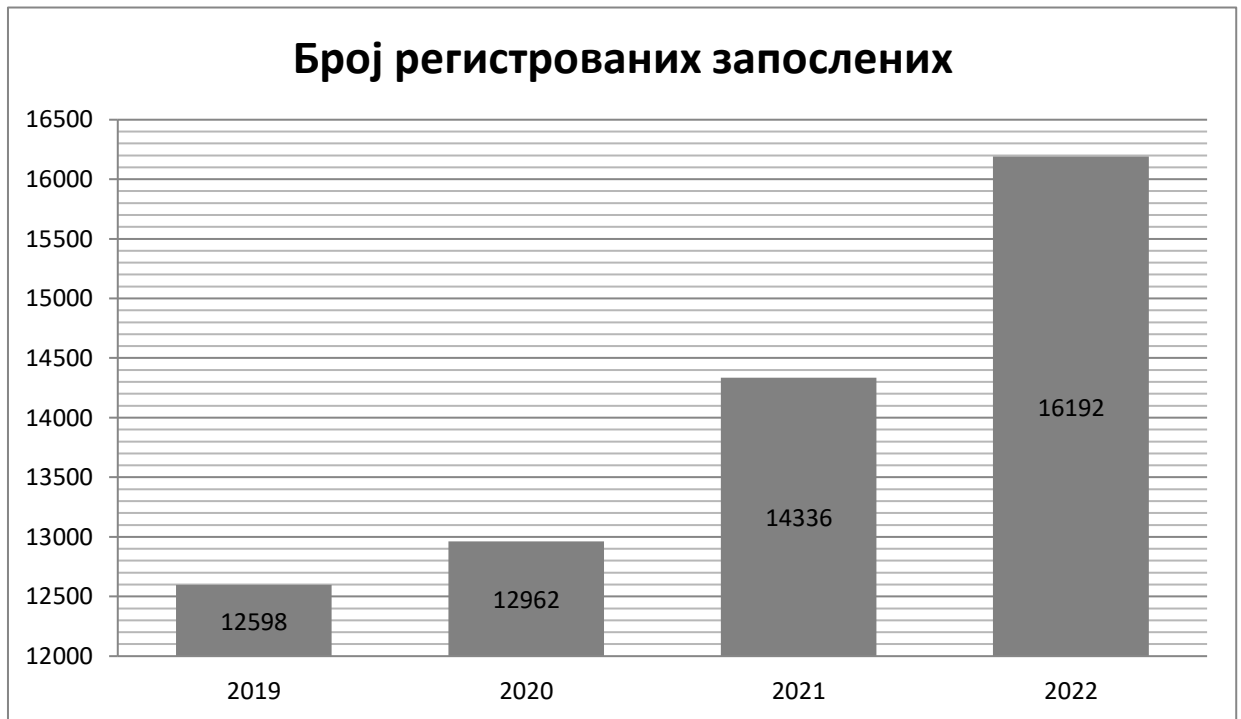
4.2.3. Становништво према економској структури

4.2.3.1. Број запослених

Према последњим расположивим подацима који се односе на 2022. годишњи просек запослених је био 16.192 лица, од чега је 14.378 лица запослено у правним лицима - привредна друштва, предузећа и установе, 1.753 лица су предузетници и лица која раде код њих, док је 61 лица регистровано као индивидуални пољопривредни произвођачи.

Према подацима Републичког завода за статистику, у 2022. години у Бору је било активно 510 привредних друштава и 1.204 предузетника.

Кретање запослености 2019-2022. године

Упоредни преглед броја запослених лица по секторима према подацима Републичког завода за статистику, био је следећи:

	2019.	2020.	2021.	2022.
1. Рударство	2.468	2.720	3777	5174
2. Прерађивачка индустрија	2.334	2.277	2364	2412
4. Трговина и поправка моторних возила	1.216	1.271	1293	1294
3. Здравствена и социјална заштита	1.051	1.058	1056	1046
5. образовање	956	942	981	965
6. Државна управа и обавезно соц.осиг.	762	750	736	734
7. Саобраћај и складиштење	603	559	546	539
8. Стручне, научне и техничке делатности	535	571	626	618
11. Грађевинарство	482	562	683	1112
9. Снабдевање водом, управљ.отп.водама	412	405	404	444
13. Услуге смештаја и исхране	339	381	390	410
10. Административне и помоћне усл. дел.	310	328	335	292
12. Снабдевање електр. енергијом, гасом и паром	265	256	272	309
14. Уметност, забава и рекреација	235	251	261	243
15. Остале услужне делатности	165	181	180	180
17. Информисање и комуникације	142	138	131	136
16. Финансијске делатности	136	134	125	125
18. Пољопривреда, шумарство и рибарство	56	58	66	68
19. Пословање некретнинама	30	31	31	30
Укупно: I	12.497	12.870	14257	16131
Од тога:				
- запослени у правним лицима	10.808	11.195	12527	14378
- предузетници и запослени код њих	1.689	1.675	1730	1753
II Регистровани пољопривредници	101	92	79	61
III Укупно I + II	12.598	12.962	14336	16192

У погледу запослености, као и свих претходних година, доминирају два производна сектора: рударство и прерађивачка индустрија, с тим што је у рударству повећана запосленост за 30% за годину дана док је у прерађивачкој индустрији дошло до благог смањења броја запослених. Тренд пораста запослености у овом сектору и даље ће се наставити због интензивирања рударења, отварања нових рудника и повећања производње постојећих рудника. Одмах иза ових сектора по броју запослених је сектор за трговину и поправку моторних возила у коме је после дужег периода дошло до повећања запослености, као и сектор Снабдевање водом, управљ.отп.водама.

У друштвеним делатностима највише упослених лица је традиционално у сектору здравствене и социјалне заштите у коме се примећује мањи пад запослености, а с обзиром на актуелну епидемиолошку ситуацију, очекивано је да ће број запослених у овом сектору надаље бити у порасту због нарасталих потреба.

Следе по броју запослених у 2023.години сектор за образовање и сектор државне управе и обавезног социјалног осигурања и у оба је дошло до благог пада броја запослених.

До значајног повећања запослености је дошло у сектору за грађевинарству (за чак 62,8%), што је све у уској вези са порастом активности у рударству. Из истог разлога и због прилива радне снаге са стране дошло је и до знатног повећања у сектору за услуге смештаја и исхране(5,1%). До повећања запослености је дошло и у сектору за снабдевање електричном енергијом, гасом и паром итд.

Константно смањивање регистрованих пољопривредника се наставило и у 2022. години када је дошло до смањења од 79 на 61 што је у односу на претходну годину за 22,7%.

Треба истаћи, да од укупно запослених у Бору, предузетници упошљавају тек 10,86 % радне снаге док је нпр. тај показатељ на нивоу Републике Србије 17,38%. У односу на 2019. годину дошло је до смањења за 0,48 %.

4.3. Развијеност и стање инфраструктуре

4.3.1. Дужина водоводне мреже је око 400 км. Главни доводи од изворишта до дистрибуционе мреже су од 150-700 мм. Дистрибуциона мрежа је димензија 250-500 мм и у мањем проценту су заступљени мањи пречници. Материјал коришћени за цеовод су ПЕ, ПВЦ, челичне и азбест-цементне цеви (□55 км) и ТПЕ или ХДПЕ цеви.

Покривеност у граду је скоро 100% , дистрибуција воде се врши кроз три висинске зоне (трећа највиша зона има мали број корисника) док у сеоском подручју које снабдева водом ЈКП "Водовод" Бор покривеност је за 90% домаћинстава. Водоводна мрежа је стара око 40-50 и више година и не постоје ситеми за пречишћавање воде од мутноће која се јавља у периодима интензивних киша и наглог отапања снега. Једини вид пречишћавања воде је дезинфекција воде хлором или хлорним препаратима.

Села која нису повезана на градски водовод већ имају своје сеоске водоводе су : део Бучја, Горњане, Лука и Танда.

Главни проблеми водоводног система су старост водоводних цеви, губици у водоводној мрежи-преко 50% (један од разлога оволиких губитака је и старост цеви), непостојање система за пречишћавање воде тачније уклањање мутноће из сирове воде и велики утрошак електричне енергије обзиром да се вода из свих праваца транспортује препумпавањем.

Потребна је хитна реконструкција критичних деоница водоводног система, замена старих цеви и азбест цементних цеви, улагање у побољшање енергетске ефикасности система и аутоматизацију процеса управљања водоснабдевањем, опрему за детекцију губитака, постројења за пречишћавање воде за пиће а могућа је и потреба за изградњом нових резервоара.

4.3.2. Канализациона мрежа је већим делом сепаратна (83%),а мањим делом комбинована (17%). Највећи профили су за атмосферску воду од 800-1000 мм, а за комуналну отпадну воду је 150-300 мм. Покривеност у самом граду је око 90-95%. Нису покривена нека подручја на периферији града. Канализациона мрежа је изграђена и у насељу Бањско поље и на Борском језеру. Села немају канализацију и користе сопствене септичке јаме. Дужина фекалне канализационе мреже износи око 70 км. Дужина атмосферске канализационе мреже износи око 25 км.

Профили кроз које пролази отпадна вода нису адекватно димензионисани јер се град брзо ширио у ранијем периоду, тако се дешава да пропусна моћ није довољна и јављају се честа загушења, посебно у периоду падавина и у деловима где није изграђена атмосферска канализација или се атмосферска улива у фекалну канализацију. Често долази и до изливања отпадне воде. Такође, постоје и нелегални прикључци који изазивају зачепљења у канализационим цевима. У самом граду не постоји никакав третман отпадне воде и она се директно улива у градски колектор а одатле у Борску реку. У насељу Бањско поље постоји уређај за биолошко пречишћавање комуналне отпадне воде капацитета 1000 ЕС.

Потребно је урадити реконструкцију и изградњу комуналног и атмосферског канализационог система у граду (променити профиле на критичним трасама), одвојити комуналну од атмосферске воде, пројектовати и изградити систем за пречишћавање отпадних вода из града и индустрије. Такође је потребно изградити канализационе системе у сеоским срединама обзиром да су у свим селима заступљене септичке јаме.

4.3.3. Јавно комунално предузеће „3.октобар“ Бор као основу делатност обавља сакупљање отпада који није опасан. Смеће се сакупља и одвози свакодневно са територије града, из приградских насеља и месних заједница на несанитарну градску депонију. Из сеоских средина се смеће одвози 2 пута недељно или по потреби и чешће. У претходне три године, је од стране Града Бора, комплетно обновљена механизација ЈКП „3. октобар“, те се ова примарна делатност предузећа врши са 6 нових аутомобила и 2 аутоподизача.

ЈКП „3. Октобар“ Бор, врши, као поверени посао, и послове зоохигијенске службе, у чијим склопу ради азил за псе који има смештајни капацитет од 250 јединки.

ЈКП „3. Октобар“ управља и градским гробљем у Бору и Робном пијацом .

Град Бор је ЈКП „3. Октобару“ Бор поверио и обављање следећих послова: Одржавање јавних зелених површина, одржавање хигијене у граду и одржавање парковских реквизита.

ЈКП „3. Октобар“ Бор путем учествовања на јавним набавкама које град Бор расписује, у претходним годинама је вршио и зимско одржавање локалних и некатегорисаних путева, као и превоз ризле на локалним и некатегорисаним путевима на територији Града Бора.

Град Бор је у процедури доношења новог Локалног еколошког акционог плана, који ће спроводити Канцеларија за заштиту животне средине Градске управе Бор обзиром да је стари локални еколошки акциони план важио до 2023. године, а Усвојен је и Локални план управљања отпадом за територију града Бора (2023-2032. год.)

4.3.4. Јавно комунално предузеће „Топлана“ Бор формирано је 14 октобра 2002. године издвајањем из холдинга РТБ Бор. На систем централног грејања прикључено је око 90% стамбених јединица, чиме је Бор сврстан међу градове са великим степеном топлифицираности.

Топлана поседује три вреловодна котла, један капацитета 58MW гасно-мазутни и два мања капацитета по 17MW који за енергент користе гас. У 2023. години инвестицијама из буџета града Бора извршена је гасификација постројења за производњу топлотне енергије те је дотадашњи енергент угаљ замењен компримованим природним гасом. У току 2015. и 2016. године из програма KfW4 извршена је уградња калориметара у свим подстанцима, као и замена и модернизација 86 подстанци компактним. Постојећи капацитет инсталиран у Топлани задовољава конзум потрошача и обезбеђује адекватну испоруку топлотне енергије до крајњих потрошача.

У Бору је изграђен централизован систем снабдевања топлотном енергијом релативно великог инсталисаног капацитета, који је довољан да покрије све оправдане захтеве потрошача. Борска Топлана са снагом топлотног извора од 74 MW представља највећи капацитет за производњу топлотне енергије у источној Србији, а са око 90% покривености територије града топлификационом мрежом, Бор је на високом месту у читавој Србији. Бор је град са, процентуално гледано, највећим бројем домаћинстава прикључених на даљински систем грејања – на систем је прикључено преко 80% домаћинстава при чему око 10% има и топлу санитарну воду. Укупна грејна површина стамбених и јавних објеката износи око 650.000 м² са инсталисаном снагом око 110 MW.

У самом систему испоруке топлотне енергије постоје велики губици енергије које износе око 20% што је последица старе мреже топловода. Са реконструкцијом преосталих подстанци у смислу замене компактним верзијама и заменом критичних делова топловодног система кренуће се средином 2024. године делом из средстава програма KfW4а делом средствима из градског буџета.

Планирана је и изградња нове топлане на новој локацији која ће се такође финансирати средствима из буџета града Бора, са новом, аутоматизованом опремом. Уградњом „SCADA“ система омогућиће се равномерна испоруку топлотне енергије свим корисницима у зависности од спољње температуре ваздуха.

4.3.5. Укупна дужина саобраћајница у граду Бору је 365 километара, од чега 209 километара чине државни путеви I и II реда, а 156 километара чине градске саобраћајнице. Државни путеви I и II реда дужине 193 километара је под савременим коловозом, док је од укупне дужине градских саобраћајница 100 километра под савременим коловозом, а остатак чине путеви под туцаником и земљани путеви.

Веза града са главним путним правцем земље, аутопут Е-75 (Београд - Скопље), могућ је преко 4 путна правца и то: пут преко Бољевца и Параћина дужине 87 км; пут преко Зајечара, Књажевца и Ниша дужине 150 км; пут преко Жагубице, Кучева и Пожаревца дужине око 158 км и пут преко Заграђа и Милошеве куле дужине око 205 км.

Градска управа значајна средства улаже у инфраструктуру, тако да сваке године асфалтира део локалних путева, градских и сеоских улица, уређују се некатегорисани пољски и атарски путеви, у циљу обезбеђења што бољих услова за живот у сеоским срединама.

4.4.. Електроенергетска ситуација

4.4.1. ПОВРШИНА ПOKРИВЕНА СИСТЕМОМ ЈАВНЕ РАСВЕТЕ у граду износи око 90%. ПОВРШИНА ПOKРИВЕНА СИСТЕМОМ ЈАВНЕ РАСВЕТЕ у селима износи око 75%.

Основни недостаци система јавне расвете су : непостојање катастра јавне расвете, недовољно издвајање средстава за одржавање јавне расвете у ранијем дугогодишњем периоду, дотрајала командно управљачка опрема која се налази у трафо станицама које су у власништву Електродистрибуције Бор. Међутим, уназад неколико година одвајају се много већа средства за израду пројекне документације као и њихову реализацију за проширење јавне расвете у градским и сеоским насељима где не постоји или није адекватна.

У циљу смањења потрошње електричне енергије постојеће јавна расвета је замењена LED расветом. Неопходно је унапређивање система јавне расвете увођењем даљинског управљања и даљинског читавања потрошње електричне енергије са изабацивањем командно мерне опреме из трафо станица Електродистрибуције Бор.

4.4.2. У Бору постоји и фиксна и мобилна телефонија. Присутни су Телеком Србија, Yettel и А1 оператери. Користе се услуге интернета и присутно је више интернет провајдера. Присутно је и неколико оператора кабловске телевизије.

4.4.3. Јавни објекти који постоје на територији града су следећи: у граду: зграда Градске управе Бор са пословним просторијама 12 месних заједница, Музеј рударства и металургије, Центар за културу, Музичка школа, установа спортско-рекреативни центар "Бобана Момчиловић Величковић", установа за децу "Бамби", Установа Студентски центар, 5 градских, школа за основно и средње образовање „Видован“, 4 средње школе, Технички факултет за рударство и металургију, неколико приватних факултета - истурених одељења београдског, Новосадског, итд..., Дом културе, Народна библиотека, у селима: Домови културе у чијем склопу су и просторије Месних канцеларија у свих 12 села, основне школе у Кривељу, Злоту и Брестовцу док у осталим селима Бучје, Горњане, Доња Бела река, Лука, Метовница, Оштрел, Слатина, Шарбановац и Танда постоје истурена одељења основних школа. Укупна површина свих јавних објеката у Бору који се финансира и одржава из градског буџета је 96.932 м².

У граду постоје три пијаце и то: мешовито робна пијаца на отвореном (бувљак), сточна пијаца, зелена пијаца.

4.4. Привредна ситуација у граду

Основна карактеристика привреде у Бору је моноструктурност, с обзиром да се досадашњи развој базирао преваходно на развоју рударства и металургије. Од недавно се примећује помак у развоју привреде Бора и јављају се нова предузећа.

Развој малих и средњих предузећа и самосталних радњи је у овом периоду у благом порасту, али је структура делатности која се у њима обавља неодговарајућа, с обзиром да се претежан број приватних радњи и предузећа бави трговином и угоститељством. Бржи развој МСП није био могућ због лошег стања привреде и веома неповољних услова кредитирања.

За даљи развоја града и даље је од кључног значаја развој рударства и металургија, али и се план развоја базира и на развоју појединих индустријских грана и услуга, и на развоју алтернативних грана привреде заснованом на природним ресурсима као што су туризам, дрвно-прерађивачка индустрија, пољопривреда, шумарство, саобраћај, обновљиви извори енергије и др.

4.5.1. Рударство

Рударство и металургија остају основне привредне гране које ће запошљавати највећи број радника са примењима изнад просека у Републици Србији и највише доприносити буџету града из кога се финансира и комунални развој, социјална

политика и друге области. Међутим, поред тога што највише доприноси развоју града, рударство и металургија доносе и одређене последице по стање животне средине и социјално стање грађана (раслојавање на оне који су запослени у рударству и металургији и оне у осталим привредним областима и у јавним службама, потребе пресељавања дела становништва и др.) о чему се мора водити рачуна у политикама друштвене и еколошке одговорности рударске компаније и јавним политикама града Бора.

Будуће инвестиције рударске компаније ЗиЈин биће усмерене на развој подземних рудника бакра и злата, са процењеним резервама бакра од око 20 милиона тона и злата од 700 до 800 тона. Компанија планира да у наредном периоду до 2030. повећа годишњи капацитет на 450.000 тона бакра и 10 тона злата, чиме ће Србија постати највећи произвођач бакра у Европи. Значајан део инвестиција намењен развоју рударства и металургије биће усмерен на развој обновљивих извора енергије и заштиту животне средине, обезбеђивање пресељења становништва и подршку локалној заједници у различитим областима.

Развој рударства и металургије и осталих пратећих услуга треба да обезбеди, подизање образовне и квалификационе структуре, као и долазак радника из других крајева, што ће утицати на демографске трендове, који су сада негативни.

Водеће компаније у носећим привредним гранама улажу значајна средства кроз друштвену одговорност у област социјалне заштите.

4.5.2. Прерађивачка индустрија

Завршетак пројекта индустријске зоне, развој пратеће индустрије и услуга за потребе рударства, развој малих и средњих предузећа, бизнис инкубатор центар, технолошко-индустријски центар.

4.5. Пољопривреда

Пољопривредну производњу у сеоским домаћинствима карактерише велика уситњеност катастарских парцела, застарела опрема и машине, старење становништва због миграције младих ка граду и ниског наталитета, недовољна едукација становништва, шаренило у пољопривредној производњи, ниске цене пољопривредних производа, ниски приноси и слабији квалитет пољопривредних производа од оног који се тражи на тржишту. Пољопривредна газдинства се баве сточарском, ратарском, малим делом воћарском производњом. Крајњи резултат такве производње је мала количина пољопривредних производа који се нуде на тржишту. Од укупно 40.845 становника града Бора на селу живи 12.023, а у граду 28.822 становника. Укупан број пољопривредних газдинстава је 3564, која користе 22280 ха земљишта. Укупну површину од 85348 ха, чини пољопривредно земљиште 39293 ха (46%), шумско земљиште 38406 ха (45%) и нешодно 7649 ха (9%). Према попису пољопривреде из 2012. године, као њиве се користе 9.769 ха, као воћњаци 524 ха, као виногради 148 ха, као ливаде и пашњаци 11498 ха. Нажалост, на хиљаде хектара пољопривредног земљишта се не користи и исто постепено зараста у коров, трње, шикаре и шуме.

Према подацима добијеним од Службе за катастар непокретности из Бора, на територији града налази се 2.907 ха пољопривредног земљишта у државној својини, од чега се нуди у закуп 1.202 ха.

Интересовање пољопривредника за узимањем државног пољопривредног земљишта у закуп је врло слабо. У просеку се годишње изда у закуп до пар десетина хектара државног пољопривредног земљишта.

Ниједна задруга на територији града Бора не послује успешно. Основна карактеристика коришћења пољопривредног земљишта у Бору је уситњеност парцела, неадекватна примена агротехничких мера, минимално коришћење минералних ђубрива, неправилна примена хемијских средстава и др.

4.6. Туризам

Бор и околина по својим природним обележјима представљају једну од најинтересантнијих географских целина у Србији захваљујући географском саставу, морфологији и геологији терена, климатским условима и сложеном историјском развоју живог света.

Коришћење обновљивих природних ресурса којима околина Бора обилује, попут шума, воде, термоминералних извора, биодиверзитета, непоновљивих геоморфолошких облика рељефа су вредности, чије одрживо коришћење, уз развој нових привредних грана, нуди прилику за економски напредак овог краја и опстанак становништва.

У природне ресурсе Бора не спадају само налазишта руда богатих бакром и златом, већ се у његовој непосредној близини налазе и оазе нетакнуте природе. Западни део Борске општине припада планинском комплексу Јужног Кучаја.

Шумско земљиште захвата 43.098 ха општине. Од укупне површине општине Бор, 86% је под изразитим антропогеним утицајем а 14% је простор очуване природе. Брестовачка бања - лековита својства њених вода, Борско језеро и Црни врх су локалитети за одмор, рекреацију, спорт, лов.

Главни туристички мотиви реона везани су за Борско језеро, Брестовачку Бању, природе „Лазарев кањон“ и туристички центар "Јелен" на Црном врху који ће се развијати као специјализован комплекс туристичких активности, уз услов даљег развоја и интеграција туристичке понуде са Бором.

Борско језеро са потенцијалима за стационарни, одморишни, дејчи/омладински и спортски туризам и излетнички туризам на мотивима рекреације, спорта и природних вредности (са обалом, спортско-рекреативним садржајима, туристичким смештајем са пратећим садржајима) комплетираће садржаје понуде.

На неколико стотина метара од обале Борског језера, на 400 м надморске висине, налази се одмаралиште "Савача". Одмаралиште је окружено комплексом листопадних и четинарских шума. Заклоњено је брдима и густим шумама и представља омиљено одмаралиште и излетиште деце и омладине. Са постојећим смештајним капацитетима, спортским теренима, одмаралиште је идеално за организовање и извођење настава у природи, спортских, извиђачких и ЕКО кампова, школа талената, радионица, семинара, летовања, зимовања, излета, припреме спортиста

Брестовачка Бања са потенцијалима за стационарни бањски туризам и излетнички туризам на мотивима лечења, рекреације, природних вредности и културне баштине (са ресурсима и вредностима које треба организованије и интензивније валоризовати) комплетираће се изградњом балнеолошких, рекреативних и смештајних садржаја сходно капацитету ресурса и простора.

Бор ће у свом непосредном окружењу интегрисати бројне туристичке ресурсе и вредности организоване у оквиру излетничке еко-понуде кањона Лазареве реке и Злотских пећина (Лазарева пећина-најдужа пећина у Србији чији је улаз на

291 метар надморске висине, на левој страни Лазареве реке и пећина Верњикица која се налази на 454 метара надморске висине позиционирана на левој страни Лазаревог кањона), понуде ловишта Дубашнице, Кучајских шума и др., планинарске-алпинистичке-скијашке понуде Стола, као и понуде сеоског туризма (насеља Злот, Горњане, Лука, Бучје, Метовница и Шарбановац).

Бор са градском туристичком понудом (Музеј рударства и металургије, Зоолошки врт, спортско рекреативне активности на теренима и базенима спортског центра Бор, радионице Центра за културу Бор и др.) и туристичком понудом окружења представља значајан сегмент туристичке понуде регије. Сеоски туризам, смештај у домаћој радиности, етнотуризам такође.

Услов развоја туристичке понуде је реализација садржаја понуде у простору, комплетирање комуналне опреме и јавних садржаја, изградња смештајних капацитета, интегрисање туризма и комплементарних активности, као и остваривање квалитетнијег саобраћајног повезивања са транзитним туристичким коридором аутопута Е-75 (петља "Марковац" и планирана деоница М-4). Треба сачувати и обновити постојећу трасу црновршке пруге као пешачко-бициклическу стазу за туристичко коришћење, а потенцијално и обнову пруге за повезивање Бора са туристичким простором Борског језера и Црног врха.

Програмом подршке одрживог развоја туризма на територији града Бора а у складу са Националном стратегијом развоја туризма Републике Србије треба настојати да се створи шири основ за предузимање конкретних мера ради развоја ове гране привреде, као недовољно искоришћеног ресурса одрживог развоја.

Позитивни аспекти утицаја туризма, на укупан привредни и друштвени амбијент, огледају се у повећању девизног прилива, повећању домаћег туристичког промета као и у расту запослености. Обзиром на то, да је савремени развој туризма заснован на квалитету простора и ресурса, неопходно је да ова грана привреде, као свој приоритетни задатак, обухвати управо заштиту, унапређење и рационално коришћење простора и ресурса.

У циљу постизања одрживог развоја туризма, потребна је сарадња свих нивоа, од локалног до националног као и склад у спровођењу принципа одрживог развоја, што, између осталог подразумева истицање вредности и предности локалног и географског порекла.

Све студије и документи који су до сада рађени, утврђују да борска заједница располаже изузетно атрактивним природним, културно- историјским и етно-културним ресурсима, погодним за туристичку валоризацију.

5. ПРАВНИ ОКВИР ГРАДА БОРА

Правни извор делатности и овлашћења за град Бор чине Закон о локалној самоуправи и Статут града Бора. Органи Града су: Скупштина града, градоначелник, Градско веће и Градска управа.

Скупштина града је највиши орган Града који врши основне функције локалне власти, утврђене Уставом, законом и статутом. Састав Скупштине града чине одборници које бирају грађани на непосредним изборима, тајним гласањем, у складу са законом и статутом.

Извршни органи Града су градоначелник и Градско веће.

Градоначелник има извршну власт и непосредно је одговоран за предлагање и извршавање одлука и других аката градске скупштине, стара се о извршењу и располагању средствима буџета, заступа град у правном и финансијском промету.

Градско веће предлаже Статут, буџет и друге одлуке и акте које доноси Скупштина града.

Градоначелник председава градским већем.

Управне послове у оквиру права и дужности Града и одређене стручне и административно-техничке послова за потребе Скупштине града, градоначелника и Градског већа, врши Градска управа.

У складу са чланом 15. Статута града Бора („Сл.лист града Бора“ бр.3/2019), град Бор, преко својих органа, у складу с Уставом и законом:

1. доноси статут, буџет и завршни рачун, просторни и урбанистички план и план развоја Града, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја;
2. уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, локални превоз, коришћење грађевинског земљишта и пословног простора;
3. стара се о изградњи, реконструкцији, одржавању и коришћењу некатегорисаних и општинских путева, као и улица и других јавних објеката од значаја за Град;
4. стара се о задовољавању потреба грађана у области просвете (предшколско васпитање и образовање и основно и средње образовање и васпитање), научноистраживачке и иновационе делатности, културе, здравствене и социјалне заштите, дечије заштите, спорта и физичке културе;
5. обезбеђује остваривање посебних потреба особа са инвалидитетом и заштиту права осетљивих група;
6. стара се о развоју и унапређењу туризма, занатства, угоститељства и трговине;
7. доноси и реализује програме за подстицање локалног економског развоја, предузима активности за одржавање постојећих и привлачење нових инвестиција и унапређује опште услове пословања;
8. стара се о заштити животне средине, заштити од елементарних и других непогода, заштити културних добара од значаја за Град;
9. стара се о заштити, унапређењу и коришћењу пољопривредног земљишта и спроводи политику руралног развоја;
10. стара се о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, родној равноправности, као и о јавном информисању у Граду;
11. образује и уређује организацију и рад органа, организација и служби за потребе града, организује службу правне помоћи грађанима и уређује организацију и рад мировних већа;
12. образује комуналну полицију, обезбеђује и организује вршење послова комуналне полиције;
13. утврђује симболе Града и њихову употребу;
14. управља градском имовином и утврђује стопе изворних прихода, као и висину локалних такси;
15. прописује прекршаје за повреде градских прописа;
16. обавља и друге послове од локалног значаја одређене законом, као и послове од непосредног интереса за грађане, у складу са Уставом, законом и статутом.

Град Бор има следеће стратешке документе:

1.	План јавног здравља града Бора за период 2019-2029. година	Скупштина града Бора	2019-2029 године
2.	Локални план управљања отпадом за територију општине Бор	Скупштина града Бора	2021-2031 године
3.	Програм заштите животне средине	Скупштина града Бора	2023-2032 године
4.	Локални акциони план запошљавања	Скупштина града Бора	2024-2026 године
5.	Стамбена стратегија општине Бор	Скупштина општине Бор	2018-2025. године
6.	Локални акциони план за родну равноправност града Бора	Скупштина града Бора	2021-2024 године
7.	Стратегија одрживог развоја -у току је израда Плана развоја града Бора	Скупштина града Бора	2024-2030 године
8.	Локални акциони план за унапређење положаја избеглих, интерно расељених лица, повратника по споразуму о реадмисији, тражиоца азила и миграната у граду Бору	Скупштина града Бора	У изради 2024-2027 године
9.	Локални акциони план за социјално укључивање рома и ромкиња у граду Бору	Скупштина града Бора	У изради 2024-2027 године
10.	Локални акциони план за младе града Бора	Скупштина града Бора	У изради 2024-

У области социјалне заштите на нивоу града важећа је Одлука о социјалној заштите општине Бор и Одлука о финансијској подршци породици са децом на територији града Бора.и низ локалних одлука усмерених на побољшање квалитета живота грађана .

5.1 Остали институционални капацитети

Бор се састоји од централног насеља и седишта градског насеља Бор и 12 села: Горњане, Танда, Лука, Кривељ, Буџе, Општрељ, Доња Бела Река, Брестовац, Слатина, Злог, Шарбановац и Метовница. У ових 12 села има 13 месних заједница. У самом Бору има такође 13, градских, месних заједница. Општина Бор је и седиште Борског округа који, поред Бора, чине општине Кладово, Мајданпек и Неготин.

Градска управа организована је у 11 одељења и служби, даље подељених на одсеке и самосталне реферате:

1. Одељење за финансије
2. Одељење за јавне набавке
3. Одељење за урбанизам, грађевинске и комуналне имовинско правне и стамбене послове
4. Одељење за привреду и друштвене делатности
5. Одељење за управу и опште послове
6. Одељење за инспекцијске послове
7. Одељење комуналне милиције
8. Одељење пореске администрације
9. Служба за скупштинске послове
10. Служба интерне ревизије
11. Кабинет градоначелника

Што се просторне организације тиче, зграда у којој је смештена управа града Бор има 7 спратова, и није у потпуности прилагођена пружању услуга грађанима. У градској управи у Бору стално запослених је 131 радник, а заједно са 401 лицем запосленим у јавним установама, предузећима и на основу поверавања послова из социјалне заштите и решења о финансирању дела радника у здравственој заштити из буџета града Бора финансира се 532 радника .

На нивоу Скупштине града Бора постоје и делују Скупштинска тела, Савети и Комисије, која се непосредније баве одређеном облашћу јавног живота и рада и имају надлежност давања мишљења и препорука Градоначелнику града Бора и Скупштини код доношења значајних одлука и решења. У области социјалне политике за град Бор постоје :Савет за здравље, Локални Савет за међунационалне односе, Локални Савет за запошљавање, Локални Савет за социјалну политику, Локални Савет за унапређење положаја ОСИ, Савет и Комисија за родну равноправност – Такође постоје и следећи савети који директно или индиректно утичу на област социјалне политике и то као стална и посебна Радна тела Скупштине града Бора и : Савет за буџет и финансије, Савет за урбанизам, стамбене послове, комуналне делатности и грађевинско земљиште, Савет за младе, Савет за привреду и приватно предузетништво, Савет за друштвене делатности, Савет за заштиту животне средине као и многе комисије у оквиру различитих области деловања управе.

6. СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА У БОРУ

6.1. Социјална заштита

6.1.1. Центар за социјални рад

Центар обавља послове јавних овлашћења поверене од стране Републике Србије, а у складу са актима града Бора, учествује у пословима планирања и развоја социјалне заштите.

Делатност Центра планира се у правцу остваривања циљева социјалне заштите. Центар одлучује о остваривању права корисника и пружању услуга корисницима у складу са Законом о социјалној заштити („Сл. Гласник РС“ бр. 24/2011 и 117/2022, Одлука УС), Породичним законом („Сл. Гласник РС“ бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015), Законом о спречавању насиља у породици („Сл. Гласник РС“ бр. 94/2016), Законом о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривично правној заштити малолетних лица („Сл. Гласник РС“ бр.85/2015) и прописима донетим на основу закона.

У вршењу јавних овлашћења Центар као установа социјалне заштите и као орган старатељства поступа у складу са нормативима и стандардима утврђеним Правилником о организацији, нормативима и стандардима рада у центру за социјални рад („Сл. гласник РС“ бр. 59/2008, 37/2010, 39/2011, 1/2012, 51/2019, 12/2020 и 83/2022). Део задатака Центра произилази из Одлуке о правима и услугама у социјалној заштити из надлежности града Бора („Службени лист општине Бор“, број 13/2011).

Центар, у поступку решавања захтева и остваривања појединих права грађана од општег интереса у социјалној заштити, извршава обимне и разноврсне стручне послове.

У вршењу јавних овлашћења, Центар, у складу са законом, одлучује о:

- остваривању права на новчану социјалну помоћ; остваривању права на додатак за помоћ и негу другог лица;
- остваривању права на помоћ за оспособљавање за рад; остваривању права на смештај у установу социјалне заштите; остваривању права на смештај одраслог лица у другу породицу; хранитељству; усвојењу; старатељству;

одређивању и промени личног имена детета; мерама превентивног надзора над вршењем родитељског права; мерама корективног надзора над вршењем родитељског права.

Центар, у складу са законом, обавља следеће послове: доставља налаз и стручно мишљење на захтев суда, у парницама у којима се одлучује о заштити права детета или о вршењу, односно лишењу родитељског права; доставља на захтев суда мишљење о сврсисходности мере заштите од насиља у породици коју је тражио други овлашћени тужилац; пружа помоћ у прибављању потребних доказа суду пред којим се води поступак у спору за заштиту од насиља у породици; спроводи поступак процене опште подобности усвојитеља и старатеља; врши попис и процену имовине лица под старатељством; сарађује са јавним тужиоцем, односно судијом за малолетнике у избору и примени васпитних налога; подноси извештај о испуњењу васпитног налога јавном тужиоцу, односно судији за малолетнике; присуствује, по одобрењу суда, радњама у припремном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела (саслушање малолетног учиниоца кривичног дела, саслушање других лица), ставља предлоге и упућује питања лицима која се саслушавају; доставља мишљење суду пред којим се води кривични поступак против малолетника у погледу чињеница које се односе на узраст малолетника, чињеница потребних за оцену његове зрелости, испитује средину и прилике у којима малолетник живи и друге околности које се тичу његове личности и понашања; присуствује седници већа за малолетнике и главном претресу у кривичном поступку против малолетног учиниоца кривичног дела; обавештава суд надлежан за извршење заводске васпитне мере и орган унутрашњих послова када извршење мере не може да започне или да се настави због одбијања или бекства малолетника; стара се о извршењу васпитних мера посебних обавеза; проверава извршење васпитне мере појачаног надзора од стране родитеља, усвојитеља или старатеља и указује им помоћ у извршењу мере; проверава извршење васпитне мере појачаног надзора у другој породици и указује помоћ породици у коју је малолетник смештен; спроводи васпитну меру појачаног надзора од стране органа старатељства тако што брине о школовању малолетника, његовом запослењу, одвајању из средине која на њега штетно утиче, потребном лечењу и сређивању прилика у којима живи; доставља суду и јавном тужиоцу за малолетнике извештај о току извршења васпитних мера о чијем се извршењу стара;

- обавља друге послове утврђене законом.

Центар у вршењу јавних овлашћења пружа услуге социјалног рада и покреће судске поступке када је законом на то овлашћен. У складу са Одлуком о о социјалној заштити из надлежности града Бора у Центру се одлучује о коришћењу следећих права: Право на једнократну новчану помоћ и помоћ у природи (куповина намирница, огрева, уџбеника и школског прибора за децу и ради задовољења других потреба изазваних специфичним стањем или ситуацијом); Право на накнаду трошкова лечења и лекарске процене (куповина лекова, ургентни смештај корисника у здравствену или установу социјалне заштите, обрада за оцену радне способности потенцијалних корисника права на новчану социјалну помоћ и додатак за туђу негу и помоћ); Право на опремање корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу; Право на накнаду трошкова екскурзија, летовања и зимовања материјално угрожене деце; Право на накнаду трошкова сахране

Услуге из области социјалне заштите које град Бор обезбеђује 6.услуга у складу са Законом:

Помоћ у кући старим лицима и особама са инвалидитетом; Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју-6 корисника; Персонална асистенција-5 корисника; Дневни боравак за децу са сметњама у развоју-20 корисника, Лични пратилац-18 корисника; Народна кухиња-218 корисника.

Из буџета града су у претходном периоду била планирана и издвојена средства за несметано функционисање Прихватне станице, која је у потпуности опремљена намештајем и уређајима за ургентни смештај лица која услед елементарних непогода остану без крова над главом и за стара лица која након болничког лечења не желе да прихвате сродници, а до изналажења трајнијих видова помоћи.

У 2023. години, ниједно лице није било збринато у Прихватној станици.

Средства за финансирање права и пружање свих услуга из Одлуке о социјалној заштити, обезбеђују се у буџету града Бора у складу са Одлуком о буџету за текућу годину.

6.1.2. Обим и квалитет услуга

Центар за социјални рад је у току 2023. године на својој евиденцији имао укупно 2972 корисника социјалне, породично-правне заштите и проширених права социјалне заштите. У току овог извештајног периода није се значајније мењао укупан број корисника у односу на претходну годину (у односу на 2022. годину, број корисника је смањен за 730).

Укупан број корисника у регистру ЦСР на активној евиденцији у току 2023 године према старости и полу

Корисници по узрасту	Број корисника на активној евиденцији у току извештајног периода (01.01. - 31.12.)		Укупно
	М	Ж	
Деца (0-17)	572	471	1043
Млади (18-25)	213	215	428
Одрасли (26-64)	528	543	1071
Старији (65 и више)	211	219	430
Укупно	1,524	1,448	2,972

Обим стручних послова из надлежности Центра није био смањен без обзира на околности, већ напротив био је и увећан. па је поред стручног рада са корисницима реализована и неопходна сарадња са свим релевантним установама на локалном нивоу у циљу решавања актуелних проблема наших суграђана.

Стручни радници теренски обилазе све кориснике и утврђују чињенично стање, уз повећане мере безбедности. Појачан је рад на пружању информација грађанима о функционисању, подношењу захтева за остваривање права и услуга које су у надлежности Центра за социјални рад.

Корисници углавном живе на територији града, посебно је то изражено код деце, младих и одраслих, док је код старијих та разлика нешто мања у корист градског становништва.

Најчешћи разлози због којих корисници улазе у систем социјалне заштите код одраслих и старијих у претходном периоду је остваривање неког вида новчане социјалне помоћи и помоћи у природи, помоћи за лечење, док је код младих то асоцијално понашање (кривичних дела, прекршаја) у поступку повере пред судом, поступку расправа заоставштина, отуђења имовине и друго.

Највећи број корисника у Центру су корисници који су већ остварили неко права или услугу и користе је дужи низ година. Евидентан је и одређени број нових корисника, односно оних који по први пут улазе у систем социјалне заштите.

Присутан је и тренд да радно способни корисници имају могућност запослења и изласка из система социјалне заштите и нешто краће задржавање у систему, јер је на територији града Бора присутно смањење радно способних лица и недостатак радне

снаге. Ово су позитивни трендови који су довели до смањења броја корисника сталне новчане социјалне помоћи.

Табела 1.Кретање броја корисника у ЦСР у току 2023 године

	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно	Стављени у пасиву
Деца (0-17)	707	311	25	1,043	17
Млади (18-25)	335	72	21	428	8
Одрасли (26-64)	698	316	57	1,071	15
Старији (65 и више)	297	126	7	430	2
Укупно	2,037	825	110	2,972	42

Центар као орган старатељства посебно је усмерен на заштиту и збрињавање деце и младих као посебно рањиве групе корисника.

Посебно треба усмерити активности на јачање породице и чвршће везе свих институција система у подршци породицама са проблемима младих.

Дужи низ година на територији града Бора врши се афирмација породичног смештаја као једног од најадекватнијих видова збрињавања деце без родитељског старања. Наставља се са пружањем подршке свим хранитељским породицама. Центар за породични смештај и усвојење са седиштем у Ћуприји има једног саветника за хранитељство који се налази у Бору и остварена је добра сарадња.Центар за социјални рад „Бор“ планира да промовише и повремено породични смештај као привремено облику заштите који представља подршку породици која брине о детету са сметњама у развоју, чији је циљ спречавање исцрпљивања родитеља, социјална изолација и превенира издвајање детета из породице.

На нивоу локалне заједнице дата је предност приликом запошљавања особа са инвалидитетом, Рома, корисника новчане социјалне помоћи, повратника према споразуму о реадмисији, деце без родитељског старања, жртава породичног насиља, самохраних родитеља и родитеља деце са сметњама у развоју.

Локална самоуправа је приликом подстицаја код новозапошљавања и самозапошљавања уврстила ове категорије младих као посебно осетљиве групу и предвидела подстицајне мере код њиховог запошљавања.

Табела 2. Број деце у ЦСР према корисничким групама/поступцима и узрасту у току 2023 године

Корисничке групе	Узраст				Укупно
	0-2	3-5	6-14	15-17	
Деца под старатељством (сва деца под старатељством: и у породици и на смештају)	7	4	44	20	75
Деца жртве насиља и занемаривања	1	6	11	5	23
Деца са неадекватним родитељским старањем	7	21	16	2	46
Деца са проблемима у понашању и у сукобу са законом	0	0	53	32	85
Деца чији се родитељи споре око начина вршења родитељског права	24	48	36	9	117
Деца чије су породице корисници НСП и других видова материјалних давања	119	314	205	45	605
Деца ОСИ	2	3	11	9	25
Деца у поступцима одређивања личног имена	4	0	0	0	4
Деца у поступцима располагања имовином	0	0	9	11	20
Деца у поступцима: сагласност за малолетнички брак	0	0	0	0	0
Деца жртве трговине људима	0	0	0	0	0
Деца страни држављани без пратње	0	0	0	0	0
Деца која живе и раде на улици (деца улице)	0	0	0	0	0
Деца повратници/из реадмисије	0	0	0	0	0
Остала деца	13	23	19	7	62
Укупно	177	350	397	138	1,062

Број деце у току 2023. године је смањен за 301.у одноду на претходни период.

Јачање капацитета породица из осетљивих друштвених група (Роми, корисници новчане социјалне помоћи и додатка за помоћ и негу другог лица) за укључивање деце у предшколске установе један је од дугорочних циљева.

Табела 3. Број пунолетних корисника у ЦСР према корисничким групама и старости у току 2023 године

Корисничке групе	Млади (18 - 25)	Одрасли (26 - 64)	Старији (65 - 79)	Старији (80 и више)	Укупно
Особе под старатељством - сви пунолетни корисници под старатељством: и у породици и на смештају	15	97	35	0	147
Жртве насиља, занемарене особе и у ризику од занемаривања	42	53	38	25	158
Особе које се споре око вршења родитељског права	36	93	0	0	129
Особе са инвалидитетом	28	46	46	25	145
Особа са друштвено неприхватљивим понашањем	97	32	18	0	147
Особе које имају потребе за смештајем - домски или породични смештај	7	6	0	0	13
Материјално угрожене особе	184	733	227	2	1,146
Страни држављани и лица без држављанства у потреби за социјалном заштитом	2	5	0	0	7
Жртве трговине људима	0	0	0	0	0
Бескућници	0	0	0	0	0
Остали	17	6	11	3	37
Укупно	428	1,071	375	55	1,929

Упоређујући претходну календарску годину и број пунолетних корисника је смањен за 613.

Актуелна друштвена ситуација, оптерећеност радним и животним обавезама, усмереност на потомство без уважавања међугенерациске солидарности, али и и низак социо-економски положај грађана, онемогућавају квалитетну бригу о остарелим сродницима, који сами нису у могућности да себи пруже квалитетне и достојне услове живота.

Табела 4. Особе са инвалидитетом на евиденцији ЦСР у току 2023 године, према старости и полу

Старост	Мушки	Женски	Укупно
Деца	9	16	25
Млади	17	11	28
Одрасли	31	15	46
Старији	43	28	71
Укупно	100	70	170

Број особа са инвалидитетом је мањи у односу на претходну годину.

Родитељи деце која имају здравствених проблема чешће се одлучују да се обрате захтевом за материјалну помоћ и остваре друге врсте помоћи као корисници додатка за помоћ и негу другог лица и увећаног додатка.

Једна од најкомплекснијих области рада Центара за социјални рад – органа старатељства јесу послови старатељске заштите. Нарочити изазови се постављају пред стручне раднике када у име органа старатељства обављају послове старатеља, односно када се послови старатељства врше непосредно. Ови послови спадају у редовне радне обавезе и, ако је у питању корисник који је у отвореној заштити, у пракси представљају додатно радно ангажовање на дневном нивоу.

Стручни радници се веома често налазе у двострукој улози и истичу неопходност издвајања улоге непосредног старатеља из Центра, чиме би се избегле ситуације да се у оквиру истог органа врши процена потенцијалних старатеља, одређивање старатеља, обављање старатељске улоге, као и контрола исте. Супростављеност ових улога избегла би се увођењем института државног старатеља што је и предвиђено изменама и допунама Породичног закона.

У наредном периоду неопходно је даље јачање и успостављање сарадње међу институцијама на локалном нивоу у функцији заштите најбољег интереса корисника, а не пребацивања одговорности у оквиру различитих система и институција.

Најчешћи разлог примене сталне и привремене старатељске заштите код одраслих и старијих је здравствени статус корисника - болест. Број корисника сталне старатељске заштите је мало већи (за 9) у извештајној години, док је привремене старатељске заштите нижи (за 10) у односу на претходну годину. Привремена старатељска заштита најчешће је спровођена у поступцима располагања новчаним средствима штићеника и учествовања у судским и управним поступцима.

Табела 5. Број правоснажних судских одлука о лишавању пословне способности донетих у току 2023 године према старости корисника

Врста лишавања пословне способности	Млади	Одрасли	Старији	Укупно
Потпуно лишавање пословне способности	1	1	4	6
Делимично лишавање пословне способности	0	0	0	0
Укупно	1	1	4	6

Табела 6. Укупан број решења о сталном старатељству, према евиденцији из старатељских књига, на дан 31.12.2023 према старости и полу корисника

Старост корисника са решењем о сталном старатељству	Број корисника		Укупно
	М	Ж	
Млади	2	0	2
Одрасли	24	22	46
Старији	12	7	19
Укупно	38	29	67

Табела 7. Вршиоци дужности старатеља за кориснике под сталним старатељством (евидентирани у старатељској књизи) на дан 31.12. 2023(пренети и нови) према броју корисника

Вршилац дужности старатеља	Број корисника
Старатељ - физичко лице	54
Непосредни старатељ	13
Укупно	67

Старатељство најчешће обављају физичка лица док је мањи број корисника под непосредним старатељством (у случајевима када нема сродника или су из оправданих разлога спречени да се прихвате улоге старатеља).

Табела 8. Број решења о ПРИВРЕМЕНОМ СТАРАТЕЉСТВУ на дан 31.12.2023 (за нове пунолетне кориснике на евиденцији ЦСР) према старости и полу корисника

	Број корисника		Укупно
	М	Ж	

Табела 8. Број решења о ПРИВРЕМЕНОМ СТАРАТЕЉСТВУ на дан 31.12.2023 (за нове пунолетне кориснике на евиденцији ЦСР) према старости и полу корисника

Млади	5	4	9
Одрасли	6	0	16
Старији	4	1	10
Укупно	15	5	20

Табела 9. Вршиоци дужности старатеља према решењу о ПРИВРЕМЕНОМ СТАРАТЕЉСТВУ на дан 31.12.2023 (нови корисници)

Вршилац дужности старатеља	Број корисника
Старатељ - физичко лице	19
Колективни старатељ	0
Непосредни старатељ	1
Укупно	20

На основу наведеног укупно је смештено је седморо (7) корисника у установу социјалне заштите док је за четворо (4) корисника престало право на смештај због смрти.

Актуелна друштвена ситуација, оптерећеност радним и животним обавезама, усмереност на потомство без уважавања међугенерациске солидарности, али и низак социо-економски положај грађана, онемогућавају квалитетну бригу о остарелим сродницима, који сами нису у могућности да себи пруже квалитетне и достојне услове живота.

Број корисника на смештају у установама социјалне заштите (Геронтолошким центрима и Домовима за старе) је приближно исти у односу на претходну годину (приближно исти број корисника се збрине или престане право током године).

Последњих година нема раста броја корисника у државним домовима, пре свега због попуњености капацитета и отежаног смештаја нових корисника. Корисници се све више одлучују да остану у природном окружењу без обзира на нешто веће цене смештаја у односу на државне домове.

Табела 10. Број донетих решења у току 2023 године о смештају пунолетних корисника (нови корисници) према врсти смештаја, старости и полу корисника

Врста смештаја	Млади		Одрасли		Старији	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Породични смештај у сродничку хранитељску породицу	3	0	0	0	0	0
Породични смештај у другу породицу	2	1	0	0	0	0
Домски смештај	1	0	4	2	0	0
Укупно	6	1	4	2	0	0

Табела 11. Број донетих решења ЦСР о престанку смештаја пунолетних корисника у току 2023 године према старости и полу корисника

Број решења	Млади		Одрасли		Старији	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Број решења о престанку породичног смештаја	2	2	0	0	0	0
Број решења о престанку домског смештаја	0	0	2	2	0	0
Укупно	2	2	2	2	0	0

Табела 12. Пунолетни корисници којима је у току 2023 године прекинут домски смештај према разлогу престанка смештаја, старости и полу корисника

Разлог престанка смештаја	Старосна структура корисника					
	Млади		Одрасли		Старији	
	М	Ж	М	Ж	М	Ж
Престанак потребе за смештајем услед створених околности за повратак у породицу, заснивање брака, запослење, становање уз подршку, итд.	0	0	0	0	0	0
Установа за смештај не може да одговори на	0	0	0	0	0	0

Табела 12 .Пунолетни корисници којима је у току 2023 године прекинут домски смештај према разлогу престанка смештаја, старости и полу корисника

потребе корисника услед промена у психо-физичком стању корисника						
Услед утврђеног случаја занемаривања, насиља или сумње на насиље над корисником	0	0	0	0	0	0
Услед утврђеног случаја насиља/сумње на насиље које је починио корисник	0	0	0	0	0	0
Самовољно напуштање смештаја (нпр. отпор према смештају)	0	0	0	0	0	0
Смрт корисника	0	0	2	2	0	0
Нешто друго	0	0	0	0	0	0
Укупно	0	0	2	2	0	0

Систем социјалне заштите има за циљ обезбеђивање минималне социјалне сигуросне мреже за целу популацију и посебно, за поједине угрожене групе.

Програми социјалне заштите свакако не могу искоренити сиромаштво, али могу и морају бити ослонац за најугроженије, за оне који нису у стању да себи обезбеде елементарне услове за живот.

Табела 13. Број решења/закључака према врсти права

Врста решења/закључка у 2023 год.	Број захтева према врсти права				
	Новчана социјална помоћ	Додатак за помоћ и негу другог лица	Увећани додатак за помоћ и негу другог лица	Једнократна новчана помоћ	Помоћ за оспособљавање за рад
Број поднетих захтева за остваривање права у години	523	92	76	15,678	0
Број решења о признавању права у години	101	46	53	15,488	0
Број решења којима је одбијен захтев за признавање права у години	47	16	0	179	0
Број закључака о обустави поступка у години	0	0	0	0	0
Број закључака о одбацивању захтева у години	16	0	0	11	0
Број решења којима је престало право у поступку преиспитивања у години	11	36	0	0	0

У 2023 години се незнатно повећао број поднетих захтева за додатак за помоћ и негу другог лица (5) и број захтева за једнократну новчану помоћ, док је број захтева за увећани додатак за помоћ и негу другог лица незнатно смањен.

Број захтева за једнократну новчану помоћ је и даље висок. Пораст је нарочито везан за потребе лечења или тешке материјалне ситуације у категорији пензионера са нижом пензијом или инвалидском пензијом.

Приметан је раст броја корисника, старијих лица, која се сама по први пут јављају Центру или их пријављују председници Савета месних заједница нарочито на сеоском подручју.

Увећана једнократна новчана помоћ се најчешће одобрава за помоћ приликом лечења, ради санирања последица елементарних непогода (пожар, поплава, земљотрес и др.) и у другим ванредним и изузетно тешким ситуацијама у којима се нађе појединац или породица.

Град Бор има изузетно значајан сет мера којима се појединцима и породици помаже у превазилажењу тешких ситуација.

Постојећи систем социјалне заштите – заснован је, када је у питању борба против сиромаштва, превасходно на социјалној помоћи (када је реч о правима из надлежности Републике), односно једнократним помоћима (када је реч о правима из надлежности града).

Број породица које користе право на Новчану социјалну помоћ (НСП) смањује се из године у годину.

Град Бор у односу на број становника има мали број корисника НСП у односу на градове сличне величине и градове из окружења.

Евидентно је да је у 2023 години и број радно способних корисника опао значајније и да се разлика између радно способних и неспособних повећава у корист радно неспособних корисника што је добар тренд. Због незапослености радно способни корисници имају могућност да се запосле и радно ангажују стално или повремено тако да број породица које остварују ово право осцилира током године. -Најчешће су то ангажовања преко Јавног рада . Пензионери са најнижим пензијама врло често нису у могућности да користе већину права из социјалне заштите из надлежности Републике и града због ниског цензуса за остваривање права, па се због ниских пензија обраћају и за једнократне новчане помоћи, а најчешће за куповину лекова.

Центар за социјални рад је у 2023. години предузимао све мере из своје надлежности у складу са Законом и сви послови и задаци су реализовани.

-„Дан отворених врата“ за све грађане који су долазили ради информисања о правима и начинима остваривања помоћи и подршке у области социјалне заштите је и у 2023. години наишао на велики одзив, који је омогућио брже и ефикасније реаговање стручних радника и примену мера, као и пружање подршке појединцу и породицама.

Град Бор је из буџета издвојио 240.000.000,00 динара како би грађанима Бора, у складу са прописаним условима била одобрена једнократна новчана социјална помоћ преко Центра за социјални рад у износу од 15.000,00 динара ради савладавања социјалних и животних тешкоћа, као и побољшања животног стандарда, статуса и квалитета живота свих грађана. Ово право је остварило 14.736 домаћинстава што износи 221.040.000,00 динара.

Из буџета су издвојена средства и на име једнократних помоћи у 2023. години у износу од 9.000.000,00 динара и ово право је остварило 490 домаћинстава.

Како би се помогло породицама да превазиђу тешкоће настале услед поплава, опредељено је 8.000.000,00 динара. У поступку решавања по захтевима учествовала је Комисија за процену штете настале услед елементарне и друге непогоде, у складу са Правилником о помоћи грађанима за санирање штете настале услед елементарних и других непогода („Службени лист града Бора“ бр. 20/2023 и 24/2023), а реализација је извршена преко Центра за социјални рад Бор за 262 домаћинства.

Помоћ у кући старим особама и особама са инвалидитетом је услуга социјалне заштите коју је град Бор поверио Центру за социјални рад.

Центар за социјални рад „Бор“ је августа 2023. години добио лиценцу са роком важења од шест година од Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и испунио услове и стандарде за пружање услуге Помоћ у кући за одрасла и стара лица, као и за децу са сметњама у развоју. У наредном периоду очекује се, да ће делатност Центра бити проширена за услугу Помоћ у кући за децу са сметњама у развоју.

Промоција службе Помоћ у кући за стара лица је утицала на повећање заинтересованости корисника за пружањем ове услуге старим и инвалидним особама, тако да је формирана листа чекања за ову услугу.

Укупно 37 корисника је било обухваћено овом услугом. На терену је ангажовано пет (5) геронтодомаћица које пружају помоћ корисницима.

6.1.2. ОДЛУЧИВАЊЕ У ВРШЕЊУ ЈАВНИХ ОВЛАШЋЕЊА ЗА МАЛОЛЕТНЕ КОРИСНИКЕ

Најчешћи разлог примене сталне старатељске заштите код деце је одсуство родитељског старања и неадекватно родитељско старање. Најчешћи разлози примене привремене старатељске заштите су, поред неадекватног родитељског старања и у поступцима одређивања колизијског старатеља. Старатељство најчешће обављају физичка лица док је нешто мањи број деце под непосредним старатељством.

Табела 1. Број решења о примени СТАЛНЕ старатељске заштите на дан 31.12.2023 (сва деца - пренети и нови корисници) према старости и полу детета

Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	5	0	5
3 - 5	0	3	3
6 - 14	22	19	41
15 - 17	8	9	17
Укупно	35	31	66

Табела 2. Број решења о престанку мера СТАЛНЕ старатељске заштите донетих у току 2023 године према разлозима престанка старатељске заштите

Разлози престанка старатељске заштите	Број решења
Донета правоснажна судска одлука о враћању родитељског права, односно о стицању или враћању пословне способности родитеља	0
Малолетни штићеник навршио 18 година	0
Малолетни штићеник стекао потпуну пословну способност пре пунолетства	0
Усвојење	3
Смрт детета	0
Укупно	3

Табела 3. Број решења о ПРИВРЕМЕННОМ СТАРАТЕЉСТВУ донетих у току 2023 године према старости и полу детета

Табела 3. Број решења о ПРИВРЕМЕНОМ СТАРАТЕЉСТВУ донетих у току 2023 године према старости и полу детета

Узраст	Пол		Укупно
	М	Ж	
0 - 2	0	2	2
3 - 5	1	0	1
6 - 14	3	0	3
15 - 17	2	1	3
Укупно	6	3	9

Табела 4. Број решења о примењеним мерама ПРИВРЕМЕНЕ СТАРАТЕЉСКЕ ЗАШТИТЕ донетих у току 2023 године према разлогу примене мере и полу детета

Разлог примене мере старатељске заштите	Број деце		Укупно
	М	Ж	
Родитељи спречени да врше родитељску дужност	0	0	0
Неадекватно родитељско старање	5	2	7
Насиље над дететом	0	0	0
Регулисање имовинских односа у породици	0	0	0
Колизијско старатељство	1	1	2
Укупно	6	3	9

Табела 5. Број деце корисника породичног смештаја на евиденцији ЦСР (пренети и нови корисници) према узрасту и полу на дан 31.12. 2023

Врста смештаја	0 - 2		3 - 5		6 - 14		15 - 17		Укупно
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Смештај у сродничку хранитељску породицу	0	0	0	0	1	0	2	2	5
Смештај у другу хранитељску породицу	2	0	0	0	5	6	2	0	15
Укупно	2	0	0	0	6	6	4	2	20

Табела 6. Број сродничких и других хранитељских породица на евиденцији ЦСР у току 2023 године

Хранитељске породице у којима су смештена деца (укључујући и сродничке хранитељске породице) - ПУНЕ ХП на евиденцији ЦСР	16
Хранитељске породице са потврдом о подобности за бављење хранитељством које чекају на смештај деце - ПРАЗНЕ ХП на евиденцији ЦСР	0

Хранитељство је најмање рестриктиван облик заштите деце. То је такође привремени облик заштите деце без родитељског старања којим се деца обезбеђује смештај у најмање рестриктивно окружење и пружа адекватан модел породичног живота.

У наредном периоду ће се заједно са Центром за породични смештај и усвојење наставити са промоцијом хранитељства као најадекватнијим видом збрињавања деце без родитељског старања.

У 2023 години није било деце корисника услуге домског смештаја, нити на евиденцији Центра за социјални рад „Бор“ има деце која користе ову услугу.

6.1.2. ЗАШТИТА ДЕЦЕ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Табела 1. Број пријава насиља у породици за децу (као жртве насиља) у току 2023године према доминантној врсти насиља и полу детета

Доминантна врста насиља	Број деце		Укупно
	Девојчице	Дечаки	
Физичко насиље	5	7	12
Емоционално насиље	17	13	30
Сексуално насиље	1	1	2
Занемаривање или немарно поступање	32	24	56
Експлоатација детета	2	3	5
Укупно	57	48	105

Центар за социјални рад као орган старатељства има посебну обавезу на основу Закона о спречавању насиља у породици да благовремено реагује на појаву насиља у породици.

Представници Центра за социјални рад су чланови Групе за координацију и подршку која је формирана на нивоу основног јавног тужилаштва. Ова група се састаје два пута месечно и на њима се разматрају сви случајеви насиља у породици који су током године евидентирани.

Табела 2. Поступци које је ЦСР предузимао у току 2023 године у случајевима заштите деце од насиља у породици

Врста поступка	Број деце		Укупно
	Девојчице	Дечаци	
Издвајање - број деце која су издвојена из породице сама (без родитеља)	0	0	0
Издвајање - број деце која су из породице издвојена заједно са ненасилним родитељем	0	0	0
Покретање поступака пред судом	0	0	0
Пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подршке и помоћи детету у ЦСР	38	26	64
Упућивање детета на услуге других одговарајућих установа	11	9	20
Упозоравање родитеља на недостатке у вршењу родитељског права - корективни надзор	0	0	0
Нешто друго	0	0	0
Укупно	49	35	84

Табела 3. Број пријава упућених ЦСР у току 2023 године о вршњачком насиљу деце (до 18. година)

	16

6.1.5 ЗАШТИТА КОРИСНИКА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Табела 1. Број пријава насиља у породици и партнерским односима у току 2023 године према старости жртве и врсти домаћинства/породице

Врста породице	Број жртава насиља према старости			Укупно
	Млади	Одрасли	Старији	
Једнородитељска породица (деца и један родитељ)	5	24	8	37
Једнородитељска проширена породица (деца, један родитељ и сродници)	3	21	2	26
Брачна или ванбрачна заједница без деце	0	17	3	20
Брачна или ванбрачна заједница са биолошким децом (оба родитеља и деца)	11	43	25	79
Потпуна проширена породица (деца, оба родитеља и сродници)	13	48	21	82
Старатељска или сродничка породица	0	0	0	0
Самачко домаћинство	0	19	13	32
Уговорно домаћинство - Уговор о доживотном издржавању	0	0	9	9
Друге породице	0	0	3	3
Укупно	32	172	84	288

Табела 2. Врста поступка /Старост корисника у 2023 години

Врста поступка	Старост корисника						Укупно
	Млади		Одрасли		Старији		
	М	Ж	М	Ж	М	Ж	
Издвајање жртве насиља из породице	0	0	0	0	0	0	0
Покретање поступака пред судом	0	0	0	0	0	0	0
Кривична пријава	0	0	0	0	0	0	0
Пружање материјалне, правне или стручно саветодавне подршке жртви насиља у ЦСР	3	26	17	53	19	39	157
Упућивање жртве насиља на услуге	4	11	1	16	5	8	45

других одговарајућих установа							
Нешто друго	0	0	0	0	0	0	0
Укупно	7	37	18	69	24	47	202

На територији Града Бора поступке за одређивање мера заштите по Породичном закону покреће и води искључиво Основно јавно тужилаштво, а кривичне пријаве подноси Полицијска управа Бор. На састанцима групе за Координацију и сарадњу доношени су индивидуални планови заштите корисника.

Табела 3. Број свих пријава насиља у ЦСР према подносиоцима пријаве/обавештења у току 2023 године (све пријаве насиља за кориснике свих старосних категорија)

Порекло пријаве	Укупно
Члан породице	7
Друго лице ван породице	11
Јавна установа (школа, дом здравља, вртић....)	42
Полиција	286
Суд/Тужилаштво	0
Удружење грађана	0
Орган старатељства по службеној дужности у другим поступцима	17
Жртва	26
Анонимна пријава	4
Неко други	0
Укупно	393

Табела 4. Број пријава насиља у ЦСР у току 2023 године према починиоцима насиља означеним у пријави насиља и према односу/средству са жртвом насиља

Починилац насиља према односу са жртвом	Број починилаца		Укупно број починилаца
	М	Ж	
Родитељ	3	1	4
Брат/сестра	14	1	15
Син/ћерка	26	5	31
Партнер једног од родитеља	4	0	4
Други члан породице или крвни сродник	15	6	21
Хранитељ/ старатељ	3	2	5
Брачни/ ванбрачни партнер	137	97	234
Бивши брачни/ванбрачни партнер	36	43	79
Неко други	0	0	0
Укупно	238	155	393

Табела 5. Број хитних мера изречених учиниоцима у току 2023 године (према Закону о спречавању насиља у породици) према врсти мере и службеном лицу које изриче меру

Број хитних мера	Службено лице које изриче меру		Укупно
	Полицијски службеник	Суд	
Мера привременог удаљења учиниоца из стана	286	286	572
Мера привремене забране учиниоцу да контактира жртву насиља и прилази јој	286	286	572
Укупно	572	572	1,144

Неопходно је континуирано јачати стручне службе свих институција и стручне раднике за рад како са жртвама насиља тако и са починиоцима насиља и њиховим породицама како се насиље не би понављало. Број изречених хитних мера у 2023 години је мањи у односу на претходну годину. Повећан је број изречених хитних мера од стране полицијских службеника, као и продужених мера од стране надлежног суда.

Значајнији резултати у превенцији насиља не могу се очекивати у кратком периоду, имајући у виду да нису још увек развијени сви механизми за спречавање и превенцију насиља и то је дуготрајан процес, па су осцилације могуће.

Табела 6. Број индивидуалних планова заштите и подршке жртви насиља, донетих на Групи за координацију и сарадњу у току 2023 године према старости жртве

Старосна структура	Број индивидуалних планова заштите и подршке
Деца	6
Млади	14
Одрасли	11

Табела 6. Број индивидуалних планова заштите и подршке жртви насиља, донетих на Групи за координацију и сарадњу у току 2023 године према старости жртве

Старији	3
Укупно	34

У складу са посебним циљевима реформе система социјалне заштите Центар планира даљи развој услуге **неодложне интервенције** и јачање Мреже за заштиту жртава породичног насиља која ће грађанима бити **доступна 24 сата**. Стручни радници ће и даље дежурати пасивно и активно и бити спремни да одговоре на све захтеве надлежних органа у складу са законом.

Истичемо да ће Центар у даљем раду пружати подршку природној породици као најважнијем оквиру заштите свих њених чланова, јачању одговорности у односу на себе и своју породицу, у стручном раду са породицом, инсистирањем на активnoj партиципацији у поступцима и одлукама од значаја за њено функционисање што ће се у наредном периоду додатно реализовати кроз оснивање саветовалишта за брак и породицу.

6.1.6. ПОСЛОВИ ЗАШТИТЕ МАЛОЛЕТНИКА - ПОДАЦИ О ДЕЦИ/МАЛОЛЕТНИЦИМА НА ЕВИДЕНЦИЈИ ЦСР

Табела 1. Малолетници са проблемима у понашању на евиденцији ЦСР у 2023 години према старости

Старосна структура	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
до 14 год. (кривично неодговорна деца)	9	33	0	42
14 - 15	2	6	0	8
16 - 17	3	8	0	11
18 - 20	1	3	0	4
Укупно	15	50	0	65

Табела 2. Малолетници у сукобу са законом на евиденцији ЦСР у 2023 години према старости

Старосна структура	Пренети	Новоевидентирани	Реактивирани	Укупно
до 14 год. (кривично неодговорна деца)	0	11	0	11
14 - 15	1	4	0	5
16 - 17	3	5	0	8
18 - 20	2	0	0	2
Укупно	6	20	0	26

Табела 3. Укупан број малолетника у сукобу са законом са рецидивом - поновљена кривична дела и поновни захтев суда/тужилаштва, у 2023 години

	7
--	---

Табела 4. Број малолетника на евиденцији ЦСР у току 2023 године са решењем суда о изреченим мерама према полу - сва деца (и пренети и нови)

Број малолетника	М	Ж	Укупно
Број малолетника са изреченим судским укором	13	2	15
Број малолетника са изреченим васпитним налогом	1	0	1
Број малолетника са изреченом васпитном мером посебне обавезе	1	0	1
Број малолетника са изреченом мером појачаног надзора	14	1	15
Број малолетника са мером упућивања у васпитну установу	0	0	0
Број малолетника са мером упућивања у васпитно-поправни дом	0	0	0
Број малолетника и млађих пунолетних лица са изреченом казном малолетничког затвора	0	0	0

Током 2023 године стручни радници Центра су поступали неодложно у збрињавању и пружању стручне подршке. Највећи број неодложних интервенција односио се на подршку деци и њиховим породицама.

6.1.7. ДНЕВНЕ УСЛУГЕ У ЗАЈЕДНИЦИ

Град Бор има изузетно значајан сет мера којима се појединцима и породици помаже у превазилажењу тешких ситуација. Средства за социјалну заштиту морају се користити на најефикаснији начин, како би локална заједница, а посебно угрожене групе, добили највише могуће.

Дневне услуге социјалне заштите пружају се првенствено у непосредном и најмање рестриктивном окружењу, при чему се бирају услуге које кориснику омогућавају останак у заједници. Смисао и циљ развоја услуга социјалне заштите у локалној заједници је превенирање проблема како појединци, породице и групе у ризику не би дошли у стање социјалне изолације и трајне зависности од установа социјалне заштите.

ЦСР је упутни орган за следеће услуге :

Помоћ у кући старим особама и особама са инвалидитетом ,Помоћ у кући деци са сметњама у развоју , Дневни боравак за децу са сметњама у развоју , Персонална асистенција , Лични пратилац детета , Народна кухиња .

Неопходно је периодично спровођење анкетаирања/евалуирање како пружаоца услуга тако и самих корисника, а све у циљу побољшања постојећих услуга као и развијање иновативних услуга које недостају.

7. СИТУАЦИЈА РОМА

Роми су једна од најбројнијих националних мањина у Србији, тачније трећи по реду одмах након Мађара и Бошњака по попису становништва из 2022. године са 131.936 припадника. Бор је мултиетничка средина са становницима различите националности. По попису из 2022. године у граду живи 28.822 грађана од којих је 1.341 становник Рома што чини око 4,65% укупне популације у граду Бору. Претпоставка је да Рома у Бору има између 3.000 и 3.500.

Роми у Бору заузимају маргинална позицију, нижег образовног и социо-културног нивоа са високом стопом наталитета. Живе у затвореним субгрупама на периферији у неконформним и нехигијенским становима, од којих најмање половина не испуњава критеријуме ни нужног смештаја. Једини извор прихода, најчешће је материјално обезбеђење које не задовољава ни egzистенцијани минимум, иначе крајње редукованих животних потреба. Према подацима Центра за социјални рад у Бору има 293 породица корисника новчане социјалне помоћи, од чега су око 60% ? Роми.

Не постоје релевантни подаци о броју запослених Рома, али према неформалним подацима ромских организација цивилног друштва, у протеклих три година дошло је до пораста броја запослених Рома, за који је претпоставка да је сада на око 20% и то углавном на најједноставнијим, мање вреднованим или сезонским пословима. Често ангажовање ромске популације још увек је у оквиру програма Јавни рад. Укоренењени традиционализам и предрасуде према Ромима као и ниска образовна структура отежавају запошљавање и адекватну интеграцију Рома у друштво.

Потпуно основно образовање има око 25% одраслог ромског становништва, чему је допринело основно образовање одраслих које у Бору постоји од 2011. године и кроз које је основно образовање завршило више од 150 одраслих Рома и Ромкиња. Процент неписмених Рома је немогуће утврдити, али је овај феномен још увек присутан. Основне школе су доступне већини ромске деце.

У последњих пет година интензивирао се полазак деце у предшколске установе 98%. У процес основношколског образовања укључено је 90% деце, од чега око 30% похађа специјалну школу. Неизоставни фактор за основно образовање ромске деце свакако су педагошки асистенти који су заслужни за помак у образовању. Број ромске деце која напуштају школу је смањен у односу на претходну деценију, али се и сада деси да 10-15% ромске деце никад не заврши основну школу на нашим просторима. Што се средње школе тиче само 30% упише средњу школу, а јако мали проценат њих започету школу заврши. Што се тиче уписа на високошколске установе деси се да у генерацији можда један до два Рома упишу студије.

Додатни проблеми су проузроковани чињеницом да већину Рома чине пореклом из Македоније и са Косова и Метохије, један број избегла и расељена лица, а често се дешава да деца не знају да говоре српски језик, на коме се врши настава у школи у коју су укључени. Дешава се да деца мигрирају заједно са родитељима у иностранство те због тога не заврше свој процес образовања.

Специфичности код ромске популације се односе и на склапање малолетничких бракова (малолетничке трудноће), мада се може рећи да је ове специфичности све мање.

Увођењем мобилног тима за инклузију Рома сачињеног од ромских активиста али и релевантних представника институција који кроз рад на терену утврђују чињенице о социјално-економском, здравственом, образовном статусу ромских породица, а све у циљу предузимања адекватних мера у решавању проблема и пружању подршке.

У здравственој институцији постоји ромски медијатор чији је посао да кроз свој рад на терену пружа подршку Ромима да остваре право на здравствену заштиту, да информирају ромску заједницу о превентивним здравственим прегледима, да контактира породице у вези са вакцинацијом деце...

8. ИЗБЕГЛА, ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА И ЛИЦА ВРАЂЕНА РЕАДМИСИЈОМ

По попису из 2005 године број избеглица је био 210 лица, а број ИРЛ -585 лица, док тренутно живи 11 избеглих лица, 190 расељених лица са Косова и Метохије као и 2 породице повратника по Споразуму о реадмисији односно 13 лица. Велики број избеглица је изгубио статус избеглог лица и има статус грађанина Бора док се незнатан број вратио у раније место пребивалишта.

У Бору је у периоду од 1996-2007 године било 3 колективна центра. Тренутно у Бору не постоји колективни центар. У бившем колективном центру „Грађевинар“ тренутно борави 1 избегло лице. Преостали број лица живи у приватном смештају или у свом стамбеном простору који су сами успели да обезбеде или су добили преко одређених програма и пројеката уз подршку града Бора и Републичког комесаријата за избеглице и миграције РС.

Процењује се да од укупног броја избеглих и расељених лица, њих око 20% плаћа закупнину. Као и да већи број интерно расељених лица живи у нехигијенским, неадекватним условима и без мокрог чвора. Од укупног броја на приватном смештају, према старосној структури 14 породица је самачко старачко домаћинство, хронично оболели и социјално угрожени. Најчешће су везани за сроднике у истој средини на које су упућени. Према образовном статусу нема одступања од смештених у руралним и урбаним условима. Занемарљив број образованих, дефицитарног занимања је радно ангажован а остали су нижег образовног нивоа и упућени на најједноставније повремене послове. Смештени у руралним срединама обрађују земљу у надници.

Посебно су угрожене породице ромске припадности. Услови у којима живе одговарају нужном смештају, на периферији са оскудним покућством.

Мед.сестре за здрав.зашт.деце	средња	1	14		1		4		2	1	7
	нижа	0	0								
Остали	виша	0	1								1
	средња	0	2								2
	нижа	0	0								

Табела старосне структуре показује да је 23% медицинских сестара/техничара старија од 55 година што износи скоро $\frac{1}{4}$ сестара.

Табела 3: Болнички капацитети, 2024. година

Одељење здравствене установе	Број постеља				Укупно
	Стандардна нега	Полуинтензивна нега (ниво I)	Ниво II интензивног лечења и неге	Ниво III интензивног лечења и неге	
Гинекологија и акушерство	26	2	2		30
Интерна медицина	48	4	2	1	55
Неурологија	22	2	1		25
Неурохирургија	8	2	2		12
Ортопедија са трауматологијом	16	2	2		20
Оториноларингологија	8	1	1		10
Офталмологија	8	1	1		10
Педијатрија	13	2			15
Пнеумофтизиологија	21	4			25
Продужено лечење и нега са палијативним збрињавањем	27	3			30
Психијатрија	18	2			20
Урологија	17	2	1		20
Општа и васкуларна хирургија	30	5	2	1	38
Укупно	262	32	14	2	310

9.2. Квалитет рада специјалистичких амбуланти

Да би подигли квалитет пружања услуга у специјалистичким амбулантама, поставили смо следеће циљ да преко система МОЈ ДОКТОР пратитимо контролу мера извршења за лекаре који су у систему ИЗИС (Интегрисани здравствени информациони систем Републике Србије)

Табела 1. Мера извршења за докторе медицине специјалисте у поликлиничкој делатности

Ред. Бр.	Делатност	Специјалистички прегледи	
		Недељно	Годишње
1.	Интерна медицина	30	1260
2.	Неурологија	30	1260
3.	Психијатрија	25	1025
4.	Инфективне болести	30	1260
5.	Педијатрија	25	1050
6.	Дерматологија	30	1260
7.	Хирургија	40	1680
8.	Ортопедија	50	2100
9.	Урологија	40	1680
10.	ОРЛ	40	1680
11.	Офталмологија	40	1680
12.	Гинекологија и акушерство	30	1260

Табела 2. Број амбулантно-поликлиничких прегледа за период од 01. 01. до 31.12. 2023. год

Ред. бр.	Медицинска грана односно област здравствене заштите	Укупан број прегледа	Од тога првих
1	ИНТЕРНО са кардиолошким и дисп.за дијабет	13159	7334
2	Неурологија	3579	2237
3	Психијатрија	6812	2056
4	Грудно	4860	3480
5	Гинекологија и акушерство	1767	1296

6	Дечије	4445	4015
7	ХИРУРГИЈА са дечијом хирургијом	10494	5772
8	Неурохирургија	5977	3309
9	Ортопедија	5667	3813
10	Урологија	6546	2682
11	Ушно са мфх	8989	5627
12	Очно	9676	5702
13	Рендген и ултразвучна дијагностика	25319	24009
14	Пријем и збрињавање ургентних стања	17493	17493
15	Нефрологија	1522	703
16	Онкологија	3797	1261
17	Реуматологија	2781	1059
18	Физикална медицина и рехабилитација	7900	4201
19	Кожне и венеричне болести	0	0
20	Трансфузија	7913	3
УКУПНО		148.696	96.052

- Рад у овим службама је организован тако да пацијент не чека дуже од једног сата на преглед.
- Примењују се листе заказивања за одређене процедуре (скенер, МР, ЕМНГ, ЕЕГ, ендоскопија...)
- Специјалистички прегледи се заказују у периоду до 30 дана (осим прегледа где су предвиђене листе чекања)
- Поштује се радно време консултантско-специјалистичких амбуланти
- Анализира се процедура електронског заказивања прегледа (ИЗИС), и сагледавају његове предности и мањкавости како би допринели побољшању тог система.

9.3. Показатељи коришћења здравствене заштите

9.3.1. Праћење показатеља квалитета здравствене заштите:

Праћење и анализа показатеља квалитета рада је предвиђена Правилником о унапређењу квалитета стручног рада од стране Комисије за унапређење квалитета рада.

Табела 1: Лекари, стоматолози и дипломирани фармацеути у Дому Здравља Бор на дан 31.12.2023

	Укупно запослених на неодређено време
Доктора медицине	46
Фармацеути	
Медицинске сестре/техничари	93
Здравствени сарадници	6
Немедицински административни радници	19
Немедицински технички/помоћни радници	31
Укупно	195

Табела 2: Лекари, стоматолози и здравствени сарадници у здравственим службама на дан 31.12.2023.године

	Дом здравља Бор
Лекари – укупно	47
Лекари опште медицине	20
Лекари на специјализацији	6
Лекари специјалисти	21
Медицинске сестре/техничари	95
Стоматолози	11
Стоматолошке сестре	11
Стоматолошки техничари	3
Административни радници	19
Технички радници	34
Здравствени сарадници	7

Према попису из 2022.год. укупан број становника општине Бор је 40845 Здравственом заштитом је обухваћено целокупно становништво, становници свих социјалних група, родне и националне припадности, са истим правима у задовољавању потреба на ванболничке и стационарне здравствене услуге. Региструје се тренд смањивања популације а демографски показатељи указују на следеће: перманентно опадање рађања деце далеко испод нивоа потребног за замену генерација због чега се бележи негативна стопа природног прираштаја и тренд убрзаног старења популације. Према старосној структури 11467 становника има 65 и више година (28,07%).

Табела 3: Процена броја становника, живорођених и број умрлих у општини

Година	Процењени број становника	Живорођени	Умрли	Апсолутни природни прираштај	Стопа природног прираштаја
2021	43193	364	1037	-673	-15,6%
2022	41089	357	824	-4678	-11,4%

Извор: Витална статистика РФЗ

Табела 4: Очекивано трајање живота (према подацима Института за јавно здравље Србије)

Година	Процењени број становника	Укупно	Мушки	Женски
2021	43193	71,9год	70 год	75,6 год
2022	41089	75,5год	73 год	78 год

Извор: Витална статистика РФЗ

Табела 5: Морбидитет (број оболелих) по групама болести и по службама Дома здравља за 2022. и 2023. Годину (Општа медицина)

Група	Назив групе	2022		2023	
		Број	%	Број	%
9	Бол.сис.крвотока	4506	12	5769	15
10	Бол.сис.дисања	3334	9	4575	12
14	Бол.мокраћ полног система	2367	7	2809	8
13	Бол.миш.коштаног сис	2793	8	3452	9
18	Симптоми знаци	6039	16	4904	13
19	Повреде,тровања	3432	9	2921	8
11	Бол. сис. за варење	1153	3	1439	4
4	Бол.жлезда са унутр.лучењем	691	2	1117	3
5	Душевни поремећаји	828	3	1089	3
12	Болести коже и поткожног ткива	798	3	851	3
	Остале групе	6200	16	3858	10
	Укупно	40968	100%	32784	100%

Табела 6: Здравствена заштита предшколске деце

Група	Назив групе	2022		2023	
		Број	%	Број	%
10	Бол.система за дисање	4409	150	4485	176
18	Симптоми знаци	2613	89	2920	115
11	Бол. сис. за варење	359	12	504	20
12	Бол. коже и пот.ткива	269	9	325	13
8	Болести ува	159	6	241	10
14	Бол.мок. полног сис.	152	6	148	6
7	Болести ока и припојака ока	151	6	203	8
1	Заразне болести и паразитарне	161	6	511	20
19	Повреде,тровања	146	5	127	5
3	Болести крви и крвотворних органа	28	1	29	1
	Остале групе	2988	101	2708	106
	Укупно	11435	100,0%	13301	100

Табела 7: Здравствена заштита школске деце

Група	Назив групе	2022		2023	
		Број	%	Број	%
10	Бол.система за дисање	4406	88	5363	109
18	Симптоми знаци	3178	63	3529	71
11	Бол. сис. за варење	988	20	1202	24
14	Бол.мок. полног сис.	315	6	357	7
12	Бол. коже и пот.ткива	251	5	305	6
19	Повреде,тровања	478	10	481	10

8	Болести ува	217	4	268	6
7	Болести ока и припојака ока	139	3	138	3
1	Заразне болести	260	5	267	5
13	Бол.миш.коштаног сис.	182	4	162	3
	Остале групе	2099	42	2272	46
	Укупно	12513	100,0%	14349	100

Табела 8: Здравствена заштита жена

Група	Назив групе	2022		2023	
		Број	%	Број	%
14	Бол.мок. полног сис.	726	4	574	3
1	Заразне	112	0,5	89	0,44
2	Тумори	59	0,29	68	0,33
15	Трудноћа	8	0,04	10	0,05
	Остале групе	2795	13,62	747	3,66
	Укупно	3700	100%	1488	100%

У односу на морбидитет становништва региструју се обољења, а не оболело лице. Заступљеност болести варира по добним групама. Код деце и младих се разликује у односу на обољевање одраслих. Запажа се пораст стопе обољевања код болести менталног здравља и тренд повећања броја деце и младих са деформитетима кичме.

Стопа имунизације деце у општини Бор је 97% за 2022год. и 96% за 2023год.

Од оснивања Дома здравља Бор 01.01.2015.године локална самоуправа је финансирала већину неопходне медицинске опреме обухватајући све службе као и кадар који се огледао у финансирању доктора медицине, медицинских сестара итд.

9.3.2. Пријављене заразне болести по групама на територији Града Бор у периоду 2018-2023.г.

Табела. бр. 1.

Година	Црвене заразне болести		Респираторне заразне болести		Трансмисионе заразне болести		Зоонозе		Полне заразне болести.		Остале заразне болести		Укупно	
	Об.	Инци. % 000	Об.	Инци. % 000	Об	Инци. % 000	Об	Инци. % 000	Об	Инци. % 000	Об	Инци. % 000	Об	Инци. % 000
2018	20	41	125	257	4	8	0	0	2	4	1	2	152	312
2019	6	12	120	247	0	0	1	2	5	10	1	2	133	273
2020	3	6	1741	3581	0	0	0	0	4	8	1	2	1749	3597
2021	4	8	5524	11363	0	0	0	0	0	0	0	0	5528	11370
2022	1	2	6027	12397	0	0	1	2	2	4	0	0	6031	12405
2023	8	19	1270	3109	0	0	1	2	1	2	0	0	1280	3134
Укупно	42	86	14807	30457	4	8	3	6	14	30	3	6	14873	30593

Табела бр. 2 Број оболелих и умрлих од инфекције вирусом SARS-CoV-2 за период 2020-2023

Година	Број оболелих	Инциденца % 000	Број умрлих	Инциденца % 000
2020	1549	3186	101	208
2021	5524	11363	210	432
2022	6020	12383	73	150
2023	1262	3090	1	2
УКУПНО	14355	29528	385	792

У Таб.бр.1. приказан је број оболелих и стопа инциденције на 100 000 становника, на подручју Града Бор, од заразних болести (цревних, респираторних, векторских, зооноза, полних) за период од 4 година уназад.

У претходном периоду, укупан број оболевања од заразних болести је генерално показивао тенденцију опадања, са благим варијацијама и повременим благим скоковима, све до 2020.г. када долази до појаве инфекције вирусом SARS-CoV-2, Covid 19.

Број оболелих је нагло растао , како код нас тако и у свету, па је 2020.г. проглашена пандемија која још није завршена. Ипак активност вируса , након 4-орогодишњег и честог мутирања, је доста ослабљена, па у 2023.г. бележимо нагли пад његове активности као и број оболелих од ове болести.

Табела бр.2. у којој се јасно види да је број оболелих од ове болести био највећи 2022.г. са инциденцом од 12383%000 , као и да је број умрлих био највећи 2021.г. (210).

Са појавом инфекције вирусом САРС-ЦоВ-2, све друге заразне болести су биле у сенци ове пандемије, нису биле регистроване вероватно због заокупљености новим вирусом и свим проблемима са којима смо се сусретали у току пандемије, али чињеница је да их није било пуно, па нису додатно погоршавале епидемиолошку ситуацију, што се такође може видети у **Табели бр.1.**

Најефикаснија мера је вакцинација.

Број датих доза вакцине против Covida 19 може се видети из **Табеле бр. 3.**

Табела бр.3. Број датих доза вакцине против грипа и Covida 19 у периоду 2018-2023.г на територији Града Бор

година	Број датих доза вакц против грипа	Број датих доза вакц. против Covida 19
2018	2284	-
2019	2630	-
2020	2016	-
2021	2207	45472
2022	2016	3174
2023	1777	216
укупно	12930	48862

Из **Табеле бр. 3.** се види да је укупно дато свих вакцина 48862 дозе а највише је дато вакцина против Covida 19 у 2021.г. (45472 дозе) док је 2022. и 2023.г. дато знатно мање доза.

Поред вакцинације одраслих, доста се напора улаже и на вакцинацији деце по Календару имунизације, која се у Саветовалишту за децу Дома здравља Бор, обавља по позиву. Више година уназад, обухват деце обавезном вакцинацијом вакцинама предвиђених Календаром имунизације, је недовољан.

Табела бр.4. Обухват деце обавезном вакцинацијом по Календару имунизације на територији Града Бор у периоду од 2018-2023.г.

Год.	Врста имунизације											
	ДтаП-ИПВ-ХиБ				MMR			Хеп.Б	Pneumocc.		ТБЦ	
	Вакц. %	Ревакц. %			Правовр. %	Вакц. %	Рев. %	Прав. %	Вакц. %	Вакц. %	Рев. %	Вакц. %
2018	96	94	95	99	62	77	80	45	95	39	53	88
2019	96	95	96	98	65	88	93	42	96	95	96	104
2020	92	90	54	91	59	90	98	49	91	92	90	98
2021	95	94	97	95	73	90	95	61	95	95	94	100
2022	95	96	94	97	69	87	94	59	99	95	96	91
2023	94	94	95	96	70	90	95	62	99	94	94	91

На основу представљених података намеће се задатк обавезног и континуираног надзора, труда и рада како здравствених тако и свих других служби и институција друштвене заједнице у којој живимо .

10. НЕДОСТАЈУЋЕ УСЛУГЕ

- За децу и младе:
  - Саветовалиште за Болести зависности, едукован тим и доктринарни приступ активним учешћем корисника;
  - Програм примарне превенције, обучене вршњачке групе за превенцију дрога и репродуктивног здравља; Рехабилитационе услуге продужне и групе за самоподршку са алтернативним програмима;
  - Јединствен регистар зависника и свеобухватни приступ;
  - Комплетан тим у саветовалишту за младе и превенција развојних и неразвојних проблема;
- Програми усмерени на ментално здравље:
  - Мобилни тим здравствених и социјалних радника за свеобухватну подршку зависних од ампулиране терапије и оснаживање за живот у природном окружењу (ван институционална подршка);
  - Недостају продужне групе (Клуб) за подршку особама са сметњама менталног здравља;
- Услуге и програми за особе са инвалидитетом:
  - Непотпун тим у развојном саветовалишту (идентификовање, систематско праћење, услуге ране интервенције, обједињавање рада Интерресорне комисије, континуирана едукација);
- Услуге и програми за Роме :
  - Недостају превентивни програми усмерени повећању одговорности за здравље (едукација, планирање породице, имунизација...);

- Услуге и програми за одрасле и старе:
  - Програми и услуге за очување здравља старих (исхране, неге...) и мултидисциплинарног приступа;
  - Не постоје мобилни тим здравствених и социјалних радника за рад на терену (програми потпуног обухвата услугама свих старих и угрожених у сеоским срединама);
- Глобално у ДЗ недовољна оријентација на превенцију а у заједници:
  - Недостају сервис подршке у заједници (прихватна станица и прелазне куће по завршетку интензивног лечења до повратка у породицу због чега се угрожене групе оријентисане на болницу и коначно институционално збрињавање;
  - Нема обучених особа и програма додатне неге и помоћи у кући (специфич. потребама корисника, неговатељице);
  - Не постоји устројена евиденција за услуге осетљивим соц. групама у ДЗ (анализа и планирање акција заснованих на потребама);
  - Примарно превентивне активности су некоординисане унутар служби ДЗ (недостаје евалуација)
  - Недостаје међусекторски приступ и протоколи сарадње

10.1. Предлог за јачање капацитета нових услуга у здравству

У наредном петогодишњем периоду акценат треба ставити на ПРЕВЕНТИВУ односно на следеће приоритете (за које у досадашњем раду није било довољно средстава):

1. Здравствено стање деце и омладине
2. Здравствено стање старих
3. Здравствено стање Рома и других маргинализованих група (социјално угрожени, сиромашни, хронично оболели, болести зависности...)
4. Смањење броја оболелих од рака

10.2. Здравствено стање деце

Здравствено стање деце а поготово омладине – акценат треба ставити на превентиву и то

1. болести зависности,
2. полно преносивих болести,
3. агресивно понашање међу младима
4. младалачка трудноћа (контрацепција),
5. гојазност
6. деформитети коштано зглобног система

Ове услуге треба приближити младима у њиховој средини односно њиховом Омладинском центру које организује Канцеларија за младе.

Предвидети рад више саветовалишта у њиховом центру у поподневним сатима од 18 – 20 часова. Овде би специјалисти одговарајуће области радили групно (трибине, предавања, рад у малој групи) или појединачно са омладином. Били би укључени специјалисти из: гинекологије, хигијене, епидемиологије, физикалне медицине, ортопедије, психијатри, психолози, социјални радници и други по потреби.

10.3. Здравствено стање старих

Овде би Служба кућног лечења, патронажна служба и специјалисти одговарајућих области у сарадњи са Центром за социјални рад и Геронтолошким друштвом организовало додатни рад у поподневним сатима у Клубу за старе особе и то:

1. Предавања из области за које су заинтересоване старе особе,
2. Мерење крвног притиска
3. Мерење шећера у крви
4. Давање савета појединачно и сл.

10.4. Здравствено стање Рома

Служба за пружање превентивних услуга Дома здравља у сарадњи са Невладиним Ромским Организацијама би у њиховом центру или на терену по месним заједницама у којима има ромских породица организовало рано откривање фактора ризика за срчане болести и дијабетес код одраслог ромског становништва. Организовали би се превентивни прегледи који би обухватили:

Мерење телесне тежине, телесне висине, израчунавања *Body mass* индекса, обима струка, мерење шећера, триглицерида и холестерола у крви, мерење крвног притиска и давање савета у вези са исхраном

По градским и сеоским месним заједницама би се организовале и трибине и предавања у вези са овим болестима и њиховом значају.

10.5. Смањење оболелих од рака - Првенствено од рака дебелог црева

С обзиром на повећање ових болести у Бору неопходно је појачати циљане прегледи за рак дебелог црева и то тестовима за откривање окултног крварења у столицама (ФОВТ). С обзиром на недостајућа средства за овај проблем у Дому здравља, сваке године би се набављало по 2000 ових тестова и Центар за пружање превентивних услуга заједно са Локалном самоуправом би организовао ове прегледи по градским и сеоским месним заједницама. Том приликом би се такође организовале и трибине и предавања из ове области.

11. ШКОЛА РОДИТЕЉСТВА У ОКВИРУ ПАТРОНАЖНЕ СЛУЖБЕ ДОМА ЗДРАВЉА БОР

Укључивањем у пројекат „Подстицајно родитељство кроз“ игру крајем 2022 године отворена је Школа родитељства у оквиру Поливалентне патронажне службе Дома здравља Бор у сарадњи са Уницефом и Сталном конференцијом градова и општина. Након адаптације и опремања простора, бројних едукација запослених из патронажне службе, предшколске установе и центра за социјални рад заживела је Школа родитељства у оквиру које се реализује психофизичка припрема трудница за порођај. Тим стручних лица из области здравства, образовања и социјалне заштите реализује радионице са трудницама на разне теме у вези припрема за порођај и формирања породице. Поред будућих мајки радионицама присуствује и све већи број будућих очева који се едукују за прве дане родитељства. Школом родитељства обухваћене су све труднице шестог, седмог, осмог и деветог месеца трудноће којима предстоји први порођај. Школа родитељства има могућност и алтернативног онлине спровођења за поједине теме које не захтевају физичку присутност у просторији Школе и за оне труднице које из одређених разлога не могу уживо присуствовати радионицама и вежбама. У

2023 години у оквиру Школе родитељства заживео је и Кутак за родитеље где радионицама присуствују породице са малом децом узраста до 3 године. Од отварања школе родитељства до јуна 2024 године обухваћено је преко 800 мајки и очева који су присуствовали радионицама. Међусекторска сарадња која је остварена путем овог пројекта је од великог значаја граду.

Од 2022 године Град Бор је почео са обележавањем јуна месеца-Месец родитељства манифестацијом коју организују заједничким снагама Град Бор, Дом здравља, ПУ „Бамби“ и Центар за социјални рад. Организује се дружење и радионице на отвореном са породицама са малом децом и патронажним сестрама, васпитачима и социјалним радницама. Циљ града Бора је да у наредном периоду прошири и адаптира већи простор за ове намене и да Школа родитељства остане трајна, а да Манифестација поводом обележавања месеца родитељства постане традиционална.

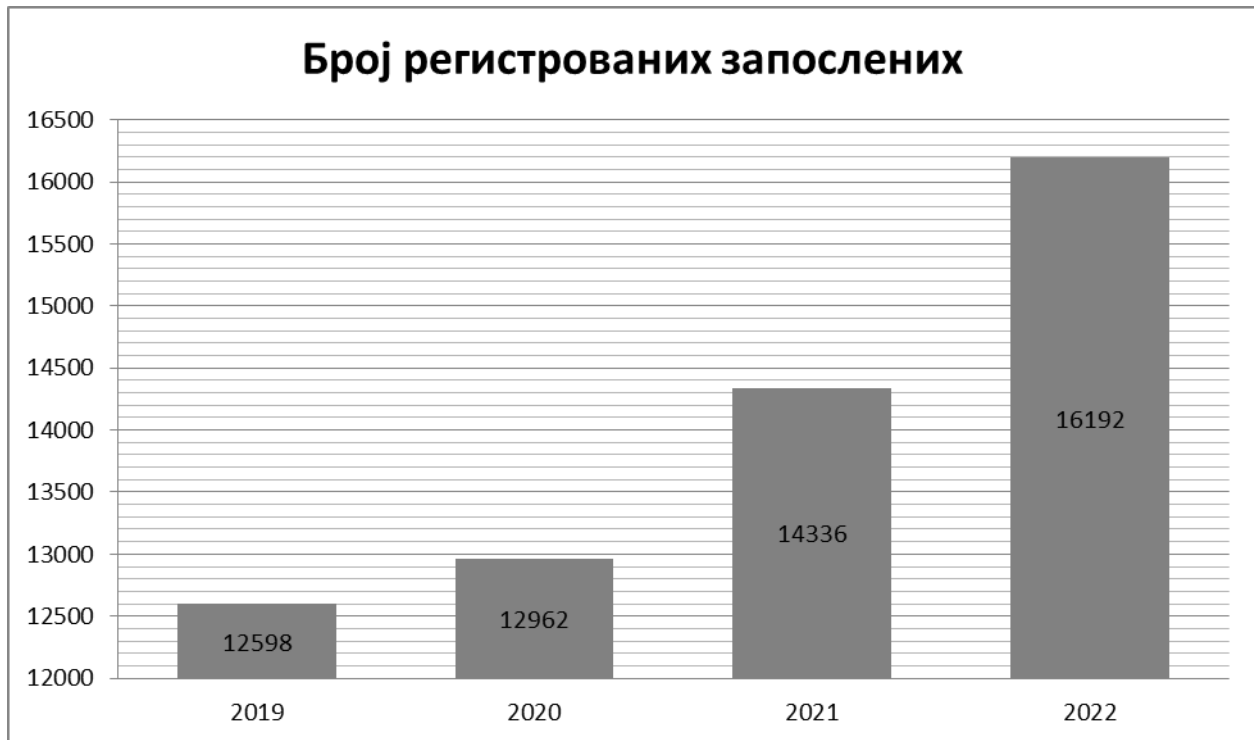
12. ЗАПОШЉАВАЊЕ

12.1. Анализа стања запослености и незапослености у Бору

Ово заменили најновијим подацима са стр. 17-19

Познати статистички подаци о запослености у Бору односе се на годишњи просек за 2022.годину. Годишњи просек запослених био је 16.192. лица, од чега је 14378 лица запослено у правним лицима - привредна друштва, предузећа и установе, 1.753 лица су предузетници и лица која раде код њих и 61 лице су регистровани пољопривредници.

Регистровани запослени 2019-2022.године

Упоредни преглед броја запослених лица по секторима и према општини рада, према подацима Републичког завода за статистику, био је следећи:

Табела 1: Упоредни преглед броја запослених лица по секторима је био следећи:

I Сектори	2019	2020	2021	2022
1. Прерађивачка индустрија	2.334	2277	2364	2412
2. Рударство	2.468	2720	3777	5174
3. Здравствена и социјална заштита	1.051	1058	1056	1046
4. Трговина и поправка моторних возила	1.216	1271	1293	1294
5. Образовање	956	942	981	965
6. Државна управа и обавезно соц.осиг.	762	750	736	734
7. Саобраћај и складиштење	603	559	546	539
8. Стручне, научне и техничке делатности	535	571	626	618
9. Снабдевање водом, управљ.отп.водама	412	405	404	444
10. Административне и помоћне усл. дел.	310	328	335	292
11. Грађевинарство	482	562	683	1112
12. Снабдевање електр. енергијом, гасом и паром	265	256	272	309

13. Услуге смештаја и исхране	339	381	390	410
14. Уметност, забава и рекреација	235	251	261	243
15. Остале услужне делатности	165	181	180	180
16. Финансијске делатности	136	134	125	125
17. Информисање и комуникације	142	138	131	136
18. Пољопривреда, шумарство и рибарство	56	66	68	58
19. Пословање некретнинама	30	31	30	31
Укупно запослени у правним лицима	10.808	11195	12527	14378
II Предузетници и запослени код њих	1.689	1675	1730	1753
III Регистровани пољопривредници	101	92	79	61

III Укупно I + II

12.598

12.962

14336

16192

У погледу запослености, као и претходних година, доминирају два производна сектора: рударство и прерађивачка индустрија, с тим што је у рударству повећана запосленост за 30% за годину дана док је у прерађивачкој индустрији дошло до благог смањења броја запослених. Очигледно је да ће се тренд пораста запослености у овом сектору и даље наставити због интензивирања рударења, отварања нових рудника и повећања производње постојећег.

Одмах иза ових сектора по броју запослених је сектор за трговину и поправку моторних возила, као и сектор Снабдевање водом, управљ.отп.водама.

У друштвеним делатностима највише упослених лица је традиционално у сектору здравствене и социјалне заштите у коме се примећује мањи пад запослености. Очекује се да ће број запослених у овом сектору надаље бити у порасту због нарасталих потреба.

Следе по броју запослених у 2023. години сектор за образовање и сектор државне управе и обавезног социјалног осигурања где је дошло до благог пада броја запослених.

До значајног повећања запослености је дошло у сектору за грађевинарству (за чак 62,8%), што је све у уској вези са порастом активности у рударству. Из истог разлога и због прилива радне снаге са стране дошло је и до знатног повећања у сектору за услуге смештаја и исхране(5,1%). До повећања запослености је дошло и у сектору за снабдевање електричном енергијом, гасом и паром итд.

Константно смањивање регистрованих пољопривредника се наставило и у 2022. години када је дошло до смањења од 79 на 61 што је у односу на претходну годину за 22,7%.

Треба истаћи, да од укупно запослених у Бору, предузетници упошљавају тек 10,86 % радне снаге док је нпр. тај показатељ на нивоу Републике Србије 17,38% а у оквиру борске области, у Неготину проценат износи 23,65%, у Кладову 19,40% а у Мајданпеку 15,78%. У односу на 2019. годину дошло је до смањења за 0,48 %.

Треба узети у обзир да Републички завод за статистику објављује податке о регистрованој запослености према Централном регистру обавезног социјалног осигурања(ЦРОСО). Развијена је методологија заснована на комбиновању података ЦРОСО и Статистичког пословног регистра(СПР). Преласком на овакав извор података проширује се обухват броја запослених тако да се под појмом запослени подразумевају лица која имају формално правни уговор о запослењу, односно заснован радни однос са послодавцем на одређено или неодређено време; лица која раде ван радног односа, на основу уговора о делу или на основу уговора о привременим и повременим пословима; лица која обављају самосталне делатности или су оснивачи привредних друштава или предузетничких радњи и лица која обављају пољопривредне делатности а налазе се у евиденцији Централног регистра обавезног социјалног осигурања.

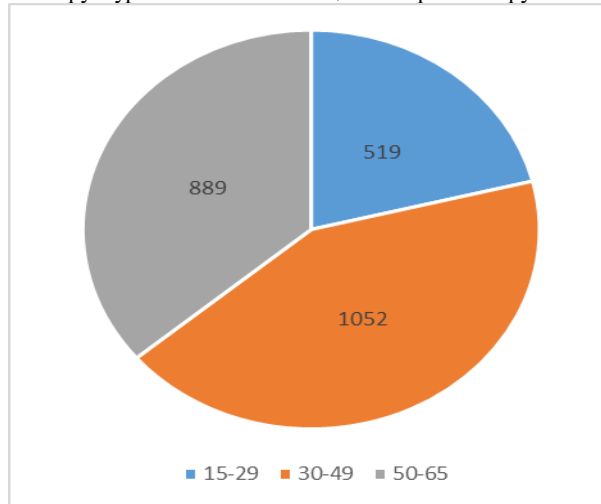
Проблем незапослености и поред позитивног тренда смањења и даље је присутан.

Статистички подаци Националне службе за запошљавање на крају децембра 2023. године, показују да у Бору има 2.460 незапослених лица што је у односу на децембар претходне године, када је број незапослених био 2.843 лица, смањење од 13,47%.

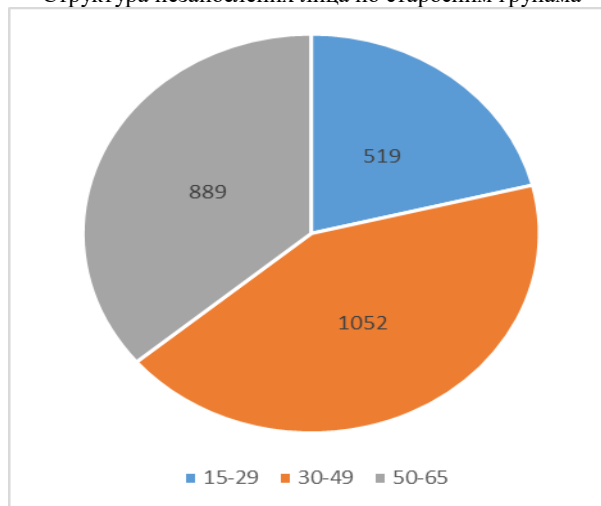
На евиденције незапослених је 1.733 жена, што је 70% укупно незапослених. Тренд повећања процентуалног учешћа жена у укупном броју незапослених у Бору се наставља. То се може тумачити тако да се за повећано рударење и повезане активности више траже мушкарци.

У старосној структури највећи удео имају они незапослени који су стари између 30 и 49 година којих има 1.052 тј. 42,7% и њихово процентуално учешће се није значајно променило. Следе старији од 50 до 65 година којих има 889 или 36,14 % и њихов број се процентуално повећао. Најмање има млађих од 30 година који чине 21,8%. Има их 519 лица и у односу на прошлу годину код број им се смањило. Ово се, може сматрати као последица запошљавања у рударству претежно младих лица.

Структура незапослених лица по старосним групама

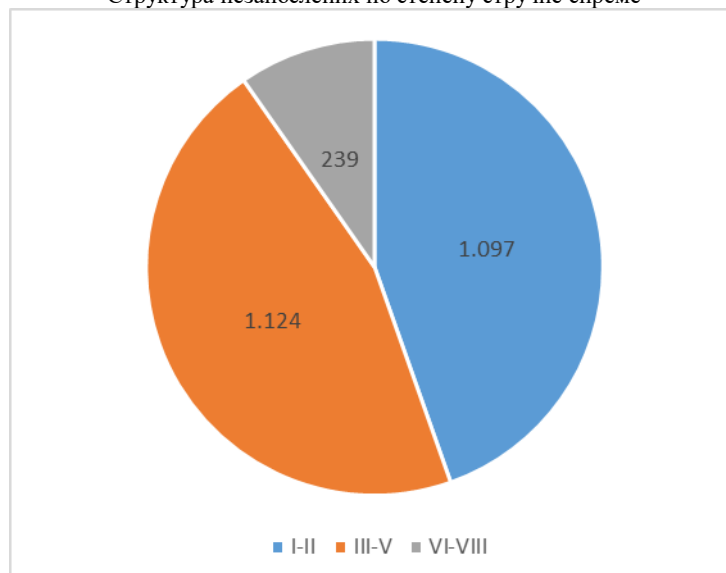
Структура незапослених лица по старосним групама

У структури незапослених према степену стручне спреме, преовлађују лица са квалификацијама од III до V степена стручне спреме којих има укупно 1.124 или 45,7%. Мало мање је незапослених са најнижим квалификацијама (I и II степеном) којих има 1.097 што је 44,46% од укупног броја незапослених; затим следе незапослени са VI-VIII степеном стручне спреме којих укупно има 239 лица, односно 9,7%.

Приметна је тенденција повећања учешћа нискоквалификованих лица, док се смањује учешће незапослених са средњим и високим нивоом квалификације.

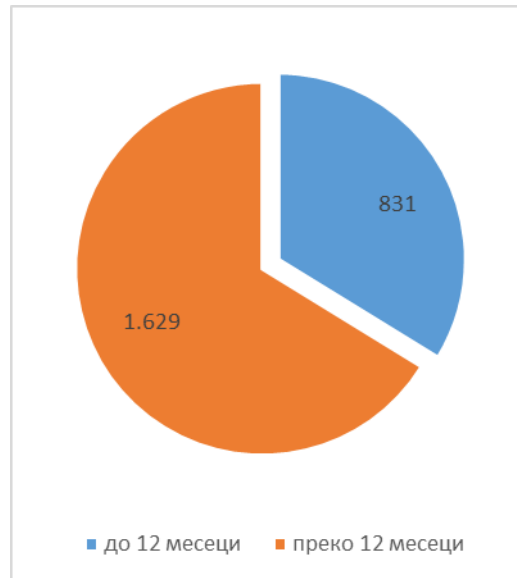
Структура незапослених по степену стручне спреме

Посебан проблем у структури незапослених су тзв. дугорочно незапослени у које спадају они који на евиденцији незапослених чекају дуже од годину дана. Дугорочна незапосленост доводи до застаревања знања па се самим тим вероватноћа да они нађу посао стално смањује.

Према подацима из децембра 2023. године, дугорочно незапослених лица има 1.629 тј. 66,22% од укупног броја незапослених.

Дугорочно незапослена лица и лица до 12 месеци на евиденцији

Међу дугорочно незапосленим лицима преовлађују жене. Има их 1.207 што је чак 74,09% од укупног броја од 1.629 дугорочно незапослених лица.

Из ових података се види да непропорционално већи ризик дугорочне незапослености имају жене.

Међу незапосленима има 390 корисника новчане социјалне помоћи, 214 оба незапослена родитеља, 178 самохраних родитеља, 295 Рома, 182 особе које су биле технолошки вишак, 149 особа са инвалидитетом итд.

Пратећи проблем незапослености су: застаревање знања због дугог чекања на посао, ниска мотивисаност за запошљавање у другом занимању, ниска мотивисаност за запошљавање у нижем степену стручне спреме, слаба територијална покретљивост незапослених лица итд.

Ради организованијег деловања на подручју подстицања запошљавања, Скупштина општине Бор формирала је још 2006. године Локални савет за запошљавање састављен од представника свих релевантних институција на подручју запошљавање.

Савет је започео са активностима покренувши већи број организација да конкуришу за пројекте јавних радова, иницирајући дефинисање одређених средстава у буџету града за подстицај запошљавању и др.

Локални савет запошљавања припрема и предлаже Скупштини града сваке године доношење Локалног акционог плана за запошљавање, који поред одабраних активних мера запошљавања обухвата праћење и подстицање низа активности на повезивању тржишта рада (привреде, јавних предузећа и установа, удружења предузетника и др.) и образовања. ЛСЗ непосредно сарађује са Националном службом запошљавања која пружа стручну помоћ у реализацији Локалног акционог плана запошљавања.

Преглед издвојених средстава и реализованих програма по ЛАПЗ, у последњих 5 година показује тенденцију раста улагања и дат је у следећој табели:

Табела 2.

ТАБЕЛА ФИНАНСИРАЊА ПРИОРИТЕТНИХ МЕРА ЗА ПЕРИОД од 2024. до 2026. године				
Мера/активност	Исход/оčekивани резултат	Носиоци активности	Извор финансирања	Износ средстава (годишње)*
1. Мере које ће суфинансирати Република Србија				
1.1. Субвенција за самозапошљавање	30 лица годишње	ЛСЗ, Филијала НСЗ, КЛЕР	Буџет Града Буџет РС	5.000.000,00 + средства из буџета РС
2. Мере које ће самостално финансирати Град				

2.1. Јавни радови	130 лица годишње	ЛСЗ, Филијала НСЗ	Буџет Града	30.000.000,00
2.2. Стручна пракса	Око 40 лица годишње	ЛСЗ, Филијала НСЗ	Буџет Града	12.000.000,00
2.3 Субвенција за запошљавање теже запошљивих лица	40 лица годишње ће се запослити	ЛСЗ, Филијала НСЗ	Буџет Града	12.000.000,00
УКУПНО:	Око 240 лица годишње			59.000.000,00 + Средства из буџета РС

Извор-ЛАП запошљавања града Бора за период од 2024-2026 год.

*износи ће се усклађивати на годишњем нивоу, по потреби тржишта рада и одређених средстава у градском буџету

13. ОБРАЗОВАЊЕ

Бор, као седиште Борског управног округа, представља један од регионалних центара образовања у источном делу Србије. Заступљени су сви нивои и облици школовања.

Предшколска установа "Бамби" поседује 5 објеката који су наменски грађени за смештај деце (Бамби, Бошко Буха, Црвенкапа, Дечја радост, Полетарац), 5 прилагођених простора за смештај деце (Снежана у Бањском пољу, радне собе у школама "3.октобар", " Б.Радичевић", "Свети Сава" и прилагођен простор у НГЦ-у Мали принц). У 3 објекта се припрема храна (Бошко Буха, Снежана и Полетарац.

У току је прва фаза изградње Евро пског вртића у насељу Нови градски центар и адаптација простора за отварање вртића у селу Злот.

Облици рада са децом:

- целодневни (осмочасовни):јаслене групе (12 месеци-3 године), васпитне групе (3-5,5 година), припремне предшколске групе (5,5год. до поласка у школу);
- полудневни (четворочасовни)-припремне предшколске групе;
- рад са децом на болничком лечењу-група у Општој болници у Бору;
- посебни и специјализовани програми који се реализују у поподневним часовима " Играоница", "Спортска секција", "Заједно до школе", "Плешемо, растемо заједно".

Васпитно-образовни кадар ПУ "Бамби" чине : 27 медицинских сестара-васпитача, 65 васпитача, 4 стручна сарадника (педагог, психолог, логопед и стручни сарадник за физичко). Тренутни број уписане деце је 1036 у 12 јаслених група,22 васпитне групе за децу од 3 до 5,5 година, 6 целодневних припремно предшколских група и 7 полудневних припремно предшколских група. Број ромске деце у припремном програму је 25, док је број ове деце у васпитним групама од 3 до 5,5 година 6. Тренутни број деце на листи чекања 290.

Табела 1: Образовне установе у општини Бор*

Образовне установе по врсти делатности	Број установа	Број образовних профила
Предшколске установе	1 (са 6 објеката)	/
Основне школе	9	/
Средње школе	5	28
Школа за основно и средње образовање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом	1	2
Факултети	1	4

13.1. Приказ мреже јавних основних школа

Мрежу основних школа сачињава 8 редовних основних школа (5 у граду и 3 у селима), једна школа за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом и једна музичка школа.

Постојећа мрежа основних школа утврђена је Одлуком о мрежи јавних основних школа на територији града Бора, („Службени лист града Бора“, бр.26/2019). Преглед основних школа утврђен тренутно важећом одлуком о мрежи јавних основних школа приказан је у Табели 33.

Табела 2: Преглед школа и издвојених одељења у тренутно важећој мрежи јавних основних школа

Ред. број	Назив школе	Издвојено одељење у месту	Разредност
1.	Основна школа „3. октобар“		I – VIII
2.	Основна школа „Душан Радовић“	Лука	I – VIII I – IV
3.	Основна школа „Бранко Радичевић“	Оштрељ	I – VIII I – IV
4.	Основна школа „Свети Сава“	Доња Бела Река Танда	I – VIII I – IV I – IV
5.	Основна школа „Вук Караџић“		I – VIII

			формално основно образовање одраслих
		Слатина	I – IV
6.	Основна школа „Станоје Миљковић“		I – VIII
		Метовница	I – VIII
		Шарбановац	I – VIII
		Тимок	I – IV
7.	Основна школа „Петар Радовановић“		I – VIII
		Селиште	I – IV
		Кобила	I – IV
8.	Основна школа „Ђура Јакшић“		I – VIII
		Мали Кривељ	I – IV
		Бучје	I – IV
		Горњане	I – IV
		Крушар	I – IV
9.	Школа за основно и средње образовање „Видовдан“ (школа за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом)		I – VIII
10.	Основна музичка школа „Миодраг Васиљевић“		I – IV и I – VI
		Бољевац, при ОШ „9. српска бригада“	I – IV и I – VI

- Основне школе ОШ „3. октобар“, ОШ „Душан Радовић“, ОШ „Бранко Радичевић“, ОШ „Свети Сава“, ОШ „Вук Караџић“, ОШ „Станоје Миљковић“, ОШ „Петар Радовановић“ и ОШ „Ђура Јакшић“ обављају редовну делатност основног образовања и васпитања за све разреде - од I до VIII разреда. У свим школама, осим у ОШ „3. октобар“, постоје издвојена одељења ван седишта матичних школа.
- Основна школа „Вук Караџић“, поред редовне делатности основног образовања и васпитања, обавља и делатност основног образовања и васпитања одраслих лица по Програму функционалног основног образовања одраслих.
- Школа за основно и средње образовање ШОСО „Видовдан“ обавља делатност основног образовања и васпитања ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом од I до VIII разреда и средње стручно образовање. Такође, при ШОСО „Видовдан“ од школске 2022/2023. године са радом је почела развојна мешовита група (предшколска група).
- Музичка школа, ОМШ „Миодраг Васиљевић“, обављала је делатност основног музичког образовања и васпитања од I – IV и од I до VI разреда, у матичној установи на територији града Бора и једном издвојеном одељењу на територији општине Бољевац при Основној школи „9. српска бригада“. У наредном периоду, према Правилнику о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање, ОМШ „Миодраг Васиљевић“ обављаће делатност основног музичког образовања и васпитања од I до VI разреда.

13.2. Средњошколско образовање

Табела 1. Преглед школа са бројем ученика и одељења – СРЕДЊА ШКОЛА

Назив школе	Број ученика школска 2021/22	Број одељења школска 2021/22	Број ученика школска 2022/23	Број одељења школска 2022/23	Број ученика школска 2023/24	Број одељења школска 2023/24	Број ученика школска 2024/25	Број одељења школска 2024/25
Машинско-електротехничка школа, средња стручна школа	602	23	587	23	574	23	583	23
Економско-трговинска школа	287	68	237	13	188	12	175	12
Гимназија „Бора Станковић“ Бор	279	11	282	11	279	11	180	11
Техничка школа Бор	201	9	216	9	263	10	333	13

Табела 2. Приказ броја ученика и броја одељења

Назив школе	2020/21		2021/22		2022/23		2023/24		2024/25	
	Број првака	Број ученика / бр. одељења	Бр. првака	Број ученика / бр. одељења	Број првака	Број ученика / бр. одељења	Број првака	Број ученика / бр. одељења	Број првака	Број ученика / бр. одељења
Машинско-електротехничка школа	161	599/23	161	602/23	150	587/23	161	574 / 23	158	583/23
Економско-трговинска школа	76	325/14	68	287/13	49	237/13	34	138/12	54	175/12

Гимназија „Бора Станковић“ Бор	61	308/13	69	279/11	69	282/11	68	279/11	40	180/11
Техничка школа Бор	38	308 / 13	59	279/ 11	82	216 / 9	89	263/10	100	333/13

13.2.1. МАШИНСКО-ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКА ШКОЛА БОР

Школа, под садашњим називом Машинско-електротехничка школа, постоји од 05.06.1990. године, а правни је наследник Електро-машинске школе, која је уписана у судски регистар Окружног привредног суда у Зајечару 17.08.1987. године, под бр.фи. 179/87.

Школа је верификована од стране Министарства просвете Републике Србије решењем бр. 022-05-00317/94-03 од 09. маја 1994. године.

Седиште Школе је у Бору, ул. Зелени булевар 24; тел. 030/456-022; факс 030/442-022.

Основна делатност Школе је остваривање планова и програма средњег стручног образовања и васпитања у трогодишњем и четворогодишњем трајању.

Машинско-електротехничка школа у Бору је јавна установа у којој се стиче опште и стручно, теоријско и практично образовање за непосредан рад и даље школовање у оквиру следећих подручја рада:

МАШИНСТВО И ОБРАДА МЕТАЛА

- металостругар
- бравар
- металоглодач
- аутомеханичар
- алатничар
- заваривач
- машинбравар
- аутолимар
- машински техничар
- техничар НУ машина
- погонски техничар машинске обраде
- машински техничар за компјутерско конструисање
- машински техничар моторних возила

ЕЛЕКТРОТЕХНИКА

- електромонтер мрежа и постројења
- електромеханичар за машине и опрему
- електротехничар енергетике
- електротехничар електронике
- електротехничар аутоматике
- електротехничар рачунара
- електротехничар за термичке и расхладне уређаје
- електромеханичар за термичке и расхладне уређаје
- електротехничар мултимедије (оглед)
- администратор рачунарских мрежа (оглед)
- администратор рачунарских мрежа

САОБРАЋАЈ

- техничар друмског саобраћаја
- возач моторних возила
- техничар унутрашњег транспорта

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

- Бравар-специјалиста
- Заваривач – специјалиста
- Металостругар – специјалиста
- Металоглодач – специјалиста
- Аутомеханичар – специјалиста
- Електроенергетичар за рударске и металуршке погоне
- Електроенергетичар за мреже и постројења
- Инструктор вожње
- Возач моторног возила - специјалиста

13.2.2. ПРОШИРЕНА ДЕЛАТНОСТ

За обављање своје делатности Школа користи посебну школску зграду површине 2877 m², а за практичну наставу школску радионицу површине 1253 m². Школа располаже и физкултурном салом површине 1370 m², као и спортским теренима укупне површине 3150 m².

Од 2018. године школа учествује у Еразмус пројектима у оквиру којих се одвија интернационализација школе кроз разне мобилности у којима учествује велики број деце и наставника, стручна усавршавања запослених, стручну праксу ученика и учење кроз рад. Од 2022. године добијена акредитација од организације Темпус и до 2027. године обезбеђено активно учешће у мобилностима које се реализују сваке године. До сада је у пројектима учествовало преко 100 ученика и више од 25 наставника што значајно доприноси унапређењу рада школе и личном развоју ученика и наставника.

У сарадњи са Центром за образовне политике и Дечијом фондацијом Песталоци, а уз подршку Министарства просвете Републике Србије, школа од 2020. године учествује и у пројекту „Заједно ка средњој школи“ који има за циљ пружање подршке деци из осетљивих група при преласку у средњу школу. У оквиру пројекта је у школи отворен Транзициони клуб за ученике и у плану је реализација програма интеркултуралне размене.

13.2.3. ГИМНАЗИЈА „Бора Станковић“ Бор

Гимназија у Бору почела је са радом 1944. године, као прва средња школа у историји Бора –као Државна непотпуна мешовита гимназија. У свом развоју имала је два периода – први, од оснивања до прерастања у „вишу“ средњу школу 1954. године тј. до издвајања њених виших разреда у самосталну школу и припајања нижих разреда основним школама у Бору; други период, од њеног претварања, исте године, у „вишу„ гимназију до данас. Виша мешовита гимназија у Бору која је 26. фебруара 1957. године добила име „Бора Станковић“, од школске 1959/60. године постаје општеобразовна јединствена четворогодишња школа са два смера: друштвено-језичким и природно-математичким.

Међутим, доношењем Закона о средњем усмереном образовању од стране Скупштине СР Србије 1976. године и формирањем Политехничког образовног центра „Иво Лола Рибар“ школске 1979/80. године у систему средњег образовања гимназија престаје да ради. Након једне деценије, Скупштина општине Бор на седници одржаној 5.6.1990. године доноси Одлуку о оснивању гимназије. На тој основи, школске 1990/91. године поново је почела да ради Гимназија „Бора Станковић“, која је задржала свој стари назив из 1976. године.

Своје устројство гимназија добија Законом о средњем образовању, тако да се до школске 1993/94. године настава у гимназији изводила по јединственом наставном плану, а од те године уведе се два смера: друштвено-језички и природно-математички.

Гимназија „Бора Станковић“ у Бору бави се образовно-васпитном делатношћу и стручним образовањем кадрова за подручје рада:

1. ПРИРОДНО-МАТЕМАТИЧКИ СМЕР
2. ДРУШТВЕНО-ЈЕЗИЧКИ СМЕР

Образовно-васпитни рад изводи наставни кадар састављен искључиво од професора.

Задатак школе је да својом организацијом образовно-васпитног рада обезбеди:

- стицање и усвајање општих и стручних знања заснованих на савременим достигнућима науке, технологије, културе и уметности; подстицање и развијање трајног интересовања за нова сазнања и оспособљавање за стално самообразовање;
- подстицање професионалног развоја у складу са индивидуалним могућностима и друштвеним потребама за кадрovima; итд.....

13.2.4. ЕКОНОМСКО-ТРГОВИНСКА ШКОЛА

Економско-трговинска школа у Бору основана је на основу Одлуке СО Бор, број 61-9/90-01 од 05.06.1990. год. Седиште школе је у згради коју заједно користе Техничка и Економско-трговинска школа, у улици Београдска бр.10, месна заједница Металург, број телефона 030/2433-380 и 030/2456-310.

Економско-трговинска школа у Бору бави се образовно-васпитном делатношћу и стручним образовањем кадрова за подручја рада:

- Економија, право и администрација и
- Трговина, угоститељство и туризам

Верификација економско-комерцијалне струке извршена је решењем Комитета за образовање и физичку културу Србије дана 20.05.1988. године.

У протеклих тридесетак година школа се бавила образовањем младих кроз различите образовне профиле: економски техничар, трговац, кувар, конобар, туристички техничар, правни техничар и друге.

Од школске 2003/2004. год. уласком у пројекат ГТЗ-а, Редформа средњег стручног образовања, школа је уписала образовне профиле у огледу: пословни администратор, финансијски администратор, комерцијалиста, туристички техничар и сличне.

Након десетак година такве уписне политике школа се враћа на традиционалне, али сада реформисане образовне профиле, као што су: економски техничар, правно-пословни техничар, туристички техничар, као и трогодишње образовне профиле трговац и кувар.

У оквиру проширене делатности школа је верификована за специјалистичко образовање и обуке из области предузетништва, израде бизнис плана, самосталног оснивања и вођења предузетничке радње и привредног друштва и самосталног вођења пословних књига.

За будући период, а у сарадњи са Привредном комором Србије, школа планира увођење дуалног система образовања.

У оквиру наведених подручја рада школа поседује следеће верификације:

Редни број	Образовни профил и разред	Број и датум решења	Назив министарства
1.	Економски техничар I, II, III и IV разред	022-05-00326/94-03 од 20.05.1994. год.	Министарство просвете Р. Србије
2.	Трговац I, II и III разред	022-05-00326/94-03 од 20.05.1994. год.	Министарство просвете Р. Србије

3.	Трговински техничар I,II,III и IV разред	022-05-00326/94-03 од 20.05.1994.год.	Министарство просвете Р.Србије
4.	Конобар-Кувар I,II и III разред	022-05-00326/94-03 од 28.06.1996.год.	Министарство просвете Р.Србије
5.	Угоститељски техничар I,II,III и IV разред	022-05-00326/94-03 од 19.06.1998.год.	Министарство просвете Р.Србије
6.	Туристички техничар I,II,III и IV разред	022-05-326/94-03 од 19.03.2002.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
7.	Правни техничар I,II,III и IV разред	022-05-326/94-03 од 28.11.2002.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
8.	курсеви за основну информатичку обуку и курсеви енглеског језика	022-05-326/94-03 од 28.05.2003.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
9.	специјалистичко образовање -трговински менаџер -пословни секретар -судско-административни извршитељ	022-05-326/94-03 од 26.02.2004.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
10.	Пословни администратор I-оглед разред	022-05-326/94-03 од 07.02.2005.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
11.	Посластичар I,II и III разред	022-05-00326/94-03 од 09.03.2006.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
12.	Финансијски администратор-оглед I разред	022-05-326/94-03 од 26.04.2005.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
13.	Пословни администратор II,III и IV разред- оглед	022-05-00326/94-03 од 21.06.2006.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
14.	Финансијски администратор II – оглед разред	022-05-00326/94-03 од 21.06.2006.год.	Министарство просвете и спорта Р.Србије
15.	Финансијски администратор – оглед III и IV разред	022-05-326/94-03 од 20.06.2007.год.	Министарство просвете Р.Србије
16.	обука за самостално вођење пословних књига у привредним друштвима, задругама и код предузетника	022-05-00326/94-03 од 03.07.2008.год.	Министарство просвете Р.Србије
17.	обука за самостално оснивање и вођење предузетничке радње и привредног друштва	022-05-00326/94-03 од 03.07.2008.год.	Министарство просвете Р.Србије
18.	обука за израду бизнис плана	022-05-00326/94-03 од 03.07.2008.год.	Министарство просвете Р.Србије
19.	обука за предузетништво	022-05-00326/94-03 од 03.07.2008.год.	Министарство просвете Р.Србије
20.	обука за пословне секретаре	022-05-00326/94-03 од 03.07.2008.год.	Министарство просвете Р.Србије
21.	Комерцијалиста -оглед	022-05-00326/94-03 од 24.12.2010.год.	Министарство просвете Р.Србије
22.	Техничар обезбеђења	022-05-326/94-03 од 16.05.2012.год.	Министарство просвете и науке Р.Србије
23.	Финансијски администратор I,II,III и IV раз.	022-05-326/94-03 од 12.08.2013.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја
24.	Пословни администратор I,II,III и IV раз.	022-05-326/94-03 од 12.08.2013.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
25.	Кувар I,II,III раз.	022-05-326/94-03 од 12.08.2013.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
26.	Конобар I,II,III раз.	022-05-326/94-03 од 12.08.2013.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
27.	Туристички техничар	022-05-326/94-03 од 23.01.2017.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
28.	Службеник у банкарству и осигурању	022-05-326/94-03 од 23.01.2017.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
29.	Трговац	022-05-00326/94-03 од 05.04.2018.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
30.	Комерцијалиста	022-05-00326/94-03 од 27.11.2018.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
31.	Туристичко хотелијерски техничар	022-05-00326/94-03 од 13.08.2019.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
32.	Економски техничар	022-05-00326/94-03 од 09.09.2020.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
33.	Правно-пословни техничар	022-05-00326/94-03 од 09.09.2020.год.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
34.	Кулинарски техничар	022-05-326/94-03	Министарства просвете, науке и

		од 09.06.2021.	технолошког развоја Р.Србије
35.	Кувар	022-05-326/94-03 од 09.06.2021.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
36.	Царински техничар	022-05-00326/94-03 од 20.04.2022.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
37.	Туристичко-хотелијерски техничар	022-05-00326/94-03 од 20.04.2022.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
38.	Трговински техничар	022-05-326/94-03 од 07.09.2022.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
39.	Кулинарски техничар	022-05-326/94-03 од 07.09.2022.	Министарства просвете, науке и технолошког развоја Р.Србије
40.	Туристички техничар	022-05-00326/94-03 од 09.05.2023.	Министарства просвете Р.Србије
41.	Хотелијерско-ресторатерски техничар	022-05-00326/94-03 од 21.12.2023.	Министарства просвете Р.Србије
42.	Финансијско-рачуноводствени техничар	022-05-00326/94-03 од 21.12.2023.	Министарства просвете Р.Србије

Укупна површина школског простора износи 2350,29 м².

Школа нема физкултурну салу па се настава физичког васпитања годинама реализовала у сали Машинско-електротехничке школе у Бору. Школске 2023/2024. године реализује се у сали која се налази у згради школе, али у делу који припада Техничкој школи.

Опремљеност школе опремом и наставним средствима у складу је са правилницима о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава, а осим наставних средстава за потребе општих и заједничких предмета, школа поседује и специфична наставна средства потребна за реализацију наставе појединих стручних предмета. Све учионице су климатизоване, поседују рачунар са пројектором, а њихова уређеност даје увид и препознатљивост одређеног предмета. Школа има видео надзор, разглас и „кутак за ученике“. Зидове красе ученички радови, цртежи, панели и мурали тако да школа одише топлином и уредношћу. Довођење улазног оптичког интернета у школу биће приоритет за наредни период.

Школа аплицира у бројним пројектима, како за побољшање услова рада, тако и за стручно усавршавање наставника и мобилност ученика.

13.2.5. ТЕХНИЧКА ШКОЛА БОР

Техничка школа је основана пре 76 година, као прва ове врсте, на територији и у историји Југославије. Основана је 1946. год. у циљу образовања рударских и металуршких техничара за потребе преко 160 рударских предузећа црне и обојене металургије, рудника угља и неметала, колико их је било тада у Југославији. Данашњи профил школа добија 1990. године. Седиште школе је у згради која је наменски изграђена 1949. године у Београдској 10, Месна заједница „Металург“

Школа је основана као Рударско - металуршка школа и постоји од 1946. г., а дан установе који се прославља је 09. октобар.

Табела: РАНИЈИ НАЗИВИ УСТАНОВЕ

НАЗИВ	ОД	ДО
Средња рударска школа	1946.	1949.
Средња техничка рударска школа	1949.	1950.
Рударско-металуршка школа	1950.	1960.
Рударско-металуршко-хемијска школа	1960.	1966.
Техничка школа "Инж. Шистек"	1966.	1970.
Технички школски центар "И.Л.Рибар"	1970.	1979.
Политехнички образовни центар "И.Л.Рибар"	1979.	1981.
ООУР II Фаза усмереног образовања "Б.А.Кун"	1981.	1990.
Рударско-металуршка школа	1990.	2004.
Техничка школа	2004.	данас

Техничка школа у Бору бави се образовно-васпитном делатношћу и стручним образовањем кадрова за подручја рада у трогодишњем и четворогодишњем трајању:

- Геологија, рударство и металургија
- Хемија, неметали и графичарство
- Пољопривреда, производња и прерада хране
- Личне услуге

Табела 1. Верификације образовних профила у оквиру наведених подручја рада школе

	Образовни профил	Број решења	Назив министарства
1.	Хемијско-технолошки техничар	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
2.	Израђивач хемијских производа	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
3.	Геобушач	022-05-00147/94-03 од 04.05.1994.г.	Министарство просвете Републике Србије
4.	Руководилац механизације у ПМС	022-05-147/94-03 од 01.02.2022.г.	Министарство просвете, науке и

			технолошког развоја Републике Србије
5.	Топионичар обојених метала	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
6.	Ливац	022-05-00147/94-03 од 04.05.1994.г.	Министарство просвете Републике Србије
7.	Руковалац механизацијом у површинској експлоатацији	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
8.	Електролизер	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
9.	Рударски техничар	022-05-147/94-03 од 26.05.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
10.	Техничар за добијање метала	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
11.	Рударски техничар за ПМС	022-05-00147/94-03 од 04.05.1994.г.	Министарство просвете Републике Србије
12.	Рудар у подземној експлоатацији	022-05-147/94-03 од 23.03.2022.г.	Министарство просвете Републике Србије
13.	Зидар ватросталним материјалима	022-05-00147/94-03 од 28.06.1995.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
14.	Геолошки техничар за истраживање минералних сировина	022-05-147/94-03 од 11.05.2001.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
15.	Ливачки моделар	022-05-147/94-03 од 11.05.2001.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
16.	Пластичар	022-05-147/94-03 од 28.11.2002.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
17.	Техничар штампе	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
18.	Техничар графичке дораде	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
19.	Пекар	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
20.	Месар	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
21.	Мушки фризер	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
22.	Женски фризер	022-05-147/94-03 од 04.05.2004.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
23.	Прехрамбени техничар	022-05-147/94-03 од 09.02. 2005.г.	Министарство просвете и спорта Републике Србије
24.	Техничар за заштиту животне средине	022-05-147/94-03 од 26.05. 2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
25.	Хемијски лаборант	022-05-147/94-03 од 26.05.2022.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
26.	Педикир ,Маникир	022-05-147/94-03 од 21.12.2011.г.	Министарствопросвете Републике Србије
27.	Техничар за рециклажу-оглед	022-05-147/94-03 од 21.12.2011.г.	Министарство просвете и науке Републике Србије
28.	Техничар за индустријску фармацеутску технологију	022-05-00147/94-03 од 06.05.2014.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
29.	Техничар за графичку припрему	022-05-00147/94-03 од 09.09.2020.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
30.	Оператер за прераду метала	022-05-00147/94-03 од 09.09.2020.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
31.	Техничар за рециклажу	022-05-00147/94-03 од 10.11.2020.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
32.	Техничар за дигиталну графику и интернет обликовање	022-05-00147/94-03 од 19.03.2021.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

33.	Техничар за хемијску и фармацеутску технологију	022-05-00147/94-03 од 22.03.2021.г.	Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије
-----	---	-------------------------------------	---

13.2.6. ПРОШИРЕНА ДЕЛАТНОСТ

Током 2006. године Техничка школа је верификована за обављање проширене делатности у оквиру образовања одраслих, од стране Министарства просвете и спорта. Овај вид проширене делатности омогућава Техничкој школи израду програма кратких обука по модуларном систему и реализацију обука за одрасле. Након обука из области модуларизације и метода и техника рада са одраслима наставници Техничке школе израдили су и реализовали преко 50 модула из следећих области: Информатика, Енглески језик, Козметика, Прерада хране, Металургија, Личне услуге, Медицина, Економија, Туризам, Графичарство. У наредном периоду школа ће наставити праћење потреба за образовањем одраслих, учвршћивање везе са социјалним партнерима и осталим Центрима за образовање одраслих, праћење конкурса, реализацију обука у затворским установама и израду пројеката. Током ове школске године школа ће радити на верификацији за јавно признатог извођача обука и јавно признатог организатора практичне наставе. Тренутно се раде преквалификације, доквалификације, као и завршетак започетог школовања.

14. ШОСО “ВИДОВДАН”

Школа за основно и средње образовање „Видовдан“ у Бору је установа за основно образовање и средње стручно образовање и оспособљавање деце са сметњама у развоју и инвалидитетом свих врста и степена. Тренутно школу похађа 69 ученика.

За ученике средње школе образовно-васпитни рад се остварује према посебним плановима и програмима стручног образовања за ученике са сметњама у менталном развоју, за подручје рада машинство и обра метала - образовни профил бравар, у трогодишњем трајању и подручје рада текстилство и кожарство - образовни профил конфекцијски шивач, у трогодишњем трајању.

Целокупан рад Школе се одвија у неподељеној згради, у којој се налазе још две основне школе (ОШ „Свети Сава“ и ОШ „Бранко Радичевић“), заузимајући високо приземље и сутерен у северном крилу целокупног објекта. Укупна корисна површина, са свим просторијама које користи Школа износи 1565 m².

- I/1 подручје рада- машинство и обрада метала; смер- бравар; број ученика 2
- I/2 подручје рада- текстилство и кожарство; смер- конфекцијски шивач; број ученика 7
- II/1 подручје рада- машинство и обрада метала; смер- бравар; број ученика 7
- II/2 подручје рада- текстилство и кожарство; смер- конфекцијски шивач; број ученика 4
- III/1 подручје рада- машинство и обрада метала; смер- бравар; број ученика 2
- III/2 подручје рада- текстилство и кожарство; смер- конфекцијски шивач; број ученика 5

Укупно ученика у средњој школи 27 тренутно школа има , број одељења 6

Почев од јануара школске 2015/2016.године ШОСО „Видовдан“ организује и спроводи образовно-васпитни рад за ученике основне школе на дужем кућном или болничком лечењу, обезбеђивањем рада привремено ангажованих наставника. Ученици обухваћени програмом кућне наставе најчешће су са значајним дефицитом когнитивних способности и потешкоћама у образовном напредовању, далеко испод нивоа минималних стандарда образовних постигнућа.

Почев од школске 2022/23.год. школа организује наставу у кућним условима за ученике средње школе.

Као вид додатне подршке у раду са ученицима са сметњама у развоју инвалидитетом школа организује индивидуалне логопедске вежбе, индивидуалне психомоторне вежбе и индивидуалне корективно-превентивне вежбе као обавезне ваннаставне активности, чија је сврха унапређивање образовно-васпитног рада, повећање квалитета и доступности образовања и васпитања школа. Програми ових активности утврђују се кроз прилагођавање садржаја и облика рада према потребама сваког ученика.

Од школске 2022/2023. године, од 12.12.2022. године почиње са радом предшколско образовање – развојно мешовита група, за чији рад је школа добила верификацију 28.10.2022. године. Предшколска развојна мешовита група обухвата децу од 3. године до поласка у школу, група броји 6 детета.

Од претходне 2022/2023. школске године наша Школа, односно наши дефектолози и логопеди пружају додатну подршку ученицима у редовним школама.

У делу високог приземља налази се девет учионица и две радионице за извођење наставе у основној и средњој школи, дигитални кабинет, као и кабинети за рад два логопеда и асистивни кабинет за корективно-терапијски рад и психомоторне вежбе (АТ кабинет), Монтесори кабинет и кабинет за сензомоторну интеграцију (Сензорна соба). Кабинет, односно простор где је предшколска мешовита развојна група. Ту је и простор одвојен за медицинску сестру. Управа школе се налази такође у приземљу, на источном крилу зграде. У сутерену школе се налазе три учионице и две радионице за теоријску и практичну наставу у средњој школи, две сале за наставу физичког васпитања и трим кабинет за корективно-превентивна вежбања. У сутерену се налази и ђачка кухиња са трпезаријом коју школа дели са суседном основном школом „Свети Сава“. Простор учионице у сутерену школе, у источном делу зграде се последњих година користи за рад продуженог боравка, са функцијом мултимедијалне учионице и клуба за слободне активности, занимања и игру ученика.

Школа има у потпуности прилагођен прилаз са рампом за кориснике инвалидских колица.

Школа је добро опремљена намештајем и пратећим мобилијаром. У школској 2019/2020.години извршена је замена ђачких клупа, столица и ормана у учионицама и кабинетима. Захваљујући материјалним средствима локалне самоуправе обезбеђене су нове једносед клупе трапезастог облика (60 комада), нове столице, за ученике (72 комада), нови ормани (10), а за наставнике су обезбеђене нове катедре и репарирание столице, пресвучене меблом. У учионицама се користе црне табле – зелене, беле табле, магнетне табле а три учионице су опремљене и системом паметне табле.

Учествујући у реализацији неколико пројеката Школа је обезбедила нешто од намештаја и техничке опреме, која се користи у наставном раду. На овај начин је опремљен простор продуженог боравка, у сутерену школе са намештајем и

техничком опремом у функцији ђачког клуба и обезбеђене су справе за опремање трим кабинета, за потребе корективне гимнастике и рекреацију ученика.

За малу салу за физичко школа је набавила трамболину, тунел стазу и базен са 500 лоптица и интерактивни сто који је добијен донацијом компаније „dm“. Од ове компаније школа је добила донацију у износу од 500.000 динара чиме је школа додатно опремљена дидактичким материјалима, интерактивним столом и паметном таблом.

Школа је почетком 2021.године конкурисала за пројекат „Текуће одржавање објекта“, који је реализован до краја 2022. године, који подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја. Обезбеђена је замена око 400 квадратних метара неклизајућих плочица, замена осветљења неоским лед сијалицама, ПВЦ столарија, у читавој школи замењени су подови, реновирани тоалети (5) и прилагођени потребама ученика са инвалидитетом и деце у предшколској развојној групи. У свим тоалетима је обезбеђена топла вода а у два постоји и простор за тушитање.

15. РАД ИНТЕРЕСОРНЕ КОМИСИЈЕ ГРАДА БОРА

Интерресорна комисија (ИРК) у Граду Бору је формирана 2010. године, одмах након доношења Правилника о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету и ученику. Чланови комисије су представници здравствене заштите, социјалне заштите, образовања и дефектолог који на основу лекарске документације, опсервације детета и породице предлажу одговарајућу подршку на основу које се раде посебни индивидуални планови који обухватају предложене мере из домена предложених подршки.

Следеће табеле приказују основне податке о раду ИРК Бора у периоду 2021-2023. година.

Табела 1.

	Број деце упућене ка ИРК	Пол детета	Број деце по годинама
	2021	2022	2023
Ж	20	19	15
М	33	38	38
Ук.	53	57	53

Табела 2.

Узраст	Број деце	Узраст	Број одраслих полазника
0-3 године	2	15-18 године	2
3-6,5 година	57	19-24 године	1
6,5-10 година	48	25-29 године	
10-14 година	24	30-39 година	
14-18 година	29	40 и више година	
Укупно*	160	Укупно*	3

Табела 3.

Предшколски програми/школе	Број деце
Јасле	3
Предшколски програм	23
Припремни предшколски програм	47
Основна школа	41
Средња школа	49
Није укључено у систем образовања	
Укупно*	163

Структура на основу броја захтева поднетих за исто дете/одраслог

Захтев	Број деце и ученика	Број одраслих полазника
Поднет први пут за дете	84	/
Поднет други пут за исто дете	35	1
Поднет трећи пут за исто дете	19	2
Поднет више од три пута за исто дете	22	/
Укупно	160	3

Секторском анализом стања у области образовања утврђене су потребе за развојем пратећих служби, проширивање капацитета и различитих облика специјализованих услуга, а као допринос примарној здравственој заштити и заштити менталног здравља младих. Као најзначајније услуге и допунски програми рада у образовању, које у наредном периоду треба успоставити и/или континуирано развијати су:

- Програми превенције вршњачког насиља
- Програми превенције употребе психоактивних супстанци
- Развој Саветовалишта за кризна стања младих, на интерсекторском и интеринституционалном нивоу
- Развој услуга додатне образовне подршке за децу и ученике са сметњама у развоју и учењу, као део активности локалне мреже за подршку инклузивном образовању
- Унапређење програма за професионалну оријентацију ученика на нивоу сваке образовне установе, са интерсекторски и интеринституционалним приступом

Системским законским решењима у области образовања утврђено је да се део ових услуге успостављају и развијају на нивоу сваке образовне установе, као део обавезних активности у реализацији годишњих планова рада.

Управама као оснивачима образовних установа дато је право да у складу са материјалним могућностима финансирају додатне услуге и рад специјализованих служби.

Такође, наглашена је потреба за организацијом подршке ученицима у ваншколском учењу и раду, као и потреба за организацијом слободног времена младих. Посебно је препозната потреба појачање сарадње са родитељима и рада на подизању нивоа њихове компетентности за родитељску улогу и суочавање са изазовима одрастања.

16. ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ

Технички факултет у Бору, једини факултет Универзитета у Београду лоциран ван седишта универзитета, основан је 1961. године као одговор на изражене потребе за високообразованим кадром из области рударства и металургије у време динамичног развоја Рударско-топионичарског басена Бор.

Делатност Техничког факултета у Бору обухвата поље техничко-технолошких наука, а студије на овој високошколској установи организоване су у оквиру следећих студијских програма, акредитованих 2020. године:

- рударско инжењерство (основне, мастер и докторске академске студије);
- металуршко инжењерство (основне, мастер и докторске академске студије);
- технолошко инжењерство (основне, мастер и докторске академске студије);
- инжењерски менаџмент (основне, мастер и докторске академске студије).

Од оснивања до данас, на Факултету је дипломирало више од 3297 студената на основним академским студијама, док је на мастер академским студијама дипломирало 360 студената. Специјалистичке студије је завршило 20 студената, магистарске студије 168 студената, а докторске дисертације је одбранило 155 кандидата. Дипломирани инжењери са овог факултета данас раде као истакнути стручњаци и научни радници широм света.

Технички факултет у Бору континуирано спроводи зацртану политику квалитета у свим својим делатностима, што има за циљ стално унапређење и остваривање највишег нивоа квалитета у складу са основним задацима и циљевима:

Основни задаци

- задовољење потреба корисника (студената) у домену основних, академских и докторских студија, као и посебних програма стручног усавршавања, давањем адекватног одговора на исказане потребе у окружењу за овом врстом образовања;
- реализација научно-истраживачких пројеката, самостално или у сарадњи са другим институцијама из земље и иностранства;
- примена развојних техничко-технолошких решења у пракси;
- пружање консалтинг услуга корисницима код нас и у свету;
- организовање научно-стручних скупова националног и међународног значаја;
- издавање публикација националног и међународног значаја,
- публикавање научних резултата у националним и водећим светским часописима;
- стална усаглашеност са актуелним научним и стручним сазнањима.

Основни циљеви

- стално унапређење процеса образовања на свим нивоима и развојем студијских програма који ће бити прилагођени савременим светским достигнућима у науци и развоју образовног процеса;
- стално унапређење научног рада и пласирање постигнутих резултата у водећим светским часописима са SCI листе;
- повезивање и стварање мреже у образовном и научном европском простору са најуспешнијима да би се заузело што боље место у друштву најбољих;
- развијање компетенција код дипломираних студената у складу са најбољом светском праксом у циљу њихове ефективне и ефикасне интеграције у савремене научне, привредне и друштвене токове;
- сарадња са привредним и друштвеним организацијама у окружењу у циљу решавања техничких проблема и подстицаја развоја;
- стално усавршавање образовног процеса у складу са најбољом светском праксом да би се обезбедила хоризонтална и вертикална проходност студената у складу са Болоњском декларацијом;
- стално унапређивање система менаџмента квалитетом;
- обезбеђивање свих неопходних ресурса потребних за реализацију постављених циљева.

17. УСТАНОВА СТУДЕНТСКИ ЦЕНТАР БОР

Установа “Студентски центар Бор”, која је у саставу Министарства просвете, у сектору за ученички и студентски стандард, највећа је установа овог типа у источној Србији.

На располагању је 161 одлично опремљених соба, од којих су 143 двокреветне и 18 трокреветних, што је укупно 340 места за кориснике услуга. Од овог броја 54 лежајева је одвојено у посебан интернатски део за кориснике ученичког смештаја за које је обезбеђен стални надзор васпитача који обављају одговарајућу едукативну и образовну функцију.

Установа Студентски центар Бор испуњава услове установа прве категорије. У оквиру дома налазе се студентска менза, читаоница, теретана, благајна и служба смештаја.

Студентски центар је обезбеђен видео надзором, дом и околина покривени су Wi fi сигналом као и сигурносним системима у дому и на улазним вратима, где је корисницима омогућен улаз уз јединствену картицу сваког станара што гарантује адекватну сигурност и безбедност.

18. АКТИВНОСТИ КОМПАНИЈА У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Водеће компаније у граду имају своје програме друштвене одговорности које обухватају и социјалну заштиту. У наредном периоду програми компанија ће се усклађивати са овим документом.

19. МЛАДИ У ГРАДУ

Младих узраста од 15 до 30 година у нашем граду има око 8.200. Живот младих се углавном састоји од испуњавања школских обавеза, провођењу слободног времена са друштвом а за одређени број младих у спортским и другим активностима.

За младе у Бору али и за град у целини остаје проблем незапослености, болести зависности и квалитетно коришћење слободног времена.

Активним радом Канцеларије за младе, Градске управе и новооснованог Дома омладине у Бору у једној мери се смањују ефекти горе наведених проблема младих у Бору.

Дом омладине и Канцеларија за младе у сарадњи са тематски сродним организацијама активно раде на окупљању младих

И у оквиру свог рада активно спроводе своје програме. Осим младих чланова осталих организација Дом омладине Бор као и Канцеларија за младе поседују своју базу младих активних чланова.

Млади се интересују за различите теме од којих највеће интересовање постоји за активизам, ИТ сектор, едукације из поља безбедности младих и екологије. Такође млади показују велико интересовање за уметничке садржаје у облику музике, плеса и сликарства. Иако веома широка тема један број младих показује интересовање за различите моделе самозапошљавања и запошљавања у виду едукација, симулације предузећа и слично.

20. ЦИВИЛНИ СЕКТОР

У Бору постоји преко 30 невладиних организација и удружења грађана, од којих је активно 10-так. Ове организације су у последњих неколико година аплицирале са пројектима и активно учествовале у спровођењу у реализацији локалних стратешких планова.

У највећем броју локалне невладине организације се баве проблемима у области социјалне политике (сиромаштво, мултиетнички односи, проблеми деце и младих, старих и особа са инвалидитетом), проблемима у области заштите животне средине, а пар организација се баве и проблемима економског развоја.

Финансирање организација цивилног сектора је преко донација код страних фондација и средствима које одваја градска управа за финансирање програма и пројеката од значаја за заједницу.

Корисници резултата реализованих пројектних активности: су деца и млади, стари, особе са инвалидитетом, Роми, незапослени,...

Организације цивилног сектора су почев од 2002 године реализовале бројне пројекте дониране средствима из: ЕУ, општина Бор је од 2011 године почела са финансирањем програма и пројеката од јавног интереса средствима из наменског фонда а на основу јавног конкурса а за организације цивилног сектора., Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Министарство Омладине и спорта, Светска банка, Регионални центар за животну средину централне и источне Европе, различитих амбасада, Канцеларија за јавна улагања РС.

21. ЦРВЕНИ КРСТ

Повереништво Црвеног крста Бор у овом моменту функционише у саставу ОО Црвеног крста Зајечар. Маја месеца (15.05.2007 год.) ОО Црвеног крста Бор избрисана је из Регистра друштвених организација и удружења грађана, због финансијских проблема и дуговања, наслеђених из претходног периода.

У Црвеном крсту Бор је постављен Повереник од стране Републичког Црвеног Крста и обавља све послове - програмске активности у складу са Статутом Црвеног крста Србије- односно Статутом ОО Црвеног крста Зајечар. . Основна активност је добровољно давалаштво крви и развијање волонтеризма.

У будућем периоду очекује се да се програмске активности реализују по тачно предвиђеном програму и радиће се на поновном успостављању - оснивању организације.

22. МЕДИЈИ

Најзначајнија информативна институција у Бору је „Штампа, радио и филм“ доо Бор“ у чијем саставу су Радио Бор, Регионална телевизија Бор, новине „Око истока“ и сајт РТВ Бор. Регионална Телевизија Бор, програм емитује од 10. маја 1993. године. Предузеће "Штампа, радио и филм" Бор је формирано 1989. године као јавно предузеће Одлуком Скупштине општине Бор. До 1989. године налазило се у склопу Рударско-топионичарског басена Бор. У складу са Законом о приватизацији и Законом о јавном информисању и медијима, предузеће је приватизовано и 27. априла 2016. године постало друштво са ограниченом одговорношћу ШРИФ Д.О.О. Бор у власништву бивших и садашњих запослених.

Предузећа „Штампа, радио и филм“ добитник је награде Привредне коморе Србије за Друштвено одговорно пословање 2014.године.

У оквиру предузећа је и продукција Бакар филм са највећом архивом филмских записа у Србији после Југословенске кинотеке.

Регионална Телевизија Бор сигналом покрива подручје 11 општина у источној Србији у складу са законом и техничким стандардима на основу добијених дозвола за емитовање програма од стране РРА и техничких дозвола за емисионе станице Телевизије и Радио Бора од стране РАТЕЛ-а. Програм Регионалне телевизије Бор могу да прате и неколико стотина хиљада гледалаца из Сједињених америчких држава, Канаде, Аустралије, Скандинавије, Аустрије, Немачке и Швајцарске преко IPTV платформе за иностранство: Net TV plus, Balkanijum TV, GSS media. Преко ORION Open IPTV телекома и SUPERNOVE програм РТВ Бор види се на територији целе Србији. Вести и остале емисије из продукције Телевизије Бор гледаоци могу да прате и на сајту www.rtvbor.rs који има највише постављених видео записа (ауторских и информативних емисија), писаних информација и репортажа из источне Србије. На сајту се директно емитује програм телевизије и радио Бора (streaming) а реализује и директне преносе седница Скупштине Града Бора и манифестација.

У Бору је развијено интернет новинарство као и коришћење друштвених мрежа и писање блогова. Неки од најзначајнијих портала су су: Медија центар Бор, Ист медија Бор, Бор 030, и сајт РТВ Бор.

23. Анализа уочених проблема

Бор, индустријски и економски гигант у Европским размерама и данас представља комплексну област на социјалној мапи Србије. ~~Истуреност природних ресурса~~, моноструктуралност привреде укупно су се одразили на специфичну и тешку ситуацију и на пораст сиромаштва посебно појединих категорија становништва. Готово сви могући проблеми који спадају у домен социјалне политике су актуелни и акутни у Бору. Претходни процес пројекта Реформа социјалне политике у Србији 2002-2005. је дефинисао 7 области циљног деловања: деца и млади, особе са инвалидитетом, стари и изнемогли, Роми и националне мањине, незапослени, породично насиље и породично-правна заштита, болести зависности.

Бројне су институције и установе у Бору које покривају област социјалне политике и чија је делатност заштита угрожених грађана и укупно унапређење квалитета живота у заједници. Међутим, садашњим начином рада, постојећим услугама и концепцијским приступом захтевима актуелне социјалне политике, ове установе не задовољавају потребе јавних услуга.

Секторском анализом стања у областима социјалне заштите, здравства, образовања, запошљавања и активности цивилног сектора утврђено је да недостају многе услуге, као и да су постојеће услуге недовољно квалитетне, тешко доступне, или ограничене у обиму пружања. Захтеви за деинституционализацијом и приближавањем услуга грађанину у аутентичним условима свакодневног животног окружења подразумевају потребу развоја и успостављања низа нових сервиса и услуга, комплементарних постојећим услугама.

Недостаци који се односе на актуелну праксу и начин рада установа – носиоца система социјалне политике, препознати у процесу секторске анализе, могу се таксативно и заједнички извести у неколико описа.

1) Рад јавних институција носиоца послова у области социјалне политике је необједињен. Све институције се суочавају са проблемом недостатка кадрова а посебно специјализованог кадра за поједине послове. Услед тога делују често изоловано, неумрежено, некоординисано и међу њима често изостаје адекватна сарадња, недостаје интерсекторски и мултидисциплинарни приступ проблемима;

2) Постојећи капацитети установа се користе нерационално и неефикасно. У недовољној мери се не користи тимски рад, занемарена је потреба за перманентним усавршавањем кадрова и осавремењавањем рада. Протоколи и процедуре у раду су осавремењени и стандардизовани али се још увек недовољно води рачуна о систему квалитета у раду;

3) На нивоу институција, али и града у целини не постоје јединствени регистри корисника. Маргинализоване социјалне групе су често „невидљиве“, тако да су интереси угрожених група само декларативно заступљени (особе са инвалидитетом, стари и изнемогли, душевно оболела лица, особе са проблемима зависности);

4) Располовиви фондови средстава и давања са нивоа Републике, града и из других извора (донације и пројекти) иако су недовољна за опсежније акције у смањивању сиромаштва у највећем су довољна за реализацију програмских активности сваке од институција. Сарадња институција јавног и организација цивилног сектора је недовољна, ограничена само на период трајања акције за евентуално одобрене пројекте.

5) Занемарене су све могућности превентивног деловања и често се за проблеме са зна када су они тешко решиви, или када је могуће деловати само у институционалним оквирима. Не користе се расположиви законски инструменти и овлашћења установа у обавезивању свих партнера који су актери заштите положаја појединца;

6) Обавештеност грађана о њиховим правима али и обавезама је недовољна. Не постоји повратна информација грађана о ефектима пружених услуга. Изостаје социјална култура и просвећеност становништва у чему нису довољно искоришћене могућности медија.

Овако излистани недостаци непосредно указују на приоритента подручја деловања и потенцирају могући оквир мера у правцу унапређења постојеће друштвене праксе. Град Бор, али и Србија у целини, као релативно сиромашно друштво има пред собом одговорност да рационалним решењима обезбеди услове за што квалитетније и свеобухватније функционисање јавних установа и сервиса.

Процес израде Стратешког плана Социјалне политике за град Бор подразумевао је низ претходних припремних активности у сагледавању постојећег стања у областима јавног живота и рада. Први корак у овом процесу био је формирање Савета за социјалну политику, састављеног од репрезентативних представника јавних установа и организација цивилног сектора. Рад се даље одвијао по групама за области социјалне заштите, здравства, образовања, запошљавања и активности цивилног сектора, где је споредена секторска анализа стања, постојећих и недостајућих услуга у наведеним областима. Изведени одговори и излистани проблеми постојећих и недостајућих услуга били су основа за дефинисање матрице циљева и приоритета по областима проблема. Свеукупно, овако дефинисани циљеви и приоритети мера представљаће оквир будућих деловања и активности, у периоду на који се план односи.

Ставови грађана – анкета, неформални разговори, скупови, праћење различитих страница на друштвеним мрежама, итд....

23. СТРАТЕШКА СВРХА

Стратешки план за социјалну политику је важан нови документ, који је намењен свим институцијама и организацијама, који се баве овом проблематиком. Настао је из потребе да се постојећа пракса унапреди и достигну потврђени европски стандарди у овој области.

Сврха плана је усмеравање будућег развоја социјалне политике за град Бор, у циљу унапређења квалитета живота у заједници. Документ садржи визију ефикасне социјалне политике, као и принципе на основу којих ће се предузимати активности. Да би били сигурни да овај документ одражава ставове свих релевантних институција и организација, претходно је урађен радни нартг, који је био доступан свим заинтересованим субјектима.

Стратешки план ће имати кључну улогу у адекватном располагању средствима која су намењена за решавање проблема у овој области.

Стратешка сврха овог документа садржана је у следећем:

Ефикаснији систем интегралне социјалне заштите са развијеном мрежом услуга усмерених на корисника.

24. СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

- Стратешки циљ 1:** Повећани капацитети и ресурси у локалној заједници за унапређење квалитета живота грађана
- Стратешки циљ 2:** Развијена мрежа услуга социјалне заштите за задовољење потреба корисника, превенције насиља и превенција институционализације

25.1. Приоритети

У намери да обезбеди услове за уравнотежен и одрживи развој, град Бор је суочен са захтевима стратешког сагледавања проблема и потреба у свим областима друштвеног живота и рада. Област социјалне политике, посебно социјалне заштите представља суштински изазов у оваквом приступу. По економском карактеру социјална политика и сви облици услуга представљају јавну потрошњу. Па ипак, у случају града, каква је наша социјална политика представља улагање у смањење социјалних проблема. Са ограниченим капацитетима, град мора рационално и наменски распоредити постојећим и новоуспостављеним ресурсима, што је могуће само плански заснованим и програмским приступом.

Стратешки план за социјалну политику је кључан документ, који је намењен свим институцијама и организацијама, који се баве овом проблематиком. Настао је из потребе да се достигну европски стандарди и примене позитивна искуства у овој области. Полазну основу за израду документа чини претходни Стратешки план за социјалну политику као и остали стратешки документи, резултати секторских анализа по областима друштвених делатности, утврђени приоритети, оперативни циљеви и међуциљеви неопходних промена.

Стратешки циљ 1:

Повећани капацитети и ресурси у локалној заједници за унапређење квалитета живота грађана

ПРИОРИТЕТ 1:

Подизање квалитета људских ресурса, развој активних мера запошљавања и афирмацији потенцијала појединца из рањивих и тешко запошљивих група

25.1.1. Увод

Национална Стратегија за смањење сиромаштва препознаје незапосленост као један од основних узрока сиромаштва а запошљавање као једно од главних подручја за смањење сиромаштва. Решавање проблема сиромаштва кроз смањење незапослености и веће запошљавање је веома битно за град Бор, који је управо због карактера носећих привредних активности - капитално интензивних а не радно интензивних индустријских грана, има проблема у отварању већег броја нових радних места.

Зато је у стратешким плановима развоја урађених у протеклом периоду (Стратегија локалног одрживог развоја, Просторни план општине, локални планови запошљавања и др.) изричито наглашен приоритет даљег повећања запослености, а тиме и решавања низа других развојних и социјалних проблема.

Стратегија локалног одрживог развоја усвојена још 2011. године у оквиру стратешких приоритета и циљева посебно истиче у делу о економском развоју: поред даљег развоја рударства и развој алтернативних грана привреде кроз развој индустрије (подстицање развоја ИТ технологије - производња и одржавање софтвера, техничка подршка и др, завршетак започете индустријске зоне и развој рециклажне индустрије), затим развој МСП (обука потенцијалних предузетника за започињање сопственог бизниса, за отпочињање сопственог бизниса, за отварање нових радних места у сектору МСП, унапређење услуга БИЦ Бор, подстицај привредне активности МСП ангажовањем на пословима побољшања инфраструктуре и сл.), развој туризма и пољопривреде, трговине и др. У делу о друштвеном развоју истиче: унапређење образовања (инклузија/ укључивање - реализација ЛАП за образовну инклузију Рома, рад Мобилног тима, укључивање особа са инвалидитетом; професионална оријентација и каријерно саветовање - развој каријерно саветовања даровитих ученика и студената, оснивање мобилних тимова, развој програма професионалне оријентације у свим основним и средњим школама, развој програма КС у КЗМ, оснивање локалног Тима за професионалну оријентацију и каријерно саветовање ради интегрисања услуга у овој области на локалу), усклађивање образовања са потребама за практичним знањима (стипендирање дефицитарних кадрова, поспешивање уписа на занимања која су дефицитарна - кампања, бесплатан смештај и сл., подстицање стручне праксе током и након школовања), најзад повећање запослености (реализација активних мера запошљавања - samozapošljavanje, јавни радови, отварање нових радних места код послодаваца, обука, стручна пракса и оспособљавање приправника, запошљавање инвалида; повезивање послодаваца и незапослених - сајмови запошљавања, каријерно вођење и саветовање). Ови циљеви остају актуелни и у изради Плана развоја града Бора за наредни период.

Локални план запошљавања за 2022-2024 године у приоритетне активне мере запошљавања за које су обезбеђена средства из градског буџетског фонда за подстицај запошљавања предвидео је стручну праксу, јавне радове, субвенције за samozapošljavanje и подстицај послодавцима за отварање нових радних места (ове мере реализује филијала НСЗ, а по критеријумима Градске управе). Друга група приоритетних активности односи се на појачану везу школа, послодаваца и локалне заједнице (развој функционалног основног образовања одраслих, изградња система каријерног вођења и професионалне оријентација на локалном нивоу –подршка Канцеларији за младе, базним и менторским школама, усаглашавање уписне политике средњих школа са потребама привреде и тржишта рада, унапређење извођења праксе ученика и студената, подршка обнављању рада Регионалног центра за континуирано образовање одраслих при Техничкој школи, формирање регионалних иновационо-технолошког центра, подршка за конституисање и развој Регионалног центра за професионално оспособљавање и запошљавање ОСИ и др.) а трећа група приоритетних активности на јачање улоге и оспособљености Локалног савета запошљавања за град Бор и Филијале НСЗ (унапређење капацитета ЛСЗ општине Бор за коришћење података о потребама тржишта рада и за коришћење инструмената Европске стратегије запошљавања, развој ЛСЗ у смислу оснивања локалног савета за запошљавање за подручје више општина, даље организационо, техничко и кадровско оспособљавање Филијале НСЗ).

Стратешки план за социјалну политику за град Бор требао би да разради и допуни ове мере и активности а везано посебно за решавање социјалних проблема тзв. рањивих група, као што су млади, жене, ОСИ, Роми, избеглице и ИРП, повратници (кроз реадмисију), становници села и нарочито дугорочно незапослени.

25.1.2. Анализа

Стопа незапослености у граду Бор је радикално смањена последњих година пре свега због обнове рударства и новог инвестиционог циклуса који је започет у области рударства и производње метала (какав је сада однос са стопом незапослености у Србији)

Статистички подаци Националне службе за запошљавање на крају децембра 2023. године, показују да у Бору има 2.460 незапослених лица што је у односу на децембар претходне године, када је број незапослених био 2.843 лица, смањење од 13,47%.

На евиденције незапослених је 1.733 жена, што је 70% укупно незапослених. Тренд повећања процентуалног учешћа жена у укупном броју незапослених у Бору се наставља. То се може тумачити тако да се за повећано рударење и повезане

активности више траже мушкарци. Неопходно јњ усклађивање образовних профила у складу са потребама како средњошколског тако и високошколског образовања.

У старосној структури највећи удео имају они незапослени који су стари између 30 и 49 година којих има 1.052 тј. 42,7% и њихово процентуално учешће се није значајно променило. Следе старији од 50 до 65 година којих има 889 или 36,14 % и њихов број се процентуално повећао. Најмање има млађих од 30 година који чине 21,8%. Има их 519 лица и у односу на прошлу годину код број им се смањило. Ово се, може сматрати као последица запошљавања у рударству претежно младих лица.

25.1.3. Дефинисање и дијагноза проблема

Проблем незапослености у Бору и даље је узрокован преваходно карактером привредне структуре града (капитално интензивна рударска и металуршка производња) уз истовремено споро превазилажење моноструктурног карактера привреде односно активирање других привредних области као што су туризам, пољопривреда, прерада дрвета, рециклажна индустрија, производња неметала, различитих услуга, а посебно спор развој сектора МСП.

Последњих година започеле су неке активности у развоју алтернативних привредних грана, као што је туризам, прерађивачке и рециклажне индустрије, пољопривреде и др. У граду функционише БИЗНИС ИНКУБАТОР ЦЕНТАР са задатком да подстиче развој предузетништва, а отпочеле су активности на формирању индустријско-технолошког инкубатора, а у поступку је и отварање Регионалног Start up центра за младе са канцеларијама у сеоским срединама и то у селу Злот и Горњању. Услуге Д.о.о."Бизнис инкубатор центар" Бор тренутно користи 10 лица (9 лица мушког пола и 1 жена) а претежно су у питању занатске радње. Ниска је цена закупа пословног простора - 25% за кориснике на првој години, 50% за кориснике на другој години, 75% за кориснике на трећој години и 100% цене закупа по метру квадратном за кориснике на четвртој години. Чак је и пуна цена закупа далеко нижа од осталих локала у граду. Корисницима је омогућено целодневно бесплатно коришћење интернет услуга и телефона. У понуди је и коришћење књиговодствених услуга.

Међу дугорочно незапосленим лицима преовлађују жене. Има их 1.207 што је чак 74,09% од укупног броја од 1.629 дугорочно незапослених лица.

Из ових података се види да непропорционално већи ризик дугорочне незапослености имају жене.

Донети су планови генералне регулације туристичких простора Брестовачка бања- Борско језеро, планина Стол и Црни врх, чиме су створени плански услови за веће инвестирање у развој туризма на овим просторима. Донет је и план генералне регулације за генерални план Бора у коме су дефинисани простори за развој индустрије.

Сваке године повећавају се средства буџета града за подстицај пољопривредним произвођачима.

Веома битан за развој привреде града Бора је и пројекат Завршетак индустријске зоне Бор, чији је предлагач град Бор, а који се и даље налази у ужем кругу пројеката за финансирање из средстава фондова ЕУ. Завршетком овог пројекта Град ће потенцијалним инвеститорима моћи да понуди инфраструктурно опремљен простор за изградњу објеката пословне намене, чиме се отварају нове могућности за развој привреде како Бора, тако и целог региона. Самим тим отварају се нове шансе за запошљавање. Планом генералне регулације градског насеља Бор предвиђен је простор за проширење индустријске зоне.

У намери да олакша пословање предузетницима и привредним друштвима Градска управа Бор у свом Услужном центру поседује Канцеларију за пријем докумената за регистрацију предузетника. У оквиру ове Канцеларије врши се пријем захтева и дају инструкције везане за регистрацију, гашење и остале промене које се тичу привредних друштава и предузетника а које су у надлежности АПР.

У школској 2023/2024. години се стипендира 33 студента основних академских студија и 4 студента мастер академских студија.

Започете су и бројне активности на повезивању образовних институција и тражишта рада, посебно кроз развој дуалног образовања. Средње стручне школе уводе нове смерове на захтев привреде. У оквиру Техничке школе функционише Регионални центар за континуирано образовање одраслих, који је стекао значајно искуство кроз реализацију бројних програма краткотрајних стручних обука и преквалификација. У оквиру Предузећа за радно оспособљавање и рехабилитацију инвалида ("заштитна радионица") реализује се радно оспособљавање, рехабилитација и запошљавање ОСИ. Више од две деценије у Бору делује и Центар за талентоване и надарене ученике. Кроз вишегодишњу реализацију пројекта Министарства просвете, омладине и запошљавања и ГИЗ реализује се систем каријерног вођења и саветовања, односно професионалне оријентације у који су, поред НСЗ, укључене све основне школе, Канцеларија за младе као и средње школе и факултет, предузећа и јавне установе, НВО и друге институције.

Последњих година започело је формирање низа локалних институција на подручју решавања проблема запошљавања уз истовремено прилагођавање рада НСЗ. У оквиру локалне заједнице формиран је још 2006. године Локални савет запошљавања, који припрема и прати реализацију Локалног акционог плана запошљавања, као и посебан наменски буџетски фонд за подстицај запошљавања. реализована је и обука чланова Локалног савета запошљавања за праћење потреба тржишта рада и у складу са тим припрема локалних акционих програма запошљавања. Филијала НСЗ започела са сопственим оспособљавањем ради реализације различитих мера активне политике запошљавања, настојећи да своје активности прилагоди потребама борске средине.

Међутим, и даље је присутна потреба да све наведене институције и организације које делују на подручју запошљавања још више развију све своје пројектоване и потребне активности, да наставе своје кадровско и техничко опремање и да партнерске односе подигну на још виши ниво. Локална заједница стално треба да редифинише своју стратегију решавања проблема незапослености, односно имплементацију начелно постављеног приоритета запошљавања у различитим документима, поготову у документима о економском развоју, као и да у оквиру својих материјалних могућности одређује већа средства за решавање незапослености.

Незапосленост је још увек значајан проблем за град Бор чијем решавању се и у наредним годинама мора прилазити још организованије, одлучније и одговорније уз ангажовање много већих сопствених ресурса као значајној допуни мера и средства који се усмеравају са националног нивоа.

25.1.4. Закључци

Најзначајнији пројекти који треба да убрзају решавање проблема незапослености у Бору а тиме и да допринесу бржем економском развоју и смањењу сиромаштва су:

- **Пројекти даљег интензивног развоја рударства кроз проширење постојећих и отварање нових рудника** који уз развој металургије треба да обезбеди дугорочни стабилни развој носеће привредне гране града и основ за развој мреже МСП ослоњених на производњу и прераду бабра.
- **Пројекти развоја алтернативних привредних грана**, превасходно туризма, ИКТ индустрије, рециклажних индустрија, услуга, радно интензивних индустрија, пољопривреде, трговине и других области у којима је могуће отворити већи број нових радних места, посебно кроз **развој индустријске зоне и предузетништва али и научно-технолошког и иновационог парка.**
- **Пројекти реформе образовања, посебно дуалног образовања**, који треба да омогући тешње повезивање потреба тржишта рада и исхода образовања на свим нивоима.
- **Пројекат децентрализације решавања проблема незапослености** који треба да омогући веће учешће локалне заједнице његовом решавању прилагођено специфичностима, потребама и могућностима града, уз истовремено повезивање са суседним општинама и градовима. Такође и кроз развој интегрисаних услуга подстицања запошљавања и решавања проблема незапослености, формирање различитих центара за радно оспособљавање младих, професионалну оријентацију и др.
- **Пројекат унапређења рада Националне службе запошљавања** кроз њену децентрализацију и прилагођавање активности локалним потребама.

25.1.5. Препоруке

У складу са својим сопственим опредељењима да је решавање незапослености један од кључних приоритета, град Бор ће изграђивати своју посебну локалну/регионалну стратегију запошљавања са нагласком на акционом плану њене имплементације. При том ова стратегија и имплементационе мере ће бити повезане и **уграђене у друга стратешка документа и посебно у акционе планове за поједине проблемске области.** Наведене имплементационе мере морају бити усмерене да обезбеде повећану запошљивост најугроженијих социјалних група младих, старијих радника, жена, ОСИ, Рома, повратника реадмисијом, сеоског становништва и посебно дугорочно незапослених. При том треба да буду покренуте, боље организоване и повезане заједничким програмима све постојеће институције које делују на подручју запошљавања, уз њихову одговарајућу доградњу и опремање.

Ширење сета активних мера запошљавања које се развијају у оквиру НСЗ треба да обухвати посебно подручје образовања, односно обука за запошљавање, подручје омладинског и женског предузетништва, запошљавање становништва на селу и др.

25.1.6. Оперативни циљеви

Оперативни циљ 1. Повећана запошљивост жена, младих, старијих, ОСИ, Рома, избеглица и ИРЛ лица, повратника реадмисијом, становника са села, као и осталих незапослених из рањивих група као и из групе дуготрајно незапослених

Структура евидентираних незапослених у Бору показује да су главне групе незапослених генерално жене, женеродитељи деце са сметњама у развоју, жене жртве породичног насиља, млади до 30 година, затим старији преко 50 година и дугорочно незапослени. Стога програми и мере за решавање незапослености морају превасходно да буду усмерени на ове групе, а институциони приступ да буде прилагођен специфичностима ових група.

Оперативни циљ 2. Повезивање образовања и запошљавања

Као образовни центар источне Србије Бор мора обезбедити токове реформе образовања који ће омогућити чвршћу везу школа, тржишта рада односно послодавца и локалне заједнице како би се школовали млади оних струка које су потребне привреди и укупном економском и друштвеном развоју Бора и шире заједнице.

Оперативни циљ 3. Унапређење рада Локалног савета за запошљавање

Општим мерама националне политике запошљавања није могуће решити све проблеме незапослености у Бору, већ се мора кроз процес децентрализације изградити и посебна локална политика запошљавања која уважава специфичности и потребе развоја локалне заједнице.

Оперативни циљ 4. Развој услуга филијале НСЗ према специфичним потребама града/локалне заједнице

Национална стратегија запошљавања за период 2021.- 2026. и Национални акциони план запошљавања за 2020 годину инсистирају на приоритетним активностима које треба да допринесу повећању запослености, а то су подршка отварању нових радних места у малим и средњим предузећима и подстицање предузетништва. Стога је неопходно сет активних мера запошљавања које је на националном нивоу развила Национална служба запошљавања проширити и прилагодити потребама града, полазећи од тога да он спада у тзв. другу групу развијених општина у погледу перспектива запошљавања. Циљ оваквог приступа је да се смање изузетно изражене разлике на тржишту рада (један од два приоритета Националне стратегије запошљавања), а тиме и њихове последице на социјалном плану. Филијала НСЗ развиће низ заједничких активности са осталим институцијама које делују директно и индиректно на подручју запошљавања, превасходно са Регионалним иновационо-технолошким центром, Регионалним центром за континуирано образовање одраслих, Регионалним центром за радно оспособљавање, рехабилитацију и запошљавање ОСИ и нарочито са Локалним саветом за запошљавање. Филијала НСЗ оствариће у наредном периоду тешћу и интензивнију сарадњу са Центром за социјални рад.

Кључни међуциљеви оперативног циља 1.:

- Развијен сет додатних активних мера запошљавања за град Бор до 2026 године кроз Локални акциони план запошљавања и унапређен рад Локалног савета за запошљавање (ЛСЗ)
- Развој и реализација нових модула обуке незапослених кроз унапређен рад и програмски функционално успостављен Центар за континуирано образовање одраслих (ЦКОО)
- Формирање регионалног иновационо-технолошког центра, који ће обухватити и Бизнис инкубатор центар
- Формирање Регионалног центра за радно оспособљавање, професионалну рехабилитацију и запошљавање ОСИ

- Унапређивати функционално доступан инфо систем о активним мерама запошљавања НСЗ, ЈСЗ, који су усмерени на рањиве групе и критеријуме фокусирања припадника рањивих група
- Унапредити и развијати сет мера запошљавања за ОСИ
- Унапредити и развијати сет мера за запошљавање жена
- Развити сет мера запошљавања младих у сарадњи са Канцеларијом за младе, посебно омладинско предузетништво
- Развити сет мера запошљавања Рома кроз рециклажну задругу/социјално предузеће сакупљача рециклабилног отпада
- Унапредити мрежу МСП око носеће привредне гране а посебно на селу
- Развити програме запошљавања корисника социјалне помоћи у сарадњи са Центром за социјални рад

Кључни међуциљеви оперативног циља 2:

- Унапредити систем каријерног саветовања и вођења (ПО)
- Функционално образовање одраслих (Друга шанса)
- Стручна пракса ученика и студената
- Стипендирање ученика и студената
- Смештај ученика и студената
- Усклађивање уписне политике средњих школа и развој дуалног образовања
- Стварање услова да сва деца похађају предшколско и основно образовање
- Унапређен рад Центра за рад са талентованом и надареном децом (ЦРТ)

Кључни међуциљеви оперативног циља 3:

- Оспособљавање чланова ЈСЗ, радника НСЗ, градске управе и других стручњака за продубљено праћење тржишта рада, планирање и реализовање активних мера запошљавања
- Проширење делатности ЈСЗ и на подручје позивног образовања одраслих
- Проширивање круга партнера: привредне организације, јавна предузећа и установе, посебно образовне институције, удружење предузетника, НВО, РПК, Центар за социјални рад, Канцеларија за економски развој, Канцеларија за младе, медији и др.
- Повезивање са ЈСЗ у окружењу и проширење деловања и на подручје округа

Кључни међуциљеви оперативног циља 4:

- Прилагођавање Акционог плана запошљавања Србије потребама и специфичностима заједнице
- Посебна брига о реализацији активних мера запошљавања усмерених на вунерабилне групе и дуготрајно незапослене
- Развој система каријерног саветовања и професионалне оријентације (ПО)
- Стручна помоћ и сарадња са ЈСЗ и осталим субјектима у запошљавању

- Оспособљавање сарадника НСЗ, увођење нових организационих облика и сервиса у Филијали НСЗ

ПРИОРИТЕТ 2:

Развој превентивних услуга у заједници – на повећању капацитета и ресурса за унапређење квалитета живота

25.2. Увод

У одрастању деце је могуће правовременим интервенцијама и утицајима усмерити развојни ток и појаву ризичних понашања која су карактеристична за адолесценцију. Навике и начин живота који се успостављају у том периоду далекосежно утичу на њихов будући развој и здравље. Савладавање изазова и ризичних облика понашања, са којима се суочавају млади људи, захтева израђивање позитивних одговора у процесу формирања зреле, свестране и одговорне личности.

Постојеће стање у заједници указује на потребу развијања планираних и организованих превентивних услуга, програма и ресурса за очување и унапређивање квалитета живота грађана и правовремено информисање. У дефинисању развојне политике социјалне заштите у Бору неопходно је повезивање са другим системима и делатностима; изградњи политике која активно превенира настанак проблема, фаворизује здрав стил живота кроз програме организованог и усаглашеног приступа различитих система (социјалног, здравственог, васпитно-образовног, информисања, културе), локалне заједнице као и целокупног друштва. Сарадња и заједничко деловање заснива се на Стратешким документима: Конвенцији о правима детета, 'Стратегији за развој и здравље младих у Републици Србији 'Стратегији развоја социјалне заштите', "Боље здравље за све у трећем миленијуму", Стратегији за родну равноправност ' и Закона о локалној управи.

25.2.1. Анализа ситуације

Према незваничним проценама у Бору између 7 и 10% деце основношколског узраста испољава потешкоће у школском учењу. Најбројнија у овој групи јесу деца из маргинализованих друштвених средина, махом ромске националности. Због последица социјалне и едукативне занемарености, одрастања у сиромаштву и дестимулативној средини ова деца не достижу потребну мисаону зрелост и развијеност говора, бивајући тако у сталном „заостатку“ за вршњацима. Све до скоро највећи број деце ромске националности била су оријентисана на „специјалну“ школу. Последњих година ситуација са укључивањем ромске деце у редовни систем образовања се променила. Декада Рома са политиком „позитивне“ сегрегације, доследније спровођење Закона у делу обавезе припремног предшколског програма и ангажовање 4 педагошка асистента (редовне школе и ППП), као мера подршке овој деци у највећој мери су помогли поправљање ситуације са укључивањем деце из маргинализованих (ромских) средина у образовни систем. Међутим, и даље постоји проблем да ова деца укључивањем у редовни образовни систем показују лошији успех и слабију пролазност, при чему средње образовање наставља занемарљив број.

Процена броја деце са сметњама у учењу и развоју, поред социјалне и едукативне занемарености укључује и све већи проблем здравствене ситуације. Здравствени проблем је у овом моменту најизраженији. Највећим делом ова деца су „невидљива“ за званичне статистике, нема адекватне и квалитетне интерсекторске размене података, а са поласком у школу мере додатне подршке се спорводе само уз сагласност породица, углавном на нивоу школе. Нови закон о основама система васпитања и образовања дао је широке могућности у инклузивном образовању деце са сметњама у развоју, предвиђене су

бројне мере додатне помоћи и подршке у образовању и родитељима су дата сва права у избору школе и давању сагласности на мере додатне подршке. Међутим, најчешће се дешава да ова деца не добијају дужну пажњу и адекватну подршку у редовном образовном систему, било због разлога препознавања и разумевања проблема и потреба, или због не постојања услова и капацитета образовних установа да обезбеде подршку. Крајем 2010. године формирана је Општинска Интерресорна Комисија, која утврђује право и предлаже мере додатне подршке за децу и ученике са сметњама у развоју. Најчешће се тражи помоћ стручњака са специјализованим знањима, услуге персоналне асистенције, личне пратње и ређе прилагођавање простора и опреме за рад у настави. Недореченост и неконзистентност законских решења у овој области главни су разлог што градска управа није определила материјална средства за финансирање свих мера додатне подршке, а постоји разумевање и велике финансијске могућности града.

Процењује се да има велики број прерасле деце неукључиване у образовање што умањује шансу и њихову даљу перспективу. Кроз организоване облици продужног боравка у школама и подршке у учењу могу да се оснажују и усвајају радне навике. У Бору постоји Центар за таленте али недостаје подршка надареној деци. У основним и средњим школама се бележи тренд пораста вршњачких конфликта оба пола. Према евиденцији Центра за социјални рад Бор уочава се повећање броја деце са проблемима у понашању као и да је узрасна граница на којој се проблеми уочавају све нижа. Деца са ризичним социјалним понашањима (асоцијалним/антисоцијалним) недостају вештине извођења позитивног интерперсоналног понашања и стратегија превазилажења проблема. И ако не постоји тачан број младих који испољавају проблеме у понашању (злоупотреба никотина, алкохола и других психоактивних супстанци, ризично сексуално понашање, агресивност младих, посећивање кладоница, коцкарница итд.) последњих година се запажа тенденција пораста. Најчешће, су то млади лошијег успеха у школи, неадекватне супервизије родитеља, у ризику од уласка у сукоб са законом или са испољеним проблемима у понашању.

Подаци из ПУ указују на стални тренд повећања заплена психоактивних супстанци, према количини, врсти и доступности на тржишту што указује на високу заступљеност понуде. И поред, али недовољно примарно превентивних програма млади се суочавају са изазовима развојног доба у чему је од значаја сужен избор алтернативних, позитивних модела понашања и неструктурирано време. Проблем је најчешће дуплиран са развојним проблемима и у вези је са ризичним социјалним понашањима; пут ка проблематичном понашању у каснијим развојним фазама, формирању животног стила. И поред уочених проблема, млади исказују високу мотивацију за вршњачку едукацију и активно учешће у решавању проблема са којима се суочавају у непосредном окружењу, што представља добар ресурс за рад и развијање услуга намењених овој групацији.

Не постоји тачна евиденција о броју регистрованих конзумента алкохола, опијата и цигарета, не постоји регистар зависника, не примењује се јединствена методологија и доктрина... Постојеће лечење је по медицинском моделу и не даје ефекте а у заједници се недовољно спроводе програми примарне и терцијалне превенције дрога...

Постојеће превентивне услуге у заједници недовољно су развијене, несистематичне, парцијалне, некоординисане и неумрежене или се реагује на нивоу конкретног случаја тј. када је проблем већ настао што чини решавање мање успешним. Актуелно стање умањује шансу младима за здраво понашање и повећава ризик за развијање поремећаја, лошији квалитет живота и већа социјална улагања.

25.2.2. Дефинисање и дијагноза проблема

Несинхронизована и парцијална реакција релевантних система у заједници и поред протокола сарадње (здравствене-социјалне заштите-образовања-полиције-правосуђа) резултирала је недовољним програмима превенције. Парцијално покретане акције, и ако засноване на потребама, несистематичне су, непланске и некоординисане са интердисциплинарним приступом са различитих нивоа при чему изостаје евалуација и супервизија и не доводи до очекиваног ефекта.

- У Дому здравља не постоји као издвојена целина саветовалиште за болести зависности, нема комплетно едукованог тима и јединствене доктрине у приступу. Постојећи је по медицинском моделу и усмерен на пасивно учешће корисника;
- Не постоји континуитет и редован рад мреже волонтера (едуковани вршњачки едукатори превенције дрога и репродуктивног здравља, у програмима НВО, тежа мотивисаност нових волонтера...)
- Не постоји јединствени регистар зависника;
- У заједници се у недовољној мери реализује програм примарне превенције злоупотребе дрога и заштите репродуктивног здравља;
- Недовољност рехабилитационих програма за све ризичне групе са активностима ресоцијализације;
- Лечење зависника изискује огромна средства, недостају продужне групе за самоподршку;
- У Саветовалишту за младе ДЗ недостаје комплетан тим. Млади не партиципирају у раду. Активности нису окренуте примарној превенцији развојних и неразвијених проблема;
- Недостају или су недовољни програми здравствено-хигијенског просвећивања усмерени заштити здравља угрожених група (Рома, особа са инвалидитетом, деца, жена...);
- И поред протокола о сарадњи озваничених на нивоу градске управе (здравство-образовање-ЦСР- ПУ - Градске управа) недовољна укљученост представника институција
- Не постоји стручно координационо тело на нивоу Градске управе за свеобухватно праћење и програме примарне превенције, у области менталног здравља и психофизичког развоја (нпр. Градска Инклузивна мрежа);
- У заједници поред омладинског клуба не постоје алтернативни програми за младе
- Млади недовољно партиципирају у креирању културних садржаја, слободно време је неструктурирано и у великој мери су препуштени сами себи и усмерени на садржаје преко друштвених мрежа ;

Не постоји СОС тел. у заједници и TEEN телефон за младе у кризним ситуацијама;

- Недовољна припрема и укљученост Ромске деце у процес образовања, лошији успех, пролазност у школи;
- Унапређење рада продуженог боравка у школама са организованим ваннаставним учењем и спровођењем програма подршке деци са потешкоћама у учењу

- Не користе се довољно могућности оспособљавања одраслих преко Регионалног центра за континуирано образовања одраслих при Техничкој школи Бор
- Постоји Центар за таленте, али нема потребне умрежености са образовним установама, нису развијени програми рада и подршке са талентованим, надареним ученицима;
- Информативна заступљеност и афирмација омладинског активизма је недовољна

25.2.3. Закључци

Анализа комплексности проблема указује на потребу развијања услуга у заједници које директно подстичу превенцију појава и понашања и оснаживање са циљем позитивне промене која умањује/отклања узроке или одржава достигнуто оптимално функционисање у границама прихватљивог.

У постизању овог циља неопходно је:

- Развијање нових услуга и оснивање установе која ће се њима бавити
- Унапредити постојеће и побољшати доступност услугама,
- Рационално и ефикасно искористити расположиве ресурсе (институционално-организационе, кадровске, просторне, материјално-техничке) у локалној заједници и обезбедити њихово интерсекторско и мултидисциплинарно повезивање,
- Јачање улоге и одговорности локалне заједнице за потребе грађана на унапређењу квалитета живота.

25.2.4. Препоруке

Приоритет Стратегије социјалне политике за град Бор је успостављање превентивних услуга које ће обезбедити квалитетно, континуирано, свеобухватно праћење, подршку и оснаживање најосетљивијих појединаца и група и допринети унапређењу квалитета живота.

Основне препоруке су:

1. Развити нове превентивне услуге у заједници

- Јачати здраве механизме одбране и личне капацитете младих за позитивне одговоре на изазове развојног доба и ризична понашања у процесу формирања зреле, свестране и одговорне личности,
- Развити услове за афирмацију здравих модела понашања у заједници,
- Увести „survey“ метод – метод упитника за родитеље и васпитаче у тријажној ајтем анализи и процени стања развојног напредовања деце у раном детињству, са обавезом обухвата свих родитеља новорођене деце;
- Оснаживати родитељске компетенције за улогу родитељства
- Развити програме подршке за кризне ситуације,
- Укључити што већи број корисника код пружаоца услуга
- Подстицати волонтерске активности

2. Унапредити постојеће услуге у заједници максимално могућим коришћењем постојећих и развијањем нових ресурса:

- Унапређивати програм подршке и ресоцијализације адолесцентима са ризичним социјалним понашањима
- Побољшати доступност и информисаност грађана о услугама,
- Обезбедити функционалну повезаност Развојног саветовалишта за децу са ризиком и/или сметњама у развоју са релевантним стручним службама унутар Дома здравља и шире, у циљу обезбеђивања механизма ране детекције и правовременог споровђења корективно-рехабилитационог третмана деце са развојним проблемима (рана интервенција)
- Помоћи формирање јединственог градског регистра деце са ризико стањима и/или сметњама у развоју, са обавезом обједињавања података из система здравствене заштите, социјалне заштите и образовања, као основе за њихово евидентирање и праћење предузетих мера подршке
- Унапредити рад Градске интересорне комисије, кроз професионализацију рада, ажурно вођење евиденција, обезбеђен континуитет праћења у спровођењу планираних мера подршке, јачање стручних капацитета и осавремењивање услова за рад (простор, опрема, материјали,...)
- Обезбедити одрживост постојећих и планираних услуга
- Унапредити спровођење планираних мера и активности додатне подршке деци и ученицима са сметњама у развоју у образовним установама у граду, ангажовањем стручњака и ресурса установе, која пружа подршку у образовању, обезбеђивањем прилагођених учила, помагала и услова за бољу приступачност у превазилажењу комуникационих и физичких баријера у образовним установама,
- Развити механизам једнаких услуга

3. Јачати улоге и одговорности локалне заједнице за потребе грађана на унапређењу квалитета живота:

Формирати тело/одбор при Савету за социјалну политику које ће пратити, анализирати, идентификовати потребе и покретати мере и акције у заједници,

Планирање финансијских средстава у градском буџету за потребне услуге и програме

- Развити механизам који ће омогућити свеобухватни приступ програмима као и механизам за доследно и континуирано спровођење предложених програма
  - Успоставити недостајуће протоколе о међусекторској сарадњи
- #### 4. Унапређивати знања и вештине релевантних стручњака и волонтера за превентивне услуге, подршку/оснаживање и јачање личне одговорности:
- Планирање финансијских средстава у градском буџету за потребне услуге и програме за додатне едукације и стручно усавршавање у складу са потребама,
  - Увести јединствен систем евидентирања, праћења и подстицање истраживања појава и проблема,
  - Усмерити активности на рад у заједници и потребе грађана.

25.2.5 .Оперативни циљ

Оперативни циљ 1: Развијене услуге и оснажени постојећи институционални капацитети подршке ризичним групама деце и младих.

Кључни међуциљеви

- Развијене услуге за унапређење квалитета живота грађана и маргинализованих група
- Дневни боравак за децу и младе са ризичним понашањем и програмима ресоцијализације

- Саветовалиште за болести зависности
- Програм "Школа родитељства" за групне активности деце и родитеља
- Увођење ТЕЕН телефона за младе у кризним ситуацијама
- Кампање информативне, подизање грађанског активизма за социјалне групе и локални фондиринг

Стратешки циљ 2.: Развијена мрежа услуга социјалне заштите за задовољење потреба корисника, превенције насиља и институционализације

ПРИОРИТЕТ 1: Развој мреже сервиса за старе, особе са инвалидитетом, немоћне

25.3 . Увод

Бављење питањима и решавање проблема одраслих особа- ОСИ, старих и немоћних особа значајно је подручје друштвене делатности. Лица-ОСИ, са одређеним обликом хендикепа и стара лица непосредно су погођене стањем сопствених (не)могућности за задовољење свакодневних потреба. Зато је неопходно имати развијен, целовит и конзистентан систем друштвене бриге и заштите за лица са одређеном врстом хендикепа (инвалидност)као и за стара и немоћна.

25.3.1. Анализа ситуације

Стања инвалидности, немоћи, уско повезано са старењем лица готово увек, вишеструко погађају личност особе и у значајној мери ограничавају развој и могућност адаптације у отвореној друштвеној средини. Суштински гледано, проблеме које особе имају садржани су у њиховим посебним/одређеним јасно дефинисаним потребама и (не)могућности да се оне задовоље у датим условима и окружењу. Зато говоримо о потреби постојања јединственог, целовитог и свеобухватног система друштвене бриге и подршке за особе са инвалидитетом, њиховим посебним потребама, у стању инвалидности као и о старим и немоћним.

Град Бор се не разликује битније од осталих средина у Србији у погледу начина и нивоа организованости система друштвене бриге и заштите особа са инвалидитетом. У средишту система налази се Дневни боравак за децу са сметњама у развоју, Удружење особа оболелих од Мултипла склерозе, МНРО, Удружење слепих и слабовидих- подружница у Бору, Удружење глувих и наглувих са седиштем у Зајечару, Центар за самостални живот особа са инвалидитетом, Удружење бубрежних болесника на дијализи Бор и пријатељи, специјална школа "Видовдан", као и служба развојног саветовалишта при служби за здравствену заштиту деце и омладине са развојним саветовалиштем и саветовалиште за младе.

Генерално гледано, највише пажње и услова посвећено је проблемима и потребама деце са менталном ометеношћу, и то у делу образовно-васпитног рада, (едукативни део рехабилитације).Наиме, један од веома битних проблема који се намеће самом друштву, а и самом граду је повећан број ОСИ који обухвата старију популацију и која бележи све већи пораст старих и немоћних којима је свакодневно функционисање без сервиса подршке отежано.

Међутим, незваничне процене говоре да је преко 200 деце и одраслих особа у стању менталне ометености потпуно изолована из свих токова друштвеног живота и рада, нити су обухваћени било каквим организованим радом и збрињавањем. У највећем броју случаја, препуштени су на бригу само својих породица. Могућност радне и друштвене интеграције је слаба чак и када способности и ниво достигнуте рехабилитованости то омогућавају.

Исказано у неколико ставки, основни актуелни и акутни проблеми лица са хендикепом у односу на постојеће стање, услове и могућности система друштвене бриге и подршке у Бору су:

- 1) Разноврсне и различито дате потребе особа са различитим облицима стања ометености и сметњама – хетерогеност ове друштвене групе;
- 2) Неједнаке могућности да се задовоље потребе свих категорија лица са ометеношћу, у односу на поједине етапе развоја и у односу на поједине фазе рехабилитационог процеса
- 3) Необједињеност свих субјеката у систему друштвене бриге и заштите у области задовољавања специфичних потреба, односно непостојање заокруженог система заштите, сервиса (мањкавост у садржајима, установама и кадровима)
- 4) Слабе шансе и могућности за радно-професионалну интеграцију лица са хендикепом у локалну заједницу
- 5) Низак ниво друштвене свести о величини и значају самог проблема, (лоша информисаност и просвећеност становништва);

Када је реч о броју особа са стањем ометености процењујемо да их у граду има преко 800. 1,2 – 1,5% становништва). Конкретно, према евиденцији тадашње општинске Комисије за разврставање лица са ометеношћу, за период од 1990. до 2006. године обрађено је укупно 481 лице. Ова бројка била би свакако и већа када би се систематизовали и додали подаци за особе разврстане пре 1990. године. Према подацима Интерресорне комисије за неку од врста додатне мере подршке детету за период 2010-2023 год.- мишљење ИРК је затражило је 817 лица.

Према евиденцији удружења слепих и слабовидих 121 лица је слепо и слабовидо, док је 38 њих са проблемом глувоће. Број оболелих од *multiplex sclerosis* у Бору износи око 90, а њиховом удружењу пријављено је 53 лица, генерацијски у распону од 1942. – 1995.год. Број лица на дијализи је од 35- 40. Број телесно инвалидних лица износи 33 и то 12 лица са дистрофијом, 6-ро њих са параплегијом и 15 лица са церебралном парализом,ампутирци- 16 лица. Друштву за помоћ особама ометеним у развоју регистровано је 55-оро деце узраста од 3-30 год. старости.

Табела 38: Преглед броја особа са инвалидитетом према врсти инвалидитета

Слепи и слабовиди	МС	Дистрофија	Параплегија	Церебрална парализа	Глуви и наглуви	МНРО	Лица на дијализи
121	90	12	6	15	38	55	35-40

Наведени подаци се искључиво односе на број лица која су евидентирана у удружењима

Велики број ових особа која нису евидентирана по удружењима (својом вољом) преко 75%, нису ни на који начин друштвено интегрисане, нити обухваћене било каквим организованим радом и бригом.

Промене које су се десиле под утицајем пре свега миграције,продужење година људског живота и повећање старења становништва и промене у породичним односима изазвале су као једну од последица на социјалном плану, изражену социјалну проблематику старих лица.

Сходно броју и потребама старих лица њихове потребе нису задовољене на адекватном нивоу и то изискује велико ангажовање одређених одговарајућих институција и других актера у граду на побољшању комплетне ситуације ове категорије. У Бору од укупног броја становника живи преко 50 % ове популације.

25.3.2. Дефинисање и дијагноза проблема

Решавање проблема непосредно зависи од нивоа развијености и организованости система друштвених мера и акција у пружању помоћи и задовољењу њихових специфичних потреба.

Основни (актуелни и акутни) проблеми града Бора у погледу друштвене бриге о старим лицима су бројни. Према подацима Центра за социјални рад и Дома здравља Бор уочава се повећање броја особа за институционалним облицима збрињавања. У Бору не постоји сервис и механизми који би омогућили квалитетну, континуирану и свеобухватну, подршку, праћење и оснаживање због чега су препуштени капацитетима својих породица или институционалном збрињавању те је неопходно развијати услуге и мере подршке у окружењу у коме корисник живи.

Честе су хоспитализације особа са инвалидитетом и често остају у болници до коначног смештаја у установу јер не постоје сервис подршке у окружењу. Процес рехабилитације и интеграције, ових особа, је пролонгиран. Услуга помоћ у кући при Центру за социјални рад ради нема довољан број геронто-домаћица. У Повереништву Црвеног крста не постоји служба подршке а кућна нега при Дому здравља нема довољно капацитета за функционисање у градској и сеоској средини, по медицинском моделу.

Промене и погоршање социјалних прилика у заједници отежава функционисање особа са инвалидитетом.

Развијање алтернативне подршке особама са инвалидитетом идентификован је као један од приоритета Стратешких планова социјалне политике у Бору из претходних периода. Реализација изостаје или се спорадично реализује због недостатка или недовољно издвојених средстава. Проблеми су комплекснији у руралној средини при чему је, због природе хендикепа и територијалне удаљености по незваничним проценама је код 30 % особа са инвалидитетом ускраћена потпуна здравствена и психосоцијална подршка.

Основни недостаци садашњег система друштвене бриге и заштите у Бору су:

1. одсуство породичног старања и неге
2. материјална угроженост/сиромаштво/
3. недовољно развијени облици ванинституционалних облика заштите
4. социјална искљученост старих лица
5. недовољна психо-социјална подршка старим лицима и одраслим лицима која испољавају тешкоће менталног здравља
6. непостојање дневног боравка за одрасле који испољавају тешкоће менталног здравља
7. не постојање саветовалишта за стара лица
8. недостатак валидне евиденције о здравственом и социјалном стању
9. недовољни капацитети за лица на дијализи
10. недовољна обухваћеност службом кућног лечења
11. немогућност коришћења рехабилитације и бањског лечења у континуитету
12. социјална и здравствена помоћ инвалидним и старим лицима у сеоским насељима /недовољан број геронтодомаћица
13. непостојање куће на пола пута/ од болничког лечења до смештаја у институцију
14. неинформисаност о остваривању одређених права/ здравствена, породично-правна заштита, склапање уговора о доживотном издржавању
15. потреба за специјалистичким кадровима у области геријатрије/стручан кадар и едукација/ као и обезбеђивање већег броја мобилне опреме за рад на терену на збрињавању ургентних случајева
16. не постојање капацитета за стационарно збрињавање старих у оквиру болничких капацитета
17. недовољна опремљеност амбуланти у сеоским срединама
18. недостатак иницијативе, иницирање истраживачког приступа за утврђивање потреба старих лица, редовне едукације специјалистичког кадра за приступ, укључивање волонтера

25.3.3. Закључци

Анализом постојећих података дошло се до следећих закључака

1. Димензија проблема и исказане потребе у заједници
2. Непостојање сервиса подршке који би били у складу са потребама ове циљне групе
3. Унапредити квалитет постојећих услуга и побољшати доступност услуга корисницима
4. Развијање програма и других мера подршке за јачање индивидуалних капацитета ове циљне групе
5. Омогућити квалитетнији живот у заједници и шансу ОСИ, старима за остварење пуних потенцијала у складу са исказаним потребама
6. Унапређивање знања и вештина стручњака њихова континуирана едукација за рад са овом циљном групом
7. Обезбедити стручни мониторинг, трајност и одрживост планираних услуга, кроз презузимање обавеза градске управе
8. Усклађеност са националном стратегијом и осталим стратешким документима од значаја за ову циљну групу

Овако постављен циљ се не може остваривати само у систему социјалне заштите, већ захтева организован приступ различитих друштвених система: образовања, здравства, локалне самоуправе као и целокупног друштва.

25.3.4. Препоруке

Издајамо и таксативно дајемо неколико специфичних подпроблема у односу на могућност унапређења постојећег система друштвено организованних мера и акција у задовољењу специфичних потреба особа са инвалидитетом:

1. Формирање и организација општинског координационог Одбора за подршку особама са инвалидитетом, старим и немоћним (мултидисциплинарни, међусекторски); тимови стручњака за лечење и рехабилитацију особа са инвалидитетом
2. Коришћење већ постојећег Дневног боравка за децу са сметњама у развоју, Удружења оболелих од МС-а, Центра за самостални живот инвалида Бор, за дневно-окупацијске и активности радионичарског типа, кроз мрежу свих постојећих удружења у граду, као и постојећи Клуб за стара лица, Геронтолошко друштво итд.
3. Формирање Дневног боравка за одрасла и стара лица са инвалидитетом и са тешкоћама у менталном здрављу и организација службе за помоћ и подршку особама са инвалидитетом, старима и њиховим породицама у кућним условима кроз новоформљене мобилне тимове тешко покретним, болесним и непокретним лицима у градским и сеоским срединама
4. Унапређење услуге персоналне асистенције инвалидним лицима и унапређење Услуге Помоћ у кући старим и немоћним укључујући и развијање мреже волонтера
5. Унапређење услуге Лични пратилац деце са сметњама у развоју
6. Унапређење услуге помоћ у кући за децу децу са сметњама у развоју
7. Увођење услуге „Предах“ за децу са сметњама у развоју
8. Оснивање услуге „ Становање уз подршку“ за особе са инвалидитетом као алтернатива институционалном збрињавању
9. Уклањање и/или смањивање физичких баријера и друштвених ограничења у свакодневном животном кретању особа са хендикепом
10. Активности у усмерене ка промени друштвене свести и става према особама са инвалидитетом и старих лица

. У односу на “горе” поменуте подпроблеме *нуде се програмски разрађена решења, фазно дате мере и активности* којима свеукупно треба створити услове за једнаке могућности свима.

25.3.5. Оперативни циљеви

Оперативни циљ 1. Развијени сервиси за подршку старима, ОСИ и хронично оболелима

Међуциљеви:

- Успостављање услуга Дневног боравка за одрасле и старе особе са инвалидитетом
- Сервисни центар " Становање уз подршку " - са програмима обуке и оснаживања
- Формиран градски мултидисциплинарни тим за целовите финансијско логистичке интервенције старим, оболелим, ОСИ
- Успостављен градски програм развоја сродничке, суседске и међугенерациске подршке овим циљним групама

Оперативни циљ 2. Развијене услуге које подржавају живот у месту становања

Међуциљеви:

- Самостално становање за ОСИ, старе и немоћне без материјалне сигурности
- Прихватилиште за стара и одрасла лица
- Увођење услуге „Предах“ за децу са сметњама у развоју
- Унапређење услуге помоћ у кући за децу децу са сметњама у развоју
- Унапређење услуга сервиса персоналних асистената инвалидним лицима у граду и сеоским срединама
- Формирање геронто службе за старе и немоћним кроз мрежу волонтера
- Унапређење услуге Лични пратилац деце са сметњама у развоју у граду и у сеоским срединама кроз оснаживање породица
- Мрежа услуга Кућна нега старима и особама са инвалидитетом са територијално и програмски развијеним одељењима
- Функционална и територијално доступна мрежа клубова и дневних боравака
- Обезбедити болницу на точковима

ПРИОРИТЕТ 2: Подршка деци без родитељског старања на хранитељству и хранитељским породицама

25.4. Увод

Хранитељство је мера заштите деце без родитељског старања односно деце под родитељским старањем која имају сметње у развоју или поремећај у понашању, а која не могу да живе са својим родитељима.

Деци на хранитељству се обезбеђује, у складу са законом, адекватна хранитељска породица и облик заштите који је у складу са његовим специфичним потребама и остваривањем његовог најбољег интереса.

У обезбеђивању и унапређењу квалитета бриге и старања о деци на хранитељству, хранитељским породицама пружа се помоћ и подршка од стране саветника за хранитељство Центра за породични смештај и усвојење Ћуприја, Канцеларија у Бору усмерена на оснаживање компетенција потребних за адекватно обављање улоге хранитеља.

Током пружања услуга хранитељства, хранитељи наилазе на изазове и потешкоће у обезбеђивању оптималног развоја деце на хранитељству, побољшању квалитета њиховог одрастања и социјализације и припремању на будући самосталан живот, те постоји потреба за обезбеђивањем додатне помоћи и подршке у стварању услова за што бољу и потпунију интеграцију корисника у ширу друштвену заједницу.

Удружење хранитеља-Вучица Мартиа је удружење које својим Програмом обухвата активности додатне подршке хранитељима и храњеницима у остваривању пуних потенцијала и успешног процеса реинтеграције, по престанку права и бриге надлежних институција.

25.4.1. Анализа ситуације

Према евиденцији Центра за породични смештај и усвојење Ћуприја, Канцеларија у Бору, укупан број деце без родитељског старања на смештају у хранитељским породицама у 2024. години **28**.

У односу на 2013. годину када је било укупно 42 деце смештено у хранитељским породицама, од 2016. до 2024. године број деце који је био заштићен овим обликом заштите кретао се између 30 и 32. Евидентно је значајан податак смањеног броја деце на хранитељству али се истовремено процентуално увећава број деце са сметњама у развоју и потребе за специјализованим хранитељством, број деце са проблемима у понашању и деце која долазе из изразито дисфункционалних породица и потребе за ургентним смештајем, те потребе за различитим видовима стручне подршке и помоћи у превладавању насталих потешкоћа, животних криза и емотивних губитака.

Актуелно, на територији града Бора, на евиденцији Центра за породични смештај и усвојење Ћуприја, Канцеларија у Бору, налазе се 21 хранитељске породице које су завршиле акредитован Програм припреме и обуке будућих хранитеља, док 1 породице чекају на Програм обуке. Специјализованим хранитељством се бави 3 породица које брину о деци са сметњама у развоју. Од укупног броја хранитељских породица, око 50% је сродничких хранитеља што указује на потребу обезбеђивања додатних мера подршке у области сродничког хранитељства, узимајући у обзир интерес деце да живе и расту у познатом и што природнијем окружењу са блиским и важним особама. Уочава се тенденција пораста сродничког хранитељства. У складу са потребама деце за смештајем у хранитељске породице, ово није довољан број хранитеља, те ће и активности промоције у будућем периоду бити усмерене на увећање броја породица које би се бавиле хранитељством, а пре свега оних које би се определиле за ургентно и специјализовано хранитељство.

У заједници не постоје сервис и програми подршке хранитељским породицама и деци, као ни програми подршке деци по изласку из институције, односно завршетку хранитељства.

25.4.2. Дефинисање и дијагноза проблема

Узимајући у обзир све наведено, као основни проблеми издвојени су:

- Емотивна и финансијска исцрпљеност биолошких породица;
- Умањени капацитети за превладавање животних криза и емотивних губитака и пружање подршке једни другима;
- Потребе породица за подршком друштвене заједнице;
- Потреба за едукацијом стручњака који раде са децом у циљу повећања професионалних компетенција и квалитетнијег пружања услуга;
- Недостају програми подршке деци по изласку из институција и завршетку хранитељства.

25.4.3. Закључци

У складу са структуром хранитељских породица, као и саме структуре деце и младих на смештају, с једне стране и захтева и потреба деце и младих која тек требају бити смештена, постоји потреба за:

- интензивнијом промоцијом различитих облика хранитељства (ургентно, специјализовано, повремено, предах);
- континуирано додатно обучавање хранитељских породица за различите облике хранитељства и стицање додатних корисних знања и вештина у циљу унапређења квалитета бриге о деци на хранитељству;
- различити едукативно-саветодавни видови подршке деци и младима на хранитељству у сарадњи са Центром за социјални рад, Удружењем хранитеља-Вучица Мартиа и другим удружењима и организацијама које се баве заштитом интереса деце и младих;
- континуирано стручно усавршавање и оспособљавање стручних радника у циљу обезбеђивања квалитета рада и обезбеђивање најбољих интереса корисника;
- развијање и унапређење услуга помоћи и подршке деци и младима на хранитељству по изласку из система.
- У том смислу потребно је умрежавање институција и служби за заштиту деце и примена обједињеног модела на локалном нивоу и потписивање Протокола о сарадњи и поступању .

25.4.4. Препоруке

Узимајући у обзир све наведено, основне препоруке су:

1. Развијање програма подршке деци у хранитељским породицама, хранитељима и по изласку из институција
2. Унапређење програма и промоција хранитељства
3. Развијање програма подршке примарној породици
4. Унапређење професионалне компетенције стручних тимова
5. Унапређење већ успостављене међусекторске сарадње

25.4.5. Оперативни циљ - Развијена мрежа услуга социјалне заштите за задовољење потреба корисника

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉ: Развијање програма и услуге подршке у циљу унапређења компетенција хранитељских породица и квалитета бриге о деци на хранитељству

Кључни међуциљеви:

1. **Клуб хранитеља и храненика** формиран у току 2014. године који обезбеђује услове за реализацију активности и пружање услуга помоћи и подршке корисницима унапређивати и даље развијати и у наредном периоду;
2. **Предах хранитељство** као услугу развити и унапредити током 2025. и 2026. године кроз Програм подршке хранитељима и биолошким родитељима у бризи о деци са сметњама у развоју;
3. **Кућа на пола пута**, услуга коју треба развити и унапредити током 2025. и 2026. године кроз Програм подршке деци која излазе из система социјалне заштите, по престанку права на породични смештај и даље развијати и у будућем периоду;

СЕРВИС – КЛУБ ХРАНИТЕЉА И ХРАЊЕНИКА

- Побољшање постојећих оперативних и техничких услова за рад Клуба хранитеља и храњеника, услуге која је почела са радом 2014.године;
- Обезбеђење одрживости услуге и наставка пружања подршке и помоћи корисницима услуга, односно деци на хранитељству и хранитељима;
- Промоција хранитељства кроз пропагандно-информативне активности;
- Развој корисних социјалних вештина хранитеља и храњеника кроз размену искустава, повезивање са другим клубовима и удружењима, активну партиципацију и иницијативност;
- Организација едукативних (семинари, обуке, радионице, предавања...) културних, спортских и забавних активности (такмичења, излети, концерти, обиласци културно-историјских споменика, рођендани, хуманитарне акције и сл.);

СЕРВИС – ПРЕДАХ ХРАНИТЕЉСТВО

- Формирање Тима искусних хранитеља за пружање услуге предах хранитељства уз стручну подршку;
- Успостављање Програма услуга и мреже подршке током трајања предах хранитељства (дневно збрињавање, радно-окупационе активности, васпитно-едукативни рад, и тд.);
- Идентификовање деце и породица којима је потребна помоћ и подршка кроз предах хранитељство;
- Обезбеђивање организованог превоза за децу која се упућују на предах хранитељство и враћају у своје породице;

СЕРВИС – КУЋА НА ПОЛА ПУТА

- Обезбеђивање, адаптирање и опремање простора за становање/привремени боравак;
- Успостављање Протокола о сарадњи са Националном службом за запошљавање, Здравственим центром, Центром за социјални рад и Центром за породични смештај и усвојење Њуприја-Канцеларија у Бору, РТБ-ом и другим локалним институцијама и организацијама које се могу наћи као део мреже подршке младима који излазе из система заштите;
- Формирање Тима хранитеља/волонтера за пружање подршке младим особама/корисницима Куће на пола пута у стицању додатних животних вештина за самосталан живот уз стручну подршку, по потреби;
- Пружање помоћи корисницима при запошљавању и обезбеђивању дугорочних услова за становање;

СЕРВИС – КЛУБ ЗА ДЕЦУ И МЛАДЕ

- Формирање Тима волонтера и израда Програма клуба за децу и младе усмереног на развијање и подстицање здравих стилова живота и унапређење и повећање нивоа социјалне интеграције деце без родитељског старања, из породица у ризику и друге деце и младих;
- Ангажовање сарадника за едукативну подршку (сертификовани тренер за рад са децом и младима, педијатар, психолог, педагог, логопед, дефектолог...);
- Организација едукативних радионица (стицање животних вештина и подстицање вештина самосталне бриге о себи, хигијенских и радних навика, социјалне вештине, личне снаге и капацитети, здраве навике и здрави стилови живота);
- Организација рекреативних радионица (вежбе моторике, опуштања, вежбе за кичму и правилно држање, вежбе концентрације и вежбе подстицања логике и памћења);
- Прихват и дневна брига, чување и дружење са децом, највише до три сата, као подршка биолошким родитељима са децом са сметњама у развоју и другом децом;
- Организација тематских радионица у циљу подстицања талената и других вештина деце и младих (музичке радионице, поетске вечери, квизови и такмичења знања и различитих вештина, рол плеј радионице-решавање проблем ситуација младих...)
- Организација заједничких активности деце и младих на хранитељству, деце из породица у ризику и друге деце и младих и хранитеља, родитеља, старатеља у циљу унапређења међугенерациске комуникације.

ПРИОРИТЕТ 3: Развој мреже сервиса за подршку женама и деци жртвама насиља

25.6.Анализа ситуације

Од јуна 2017.године је почела приме новог Закона о спречавању насиља у породици који предвиђа јасно поступање институција које се баве овом проблематиком у првом реду Полицијске управе, Основног Јавног тужилаштва и Центра за социјални рад. Најчешће жртве насиља у породици су жене, деца и стари и немоћни. У 2018.години је било 315 пријава за насиље у породици(уз напомену да нису сви случајеви процењени као насиље). Оно што забрињава је податак да су деца у овим породицама такође изложена насиљу чак и када насиље није директно усмерено на њих, као индиректне жртве тј. сведоци насиља што оставља озбиљне трауме и последице по даљи развој.Иначе, у случајевима насиља где су жртве женског пола, насилници су најчешће њихови партнери или бивши партнери, затим следе браћа, родитељи, деца. Карактеристично за случајеве породичног насиља је да је огромна већина жртва изложена физичком насиљу, често у комбинацији са психичким насиљем.

У складу са новим Законом о спречавању насиља у породици постоји Група за координацију и сарадњу коју чине представници Градске управе Бор Полицијске управе, Основног тужилаштва и радника Центра за социјални рад који разматрају случајеве и доносе мере заштите у складу са законским надлежностима.

Поред законске регулативе, у окружењу је потребно стварати услове за додатну подршку жртвама насиља.

25.6.1. Дефинисање и дијагноза проблема

Узимајући у обзир све наведено, као основни проблеми издвојени су:

- Емотивна и финансијска исцрпљеност жена жртава насиља;
- Недовољни сервис и програми подршке женама жртвама насиља

- Умањени капацитети за превладавање животних криза и економско оснаживање жена ;
- Потребне жртве за подршком друштвене заједнице;
- Потреба за едукацијом стручњака који раде са женама и децом жртвама насиља у циљу повећања професионалних компетенција и квалитетнијег пружања услуга;
- Недостају програми подршке деци.

25.6.2. Закључци

У складу са положајем, емотивним, психичким и физичким стањем жртава насиља, постоји потреба за:

- интензивнијом превенцијом код појаве насилног понашања ;
- континуирано додатно обучавање стручних лица за рад са овим категоријама и стицање додатних корисних знања и вештина у циљу унапређења квалитета бриге;
- различити едукативно-саветодавни видови подршке деци и женама у сарадњи са Центром за социјални рад и удружењима и другим организацијама које се баве заштитом интереса деце и жена ;
- континуирано стручно усавршавање и оспособљавање стручних радника у циљу обезбеђивања квалитета рада и обезбеђивање најбољих интереса корисника;
- развијање и унапређење услуга помоћи и подршке по изласку из породице

У том смислу потребно је умрежавање институција и служби за заштиту жене и деце и апсолутна примена Протокола о сарадњи и поступању.

Потребно је развијање сервиса у локалној заједници за подршку женама и деци СОС телефона, упућивања у Сигурну кућу, примени процедура, могућих решења на путу ка осамостаљивању и изласку из породица.

25.6.3. Препоруке

Узимајући у обзир све наведено, основне препоруке су:

1. Развијање програма подршке деци и женама по изласку из породице.
2. Унапређење програма економског оснаживања жена и деце жртава насиља
3. Развијање програма подршке породици у којој су препознати проблеми
4. Унапређење професионалне компетенције стручних тимова
5. Унапређење већ успостављене међусекторске сарадње

25.6.4. Оперативни циљ - Развијена мрежа услуга социјалне заштите за задовољење потреба корисника

ОПЕРАТИВНИ ЦИЉ: Развијање програма и услуге подршке женама и деци жртвама породичног насиља кроз саветодавно терапијске и социјално едукативне услуге.

Кључни међуциљеви:

1. **Клуб за жене и децу жртава породичног насиља којим би се обезбедила услуга пружања помоћи и подршке кроз континуирано оснаживање ;**
2. **Правна помоћ- кроз могућа решења у превазилажењу новонасталих ситуација**
3. **Породични саветник- стабилизација породичне ситуације кроз пружање подршке за самопомоћ**
4. **Саветовалиште за брак и породицу**
5. **Психолошко саветовање-психо терапије или системске породичне терапије**
6. **Стварање предуслова за оснивање Сигурне куће за жене жртве насиља и њено стављање у функцију**
7. **Радно ангажовање жена жртава насиља –кроз новоформиране радионице/клубове за бављење неким занатом**
8. **Различити облици преквалификације**
9. **Продужен боравак деце у образовном процесу**
10. **Програми за економско оснаживање жена жртава насиља у породици кроз различите врсте доходних активности**

25. АРАНЖМАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ

У Одлуци о буџету града издвојиће се потребна средства на основу акционих планова који ће бити израђени за период од 3 године. и финансијских капацитета за Примену стратешког документа у области социјалне политике. Посебним акционим планом на период од 3 године реализују се приоритетни циљеви из области запошљавања.

Финансирање социјалне заштите у наредним годинама биће обезбеђено из одређених буџетских средстава, уштедом, рационалним располагањем и преусмеравањем средстава из појединих постојећих буџетских ставки, као и очекиваним донаторским средствима, што ће подразумевати системски приступ у наручивању и финансирању услуга од градске управе у складу са Законом о локалној самоуправи и Законом о социјалној заштити.

Овим одељком се дефинишу начини наручивања, уговарања, финансирања и праћења реализације одређених програма а на основу структуре акционих планова и прегледа извора финансирања Стратешког плана развоја социјалне политике.

Процес наручивања услуга чине међусобно повезане компоненте:

- Одржавања конкурса,
- Јавни позиви и набавке,
- Преговарања и уговарања,
- Управљања и администрирања уговора, односно реализација услуге и
- Праћења реализације,

Оваквим приступом обезбедиће се дугорочно, одрживо и транспарентно спровођење Стратегије социјалне политике и даље системско финансирање у области социјалне заштите.

Конкурси и јавни позиви ће садржати елементе на основу којих се потенцијални пружаоци услуга (невладине организације, приватни и јавни сектор) позивају да поднесу предлоге пројеката и конкурсну документацију о пружању услуга у складу са договореним пројектним задатком и спецификацијама услуге.

Програми одређени за финансирање у акционим плановима ће у конкурсном материјалу бити подељени у три групе и то:

1. Конкурс за програме којима се финансира унапређење и развој постојећих услуга и сервиса
2. Конкурс за пројекте специјализованих услуга које реализују познати провајдери
3. Отворени конкурс за све заинтересоване стране за пројекте и услуге у циљу реализације стратешког плана, које имају иновативни карактер и као средства за кофинансирање пројеката финансираних из других извора

25.1. Управљање применом стратегије:

Радна група за примену стратегије коју чине Градоначелник, Председник Скупштине града, члан градског Већа за социјалну политику и чланови Савета за социјалну политику преузимају одговорност обезбеђивања услова за примену, планирање, иницирање и реализацију планирања на основу спроведене годишње реализације АП и извештавања Градске Скупштине о резултатима финансираних програма.

У оквиру Одељења за привредне и друштвене делатности формирати канцеларију за административно техничке послове примене Стратегије, организацију рада Локалног савета, комисије и тима за подршку, мониторинг и евалуацију.

Тим за подршку, мониторинг и евалуацију, прати и оцењује активности и резултате пројеката у реализацији и извештава тромесечно комисију и Савет за социјалну политику. Тим редовно доставља извештаје канцеларији одељења друштвених делатности. Тим за мониторинг и евалуацију ће у свом раду обезбедити:

- Подршку у процесу дефинисања програма
- Помоћ при јаснијем дефинисању циљева пројеката и усаглашавању са Стратешким планом и републичким документима
- Провера квалитета процене и помоћ при осигурању учешћа корисника
- Помоћ при модификацији, развоју партнерстава, дефинисању учинака и резултата пројекта
- Прикупљање и дистрибуирање информација о изворима средстава за примену стратегије од Републичких институција, међународних развојних партнера, локалних извора
- Помоћ при планирању за учешће метода мониторинга и евалуације

Комисија за избор пројеката и процену утицаја, врши избор пројеката за финансирање, модификацију, годишњу процену утицаја Стратешког плана, извештава о резултатима и реализацији утрошених средстава и постигнутим резултатима. Комисију именује Савет за социјалну политику уз сагласност градоначелника. Чланови комисије су два представника градске управе, пет представника Савета за социјалну политику и два представника корисника. Комисија у складу са правилником и пословником о раду, доноси одлуке о наручивању финансирању услуга предвиђеним годишњим акционим плановима, доноси одлуке о престанку и наставку финансирања. Комисија доноси документа којима се прописује:

- Начин расписивања тендера
- Конкурсна документација
- Одобравање програма и пројеката и додела средстава
- Контрола реализације и утрошка средстава
- Извештавање градске скупштине

У избору представника који ће сачињавати тела задужена за примену стратешког плана биће обезбеђена адекватна заступљеност оба пола.

Финансирање рада ових тела биће саставни део годишњих акционих планова и дефинисани у задатим пројектним формама.

Извештавање заинтересоване јавности, корисника и грађана уопште о стању и квалитету реализације услуга, утврђених акционим плановима у оквиру Стратегије вршиће се квартално. Основна средства и технике у извештавању су писана саопштења, штампане публикације-билтени са прегледом остварених резултата по пројектима утврђених услуга и јавни наступи, гостовања тима за мониторинг и евалуацију на локалној радио и телевизији.

Непристрасност и објективност у праћењу целокупног процеса реализације договорених услуга и остваривању Стратешког плана биће обезбеђена ангажовањем неутралне стране. Улогу екстерне евалуације целокупног процеса имаће тим за имплементацију и мониторинг друге општине, укључене у реализацију овог пројекта, док ће истовремено тим за имплементацију и мониторинг градске управе Бор бити ангажован на пословима екстерне евалуације у трећој општини. За рад чланова екстерног тима град Бор ће покривати трошкове дневница и оперативне трошкове превоза и смештаја. Ови аранжмани ће се уговорати протоколима о сарадњи, уз посредовање канцеларије Програма.

Садржај:

СТРАТЕШКИ ПЛАН ЗА СОЦИЈАЛНУ ПОЛИТИКУ ГРАДА БОРА ЗА ПЕРИОД 2024 - 2029.....	2
Увод	2
Уводна реч Градоначелника	2
Признање учесницима	3
1. ВИЗИЈА	3
2. ИЗЈАВА О МИСИЈИ	3
3. ВРЕДНОСТИ И ПРИНЦИПИ	3
4. КОНТЕКСТ	6
4.1. Историјски развој.....	6
4.2. Општи подаци о Бору.....	6
4.2.1. Демографски подаци.....	7
4.3. Развијеност и стање инфраструктуре.....	11
4.4. Привредна ситуација у граду.....	12

4.5.	<i>Пољопривреда</i>	13
4.6.	<i>Туризам</i>	13
5.	ПРАВНИ ОКВИР ГРАДА БОРА	14
5.1	<i>Остали институционални капацитети</i>	15
6.	СОЦИЈАЛНА ПОЛИТИКА У БОРУ	16
6.1.	<i>Социјална заштита</i>	16
7.	СИТУАЦИЈА РОМА	27
8.	ИЗБЕГЛА, ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА И ЛИЦА ВРАЋЕНА РЕАДМИСИЈОМ.....	27
9.	ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА	28
10.	НЕДОСТАЈУЋЕ УСЛУГЕ	33
11.	ШКОЛА РОДИТЕЉСТВА У ОКВИРУ ПАТРОНАЖНЕ СЛУЖБЕ ДОМА ЗДРАВЉА БОР	34
12.	ЗАПОШЉАВАЊЕ	35
12.1.	<i>Анализа стања запослености и незапослености у Бору</i>	35
13.	ОБРАЗОВАЊЕ	39
13.1.	ПРИКАЗ МРЕЖЕ ЈАВНИХ ОСНОВНИХ ШКОЛА	39
14.	ШОСО “ВИДОВДАН”	46
15.	РАД ИНТЕРЕСОРНЕ КОМИСИЈЕ ГРАДА БОРА	47
16.	ТЕХНИЧКИ ФАКУЛТЕТ.....	48
17.	УСТАНОВА СТУДЕНТСКИ ЦЕНТАР БОР	48
18.	АКТИВНОСТИ КОМПАНИЈА У ОБЛАСТИ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.....	48
19.	МЛАДИ У ГРАДУ	49
20.	ЦИВИЛНИ СЕКТОР	49
21.	ЦРВЕНИ КРСТ	49
22.	МЕДИЈИ.....	49
23.	СТРАТЕШКА СВРХА.....	50
24.	СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ.....	50
25.1.	<i>Приоритети</i>	51
	<i>Стратешки циљ 1: Повећани капацитети и ресурси у локалној заједници за унапређење квалитета живота грађана</i> 51	
25.	АРАНЖМАН ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ	62
25.1.	<i>Управљање применом стратегије:</i>	63